

Protestáns Közlöny.

AZ ERDÉLYI EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

1892.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ

SZÁSZ GERŐ,

EGYHÁZKERÜLETI KÖZJEGYZŐ.

HUSZONKETTEDIK ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁRTT.

NYOMATOTT AJTAI K. ALBERT KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1892.

T A R T A L O M.

	Lapszám.		Lapszám.
Andrássy Kálmán		Ince Lajos	
Nyílt levél a szerkesztőhöz	21.	Csákány János emlékezete	39.
Bánffy Desső, báró		Az erzsébetvárosi körlelkézségből	128. 137.
Elnöki megnyitó	301.	Irsay József	
Bartha Desső		Az ördög-kereszturi körlelkézségből	79.
Helyreigazítás	32.	Kaposi Lucian, dr.	
Bartók László		A drámai olvasmány pedagógiai jelentősége	
Rajztanítás a népiskolában	100. 108. 116.	általában	92.
Benedek Árpád		Pályázom	250.
A sepsi egyházmegyéből	103. 111. 119. 154. 163. 425. 436.	Kiss Ferenc	
Beregssázi Albert		A konfirmandusokról (pályamű)	247.
A n.-sajói egyházmegyéből	70.	Kolca Lajos	
Bitai Béla		Az imádkozásról	279.
Ellenvélemény	160.	Kolosvári Sándor, dr.	
Ütközet előtt	247.	Jelentés a kolozsv. egyh. 1891. évi állapotáról	68. 76.
Böjthe Gézané		Konc József	
A tanítónői hivatásról	224.	Egyháztörténeti adatok	98. 234.
Both István, dr.		Kovács Dániel	
Az ev. ref. felekezet és tanárképzés 210. 220. 229. 233.		Elmélkedés a sz.-udvarhelyi kollegium mostoha sorsa felett	261. 270.
Csák Aladár		Lakatos Sámuel	
Még egy pár szó a perselypénzről	59.	Allam és nevelés	390.
Anyakönyvi jegyek	271.	Lásár Gyula, dr.	
Csekme Ferenc		Komenius Amos János	104. 113. 122.
A ki nem pályázik	72.	Lásár István	
A gimn. vallásos nevelés	107.	Iskolai egészségügy	176. 187. 194. 202.
Tavaszi hangulatok	156.	Mitrovics Gyula	
Kali Józsefné, sz. Nagy Leona	206.	A szerkesztőhöz	198.
Értesítés a m.-vásárhelyi felsőbb leányiskoláról	283.	Mussnai Kálmán	
Bod Sándor	290.	Evzaró vizsga	288.
Emléklül	298.	Nagy Domokos	
Bibliai képek (könyvismertetés) 331. 342. 353	360.	Néhány szó a gimn. két alsó osztály vallástanításáról	7.
Csiky Lajos		Nagy Lajos	
Előfizetési felhívás	147.	Könyvismertetés.	281.
Dicsőfi József		Nagy Mihály	
Előfizetési felhívás	291.	Az özvegy-árva pénztárak érdekében	143.
Diószegi Mór		Fizetésjavítás; kepeváltság	278.
A szilágy-szolnoki egyházmegyéből	415.	Nemes Árpád	
Felméry Lajos, dr.		Prot. nőnevelésünk	286.
A középiskolai reform-értekezlet eredménye	67.	Zsinat előtt	383.
Gáspár János		Orbán József	
Válóper. Vadházasság	201.	A kükküllői egyházmegyéből	38. 212.
Vallás és társadalom .	237. 245.	Az elkeresztelési ügy a primás ajkain	99.
Gönci János		Papi értekezlet.	179.
Pályázom	91.	Pap István	
A szerkesztőhöz	178.	A dézsi egyházmegyéből	145.
Október 31-je	371.	Parádi Kálmán	
Gönci István		Az új nyugdíjtörvény	75.
A romániai egyházmegyéből	384.	Tanügyi jelentés 318. 327. 339. 349. 356.	365.
Hegedüs István		Péter Antal	
Vallásos estélyek	125.	A széki egyházmegyéből	232. 241. 248.
Horváth István		Puskás Lajos	
Ubi est; quid est ecclesia	28. 36. 44. 52.	A nyéni ó és új templom	54.
A kultusz-vita alatt	167.	Rákosi György	
A jövő gimnáziumának fundamentumai	254.	János evangéliumáról	39. 48. 56. 63.
Idehaza	397. 405. 423.	Bod Péter idejében és most	368. 377. 386. 394.
Mese Szilveszter-éjjelén	433.	Sámuel Aladár	
Ince Beniamin		Adat búcsuztató irodalmunkhoz	181. 190. 199.
Magántanítás	363.	A segéd-lelkézségről	421.
Felekezeti tanárképzés	381.		

T A R T A L O M.

	Lapszám.		Lapszám.
Szabó Lajos		Vásárhelyi Zsigmond	
A socializmus és Krisztus tanítása	164. 171.	Értesítés	216.
Keleti bölcsek	429.	Vajda Ferenc	
Szabolcska Mihály		Nyílt levél	141. 149.
Karácsonkor	429.	Theol. akadémia Kolozsvártrt	133.
Karácson	429.	Pred. Tár. Könyörgésses könyv	193.
Szakács Mózes		A mindnyájunk dolga	231.
A jövődő gimnáziumáról	209. 219.	Egy kis statisztika	241.
Zayzon Ferenc emlékezete	437.	Felekezeti szellem	325. 335. 347. 355.
Száss Béla		Napi kérdésekhez	389.
Zsinatunkról	1. 9. 19. 27. 35. 43. 51.	Vén Mihály	
Kolosváry Sándor	72.	A vallás iránti közöny némely okai és elen-	
Reflexiók	78. 85. 93.	szerei	399. 406. 414. 422.
Egy tanító tanítónőnek készülő leá-			
nyához	151. 161. 168.		
Tanári értekezletünkéről	186.		
Zsinatunk második ülészakáról	253. 277. 285. 293. 318.		
Száss Domokos			
Körlevél	159.		
Püspöki jelentés	302. 309.		
Száss Gerő			
Koménius emlékezete	103.		
Éljen a király	185.		
Elkeresztelés a főrendiházban	227.		
Széchy Károly			
A prot. patens és a sajtó	145.		
Széchné-Lorens Jozsefné			
Bőjti gondolatok	83.		
Reflexiók	183. 191.		
Tárkányi György			
A templomi éneklésünkről	60.		
A szocializmus	258. 265. 275.		
Zayzon János			
Viszhang	294.		
Innepeljünk	337.		
Zsigmond Géza			
A szil.-szolnoki egyházmegyéből	102.		
Jánosi Gábor			
A történeti felfogásról	126. 135.		
Jóssa Zsigmond			
Husvét	115.		
Vegyetek szentlelket	175.		
Karácson	421.		
Vass Tamás			
Zwingli reformatori működése és jelleme	15. 24. 32.		
Vásárhelyi Boldizsár			
Válópör és Vadházasság című cikkhez	262.		
		Még egy ébredjetek. Socius	2. 10.
		Igazgató-Tanácsunk üléséből	3. 11. 22. 29. 37. 46. 62.
			69. 78. 87. 94. 109. 118. 136. 144.
			162. 169. 178. 196. 204. 212. 240. 256.
			280. 289. 321. 342. 351. 373. 423. 435.
		A görgegyi egyházmegyéből (a—e)	4. 204. 212. 392. 409.
		Marosi alsó kör papi értekezlete (Referens)	6.
		A Mikó-kollegium jövője	13.
		Sepsi egyházmegyéből (n. y.)	14.
		Az udvarhelyi egyházmegyéből (x)	23. 30. 198. 416. 424.
		A küllői egyházmegyéből (i—r)	47.
		Németországi egyházi szemle	47. 56.
		Külföldi egyházi szemle	62. 71. 81. 89. 96. 112.
			121. 130. 138. 155. 170. 180. 197.
			205. 213. 323. 234. 242. 248. 257.
			265. 274. 289. 298. 307. 315. 331.
			352. 359. 367. 374. 385. 393. 417. 427.
		Az ev. ref. egyház zsinatja	88. 95. 101. 110. 118. 400. 408.
		Az Emke és az egyházi főhatóságok (K.)	128.
		Az erdélyi ev. ref. tanárok XIX ik értekezlete (J.)	188.
		Egy ének és zenevizsgálat (egy szülő)	213.
		Keresztyén Tanítások (Könyvismertetés)	215.
		Évzáró ünnepélyek kollegiumainkban	221.
		A tiszántuli ev. ref. tanár-egyesület gyűlése	232.
		A Kolozs-kalotai egyházmegyéből	263. 272.
		Interpelláció (s.)	283.
		Theol. vizsgák.	397.
		Egyházkerületi gyűlés	304. 313. 323.
		Az Ig.-Tanács évi jelentése	311. 320. 329. 341.
			350. 358. 366. 372.
		Könyvismertetés	402. 410. 418.

TÁRGYMUTATÓ

az 1892. év folyamán kiadott általános érdekű rendeletekről,
melyek a „Prot. Közlöny“-ben közzé tétettek.

M e g j e l e n t		T á r g y
A «Prot. Közlöny»számban	Igazgató-tanácsi sz. a.	
2.	3331—1891.	Körrendelet a kollégiumok előjáróságához az idegen vallású tanulók innepnapjainak beszámítása tárgyában.
2.	3429—1891.	Utasítás a javító-intézetek által kiállított bizonyítványok elismerése iránt.
2.	3291—1891.	Körrendelet az egyházmegyék espereseihez, hogy az egyházak és papok egymás ellenében támasztott egyházi természetű követeléseiket polgári úton nem hajthatják fel.
2.	3313—1891.	Körrendelet a népiskolai tanítók méhészeti foglalkozása tárgyában.
3.	147—1892.	Körrendelet a világ-posta forgalomba adott hivatalos levelek tárgyában.
4.	27—1892.	Körrendelet az 1891. évi közgyűlés 37. 39. 40. 42. 63. jkvi számaiban meghatározott utasítások, illetve határozatok tárgyában.
10.	1284—1892.	Körrendelet a legációkba való kihívása tárgyában kollegiumi tanulóinknak.
10.	345—1892.	Körösvény az egyházközségek peres ügyei költségeinek ügyében.
11.	215—1892.	Körrendelet az esperesekhez a számadások fölterjesztésének idejét illetőleg.
16.	853—1892.	Körrendelet a hivatalos pénzeknek egyenesen az Igazg.-Tanács nevére címzését illetőleg.
18.	917—1892.	Körrendelet az esperesekhez, hogy a tanító jelölteknek engedjenek részt az istentiszteletek ének vezéri teendőinek körében.
18.	913—1892.	Körrendelet az Emke segélylyel javadalmazott tanítói állomások ügyében.
19.	680—1892.	Körrendelet az iparosok vasárnapi oktatása tárgyában.
41.	2709—1892.	Körrendelet a presbiterek választását illetőleg.
41.	2685—1892.	Körrendelet a társ-egyházközségek egyházkerületi képviselőkre adott szavazatát illetőleg.
48.	3128—1892.	Körrendelet a családi értesítők bélyeg-mentessége tárgyában.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Január 7.

1. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinatunkról.

I.

Még most is fölszong lelkemben az édes visszaemlékezés az 1881—2. évi debreceni szép napokra, a midőn, a magyar reformátusság egy-száz éves aspirációi beteljesülésével, az alkotmányozó zsinat megnyilott s a lelkesedéssel, nagy és szép reményekkel telt zsinati tagok soraiban testvéri fogadtatásra találtunk mi, erdélyiek, kiknek elődei, egykoron a magyar protestántizmus előharcosai, majd egyetlen védői valának, de kik hosszú, keserves küzdelmek közepett, elszakadva a többiektől, az egészen eltérő államjogi s történelmi fejlődés rendén, majdnem idegenekké váltunk a csupán hitben és szellemben közös testvérektől.

De az idegenség, az ősz kálvinista Rómában, nem soká tartott. A város szívesen látta a zsinatot, magam egy magyar-zsidó család körében nyertem vendégszerető lakást, s a testvér-egyházkerületek küldöttjei meleg szeretettel karolták kebelükre az erdélyi testvéreket s a midőn a jogok megosztására került a sor, kegyes nagylelkűséggel biztosította a zsinat az erdélyi jogtörténelmi fejlemények sajátos határozmányait, s még mintha most is látnám a könybe lábbadt szemeket, s hallanám a lelkesült éljeneket, a midőn a Nagy Péter, püspök, szép, testvéri, hálás nyilatkozata után, föl-emelkedett idősebb br. Vay Miklós társ-elnöki székéről s az agg patriarcha ihlett szavaival, az egyezés szerencsés megkötésének fenséges aktusára hivatkozva, az napra, a 9. §. törvénybe iktatásának öröme, a zsinati tanácskozásokat berekesztette!

Mi szerencsések, már tíz éve berendezkedve, a Felsőség jóváhagyásával betetőzött új, közös hajlékba, még nagyobb meglepéssel nézhettünk a múlt december 5 ikére összehívott második zsinatunk elé, a melyen az alkotmányozó munkát

csak most kezdő ágostai testvérekkel közösen valánk megtartandók a korszakalkotó 1790—1. évi XXVI. sarkalatos törvénycikk történelmi jelentőségű száz éves emlékűnépét s új tárgyalás alá veendő, egyszersmind, a magyar reformált egyház törvénykönyvét, éppen nem jelentéktelen s hosszas előtanulmányok, valamint nem csekély hévvel folytatott vitatkozások után tervezett reformok keresztülvitele érdekében.

Magam csak, mint egyszerű szemlélő és hallgató vettem részt a budapesti lélekemelő és oly megható közös ünnepélyen, a mi zsinatunk megnyitását és pár tanácskozáson. De, mint előző zsinatunknak tagja s mint ez idő szerint is mind egyházkerületünknek, mind az egyetemes egyháznak egyik igénytelen, de épp oly buzgó és lelkesedő, szerény tényezője, soha sem felejthetem el a fenkölt benyomás mély és erős hatását, melylyel rám e nagy napok emlékei végezetig maradnak.

Az agg főgondnok, a dicső br. Vay Miklós és tiszteletreméltó elnöktársa, Kún Bertalan, az elnöki székeken; az öt szuperintendencia felsereglett választottjai, ünnepélyes díszben; a nagyszámú megilletődött hallgatóság: egykint örök emlékeztető képet nyújtottak a pestmegyei székház nagy dísztermében s egykint meg voltak hatva az egyik elnök buzgó imájának s a másik emelkedett szellemű megnyitó beszédének monumentális benyomásaitól. S mit mondjak, a testvér-zsinat küldöttségének impozáns megjelenésére; a viszont-üdvözlésre küldött bizottságunk jelentésének mozzanatára és mit a másnapi közös, ünnepélyes gyűlésre, a midőn együtt láttuk hárommillió magyar protestáns választottjait, élükön az öreg Vayval és az öreg Karsaival, s együtt hallgattuk az ősz patriarchák bölcs ígét, szólva a szivekből a szivekhez, a velők megregetésével s hallva az ünnepi szónok, Győry Elek, valóban mesteri szónoklati remekét!?

És midőn végig hallgattuk azt a történelmi, szónoklati és vallásos tekintetben egykint kitünős a művészi előadás által hatásában még fokozott emlékbeszédet, ime, láthattuk, a mint fölemelkedett anyaszentegyházunk Nesztora, s áhítatos szavakban méltatva jogainkat biztosító őseink elévülhetetlen érdemeit s a dicsőítésükre hangzott monumentális szónoklatot, lelkesedést keltő módon enunciaálta záró szavait: az 1790—1. évi törvényhozás dicső emlékének megörökítését s a szent fogadást, hogy az ősökhez méltóknak bizonyítjuk magunkat! És láthattuk viszont, a magyar protestáns püspökök Simeonját, Karsai Sándort, a mint elnök-társa mellől fölmagasadva, ihlett szavakban megáldotta a magyar protestántizmusnak hetven év óta leghivebb szolgáját és vezérét, br. Vay Miklóst, ki, a magyar nemzet történetkönyvében páratlan ez alkalommal, a két protestáns felekezet közös zsinati ünnepélyén elnökölt, ki, a bőv kegyelem-években oly gazdagon, annyi idő óta, s vajha, még sokáig-sokáig szolgálja a magyar hazát, nemzetet és a magyar protestántizmust: buzgóan esdve, hogy az úr a két egyház munkáit nemes és magasra néző törekvéseikben kegyelmesen megsegítené!

Valóban, mindezt látva, hallva, együttérezve és együtt élvezve át, meg át, lehetetlen, hogy a boldog jelen voltak hálával el ne teltek légyen a jó isten iránt, ki mindezt megérniök engedé s hogy erős elhatározást ne meritettek volna e vallás-erkölcsi nemesen fenséges benyomásokból a hiv és törhetetlen tovább munkálkodásra!

S a munka, a zsinati tanácskozások és hozott határozatok rendén, az illetékes tényezők közreműködésével, folyt és ez évben, nem sokára, folyni fog tovább, a miről még lesz néhány szavunk.

Szász Béla.

Még egy „Ébredjetek!”

«A sz-udvarhelyi ev. ref. főgimnáziumot a legnagyobb áldozat árán is fenn kell tartani. Ezt a kijelentést hallottuk az erdélyi ref. egyházkerületi közgyűlésén a püspök ajkairól, ki, mint a magyarországi reformátusok keleti felének erkölcsi őre, lelki szemével oda lát, a hová a be nem avatottak el nem láthatnak s érző szívével együtt érzi a sebet, mely egyháza testét sorvasztja, Mít látott ő, mikor e nyilatkozatot tette? Bizonyosan, többet látott, mint én; de addig is, míg az ő meggyőződése szívetökben világítani fog, hadd mondjam én el, mit látok. Ébredjetek, nyisátok ki szemeitöket, jertek velem, lássatok ti is.

Egy vidékre vezetlek titeket, hol egy viruló gyümölcsös kert képe tárul fel előttetek, mely kert két-

száz évvel ezelőtt a jövőnek minden édes reményével plántált be fákkal a gazda s a kert aggodalmas ápolását fia, unokái s jogörökösei őseiktől öröklött buzgósággal folytatták, a kipusztult fák helyébe újat ültettek, a meglevőt gyarapították, a legvészesebb zivatarok közt éber aggodalommal őrizték meg, nem a maguk hasznáért, hanem azért, hogy az éhezőknek üdítő táplálékot nyujthassanak. Most e kert, miután a veteményező gazda és gondos utódainak minden reményét és óhaját kétszáz éven át keresztül hiven foganatosította, forrás hiányában, az eltikkadás szomorú perce előtt van. Atyámfiak, talán nincsenek már éhezők, kik üdítő gyümölcsseit szomjuhozva keresik; talán, végleg betöltötte rendeltetését s mint már felesleges, az emlékezet lomtárába kerülhet? Nem kerestek a legszorgosabb aggodalommal forrást, melyből erejét merithesse s tovább tápláljon titeket?

Mert, ez a kert a tiétek. Ez a kert, a sz-udvarhelyi ref. főiskola, veteményes, rózsás kertje a református hiveknek. Ez az iskola, alapításától kezdve a mai napig, csak fejlődött, gyarapodott s bár nem egyszer volt a megsemmisülés örvényének szélén, megifjodva, főnixként emelkedett föl ismét, életadó forrását megnyerve a hivek áldozatkészségében, lankadatlan buzgóságában; mert, nyilvánvaló volt a cél, melyet szolgálnia kellett, nyilvánvaló volt a kár, mely e cél elhanyagolásából származhatott. Vajjon, most, midőn hasonló örvény szélére került ez iskola: kérdésbe jöhet-e ismét a cél, vagy kérdésbe jöhet-e a kár?

Nem kételkedem, hogy kétszáz éves hű szolgálata ez intézetnek e kérdések mindenikére megadja a feleletet; de mivel a fenyegető veszély az eddigieknél sokkal nagyobb s így az áldozatnak is nagyobbak kell lenni; lássuk meg először a célt, melyet ez iskola annyi időn keresztül szolgált s melyet szolgálnia kell; másodsor a segedelmet, melyre veszélyes helyzetében szükség van, és végre, a módot, melylyel e segedelem megnyerhető.

Mindenki tudja, hogy a tanítézetek általános célján kívül, a protestáns iskoláknak legalább is még egyszer annyi kötelességet kellett és kell teljesíteniök. A protestáns iskoláknak jutott az a szerep, hogy a tudományos ismeretek terjesztésén kívül, a renaissance eszméitől áthatva, a magyar haza legvészesebb perceiben is a mármár kiháló nemzeti érzést istápolják; hogy növendékeik szívébe oltva a szabad, független gondolkozást, szívök, eszök szerinti cselekvést; kiinduló pontjai legyenek azon tevékenységnek, mely a magyar nemzet fölébredését eszközölké. Az erdélyi protestáns iskoláknak ebből a szerepből bőven kijutott. E bérce hazában a reformáció hazájából haza hozott eszmék terjesztésének nem kicsi akadályok álltak útját s ha meggondoljuk, hogy Erdély aránylag kicsiny területén annyi nemzetiség, annyi valásfelekezet igyekezett a maga jogát érvényre juttatni; a harcról, melyet a protestáns iskoláknak úgy a nemzetiség, mint a felekezet érdekében vivnia kellett: fogalmunk lehet.

A felületesen gondolkozók azt mondják, hogy e harcok már megvívattak, ezektől már békében alhatunk: alkotmányos hazánkban mind a két érdek kellően kiégyeztetve, biztosítva van. Vissza kell utasítunk az

ilyen okoskodást. Ki meri azt állítani, hogy elég az eddig élesztett és táplált hazafiúi érzet, hogy egy magyar főiskola ezentúl felesleges? Nem mondom, hogy ezt az állítást ilyen szavakkal kockáztatta valaki, de mit értünk a magyar kormány azon felfogásáról, mely szerint «a sz.-udvarhelyi ref. főiskolát, mint a mely nemzeti érdeket nem képvisel, államsegélyre nem ajánlhatja.» De másfelől az evangyélium örökösei emelik fel tiltó szavukat, kik az evangyéliumban letett világosságot ragyogtatni s minél szélesebb körben terjeszteni, hivatva vannak.

A harc tehát, melyről emlékeztem, mai napig is folyik s e harcot vivja kétszáz év óta a sz.-udvarhelyi ref. főiskola egyfelől hazafias szellemü nevelésével s az ország kulturális viszonyainak emelésével; másfelől a felekezeti érzet ápolásával s aggodalmas őrzésével.

Felekezeti harcunk éppen a Székelyföldön oly fontosságú, melyet csak szükkörű járatlansággal lehet csekélyebb értékre redukálni.

A székely reformatusoknak a róm. katolikusok és unitáriusok tekintélyes száma között jó darab ideig csak egy forrásuk volt, honnan erejüket s erkölcsi bátorságukat merithették a küzdelemre. Ez egy forrás a sz.-udvarhelyi ref. főiskola volt, mely Udvarhelyszék, Háromszék és Erdővidék férfainak lelki táplálékát nyújtotta. Csak legközelebb szegődött hiv társául a s.-szentgyörgyi 4. osztályu gimnázium, mely most már, hála a gondviselésnek, érdeméhez méltóan, főgimnáziummá lett, melynél fogva Háromszék saját kebelében birja istápiját; azonban, Udvarhelyszék és Erdővidék még mindig követeli a sz.-udvarhelyi főiskolát. Ez a követelés jogos. Midőn a róm. katolikusok főiskolája teljes erővel képviseli felekezete érdekét; midőn az unitáriusok sz.-kereszturi iskolája nem enged jogaiból: az udvarhelyi ref. főiskola egy maga lobogtatja a protestáns zászlót. Vegyék ezt ki kezéből, és a sereg, mely érte lelkesült, szét hullva, idegen zászló alá fog sorakozni.

Hogy érdemes zászlótartója volt-e az udvarhelyi ref. főiskola a protestáns magyar eszméknek, kérdezzétek meg kétszázados multját; kérdezzétek meg az áldozatokat, melyek oltáira rakattak, melyek mind üresen hagyták volna azt az oltárt, ha az intézet nemes hivatásának nem felelt volna meg, vagy ha a cél érdekében feleslegesnek bizonyult volna. És nézzétek meg ez áldozók tiszteletre méltó névsorát, mert ebből megtudjátok, hogy ezek megértették e főiskolának a magyar nemzeti érdek előmozdítására irányuló törekvéseit, hiszen, miből fejthetnétek meg azt a körülményt, hogy nemes alapítói között nem protestáns férfit is nem egyet találtok; miből fejthetnétek meg azt a körülményt, hogy gr. Haller Ferenc, róm. kath. férfi, minden évben 12 drb. aranyával a mult 1890—91-iki iskolai évben 364-dik aranyát tette le a sz.-udvarhelyi ref. főiskola illatozó oltárára? Ha megtudjátok, hogy a nemes grófot, a sors kiméltlensége folytán, most az anyagi gondok terhe nyomja: levonjátok-e a következtetést, hogy ő lát és érti az érdeket, melyet a sz.-udvarhelyi ref. főiskola képvisel.

E zászló, a protestáns zászló ingadozik most a sz.-udvarhelyi ref. főiskola kezében nem kevesebb okból, mint hogy a sz.-udvarhelyi iskolának nincs annyi pénze, hogy az országos középiskolai tör-

vény által követelt számu rendes tanerőt beállithasson, azokat munkájukhoz méltóan díjazhassa, szertárait, gyűjteményeit a tudományok haladásának megfelelőleg gyarapithassa.

Az udvarhelyi iskolának van hét rendes tanára, kiknek fizetése 1000 frt. öt tanárnak lakás természetben s a hatodiknak és hetediknek csak a sürgető kényszerből kifolyólag, az 1892-ik éven kezdve, 200 frt. szállás-pénz; továbbá, a tanárok tulajdonát tevő özv. árvai alap jóvoltából és megterheltetésével, az 1892-ik éven kezdve, 5-öd éves 100 frtos korpótlék két izben. Ez utóbbi akcenciák feltételesek lévén, ha... Tehát, e nem irigylendő fizetés is feltételes, mely visszazállhat az 1000 frt. fizetésre, sőt lejjebb is, ha a kollegium vagyonának gyümölcsötzetésével egy nem kívánatos, de bekövetkehető fordulat áll be. (Vége köv.)

Socius.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, január 4. 5.

A két napon át folyt ülésen elnökölt főtiszt. Szász Domokos, püspök, majd dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes, s váltakozva jelen voltak: dr. Vályi Gábor, Parádi Kálmán, dr. Sárkány Lajos, Deák József, Bodor Antal, közalapi előadó, Szász Béla, h. titkár, Kádár János, segéd-titkár.

Az elnök az év első ülésén meleg hangu szavakban üdvözli az Igazgató-Tanácsot, s isten áldását kéri munkálkodására, mit a tagok éljenzéssel viszonznak.

Bodor Antal, volt titkár, hivatkozva majdnem húsz évi titkári szolgálatára, s közalapi előadói tisztében leendő új működésére, köszönetet mond főtiszt. püspök aa. és az Igazgató-Tanács eddigi elnezéséért, s kéri jövőre új munkakörében is támogatásukat. Az elnök elismerését fejezi ki az állását változtató előadó iránt eddigi működéséért s biztosítja az Igazgató-Tanács jövőbeli támogatásáról is.

Az időközben elnöki úton elintézett s most bejelentett ügyek jóváhagyó tudomásul vétetnek.

Az elnök előadja, hogy az elnökség ma sincs abban a helyzetben, hogy korábban vett útasításához képest, a titkári állomásra beérkezett pályázati folyamodványok alapján az állomás betöltésére nézve előterjesztést tehessen. Biztos a kilátás, azonban, hogy e hó második felében az előterjesztés meg lesz tehető, s hogy a meg-ejtendő választáshoz képest, az új titkár állását február elsejével el is foglalja. Addig is, azonban, a titkári állás betöltetlen nem maradhatván, indítványozza, hogy helyettes titkárrá, a titkári javadalom, szállásbér illetékén kívüli egy havi részletének kiutalványozása mellett, Szász Béla, igazgató-tanácsos neveztesse ki, mit az Igazgató-Tanács elfogadván, nevezett köszönettel ajánlkozik a tiszt ideiglenes betöltésére. Az elnök, továbbá, kijelenti abbéli várakozását, hogy Bodor Antal, közalapi előadó, új munkakörében fönmaradó idejének mértékéhez képest, alkalom szerint, a titkári teendők végzésében is segédkezni fog, mit ő készséggel ígér meg; hasonlóképpen, az Igazgató-Tanács helyeslésével, elismerés-nyilvánítását indítványozza dr. Vályi Gábor, volt misszió-ügyi előadó iránt.

e minőségében kifejtett buzgóságáért, kinek közreműködése jövőre igazgató-tanácsosi minőségében lesz igénybe veendő, s végül, bemutatja Kádár János segéd-titkár, ki ez úttal először vesz, új tisztéhez képest, részt az ülésben; s ki szívélyes fogadtatás után, az ülési jegyzőkönyvnek vezetésével megbízott.

Számvevő aa. előadja, hogy dr. Szász Béla, volt előadó igazgató-tanácsos, a múlt év utolsó napján kelt beadványával, hivatkozva az egyházkerület kegyére, melylyel huszonöt év óta irányában viselkedett, a midőn, előlegezett bizalommal, főiskolai tanárrá választá, s mint illet, majd a közgyűlés választása alapján, főköormányzó testülete kebelébe fogadta, utóbb pedig újabb kitüntetéssel, előadó igazgató-tanácsosként szélesebb munkakört nyitott előtte, hálás köszönetet mond mindez alkalmak nyújtásáért, melyek által leróhatá legalább egy csekély részét anyaszentegyháza iránt érzett őszinte hálájának. Hivatkozva, továbbá, az Ig.-Tanács ama kegyére, hogy a múlt év folyamán, súlyos betegsége mellett is, mely a szellemi munka végzésétől elrekeszté, a főnnállt viszonyt meg nem szakítá vele, azzal az újabb kéréssel járult az Ig.-Tanács elé, hogy e mulasztott munka pótlásául az elnökség belátása szerinti mértékben és irányban, bizasék meg jövőre is, minden javadalom nélkül, míg az egyházkerület ig.-tanácsosi minőségben megtartja, előadványok teljesítésével. Az Ig.-Tanács, az előadó javaslatához képest, elfogadja Szász Béla ajánlatát, tiszteletbeli előadónak kinevezi s megszabja ama köteleességeket, melyek az Ig.-Tanácsban s az egyházkerületi közgyűléseken őt, mint előadót, illetni fogják.

Az irodai apróbb szükségletek, postaköltség s több ilyenek, eddig a titkár kezére utalt átalányból fedeztetek, a mi az előirányzat nem levén biztosan megállapítható, elszámolási nehézségekkel járt. A számvevő indítványára tehát, kimondatott, hogy jövőre a segédtitkár kezére bizonyos előleg utalványoztatik s ő, utólagos elszámolás mellett, ebből fedezi a jelzett kiadásokat.

A kézdivásárhelyi egyházközség 1892. évi költség-előirányzata, az előzetesen adott utasításokhoz képest átdolgozva beérkezvén, ez alakjában jóváhagyatott.

Az egyházkerületi theologiai alap számára megvásárolt Plihál-féle épületes telek átvételére kiküldött biztos jelenti, hogy az átvételnél bizonyos nehézségek, illetőleg, nézet-eltérések merültek föl s az Ig.-Tanács, a szerződés értelmében, megadja részére a szükséges utasításokat.

A sz.-udvarhelyi pap, a szabály ellenére, a közalapba beküldött pénzekekről nem oly jelentést terjesztvén föl, a melyből kitünjék, hogy mennyi az illető helyen a netaláni hátralék, az előírás s a még be nem szolgáltatott évi járulék, utasított a szabály szigorú megtartására.

Prepelicai Előd, piski-telepi m. kir. postamester, mint ottani körlelkészségünk ágostai hitű egyháztagja, a rá szabályszerűen kivetett egyházi adó nagysága ellen, úgy is, mint idegen felekezetű, felfolyamodott volt hunyadmegyei esperesünkhöz s onnan elutasítatván, az illetékes egyházi főhatóság helyett, a közoktatásügyi miniszterhez felebbezett, az egyházközségi hatóságot «jogtalan zsarolással» is vádolván. A közoktatásügyi minisz-

ter az ügyet, illetékes elintézés végett, hatóságunkhoz tette le, tekintve azonban, hogy felekezetközi sérelem is foroghat fön, jelentés-tételre hívta föl Ig.-Tanácsunkat. Hatóságunk aztán, bevéve a körlelkészség és esperes jelentését, ezeknek alapján fölfejtette a miniszterhez intézett fölterjesztésében, hogy piski-telepi körlelkészségünk jogérvényes szervezetéhez képest, az ottani ev. reformatus és ágostai hitű egyháztagok egyenlő jogokat és kötelezettségeket élveznek és hordoznak s így felekezetközi sérelemről szó sem lehet; a rovatal magassága ellen emelt kifogás pedig idejét multa, miután panaszos beköltözése alkalmával az első félelvi nyugtatványt, mely jelezte, hogy a járulék mely időre szól, kifogás nélkül kiváltotta, mihez képest a kirovás összegét is jogérvényessé tette magára nézve. Végül, megkérte Ig.-Tanácsunk a minisztert, hogy az egyházi hatóságunk ellenében illetlenül használt megalázó kifejezésért szerezzen panaszosztól, illetékes főhatósága útján, megfelelő megtorlást, illetőleg, elégtételt.

Alsó-Fehérmegye árvaszéke megküldvén, az előleges egyezség értelmében, a néhai Soltész-Nagy János-féle s az alamori felekezeti iskolát illető 1000 frtos alapítvány 1883. április 27-től 1891. december 27-ikéig számított hátralék 8%-os kamatait, kéri a pénz vételének elismerését és a tőke befizetésére időhaladék megadását. Az elismerés megtörténik, a kért időhaladék tartama iránt kérdés intéztetik az árvaszékhez.

Tiszteletes Karácson Mózes, etédi pap aa. az egyházkerületi theologiai akadémiára husz forintos alapítványt tevén, az alapító levél áttételik, szabályszerű eljárás végett, a pénztári hivatalhoz, az adományozónak pedig köszönet mondatik.

A pókai egyházközség 125 frtnyi regáleváltsága pénztárra helyeztetik

A brassói egyházközség templom- és papi-lak építése ügyében ismételt leiratoknak sem téve eleget, s zavaros, egymásnak ellenmondó adatokat is tartalmazó fölterjesztéseket küldvén; jogkörén túlterjedő határozatot is hozván s utólagosan hozott határozatokat előzetesen hozottakkint tüntetvén föl, hogy a főnforgó ügyek alaposan legyenek elintézhetők, szükségét látta Igazgató-Tanácsunk, hogy mielőtt a véghatározat megállapittatnék, az egyházkerületi számvevőt, ki főtiszt. püspök aával, hivatalos ügyekben amugy is S.-Szent-Györgyre utazott, teljes fölhatalmazással lássa el a szükséges adatoknak brassói egyházközségünktől való beszerzésére.

É—n.

Az egyházmegyéből.

A görgényi egyházmegyéből.

I.

Egyházmegyénk választott férfiai november 26. és 27. napjain összegyülekeztek, (Hová? Szerk.) hogy őszi közgyűlést tartva, anyaszentegyházunk előhaladását munkálják, s az 1791. évi 26. t.-c. emlékére, egy lélekiemelő ünnepély rendezésével a hála és kegyelet érzéseinek kifejezést adjanak.

November 26-án az özvegy-árvai gyámintézet és az egyházmegyei Papi Értekezlet gyűléseit tartottuk meg. A gyámintézet még a 40-es években megalakult, s mostanig az egyházmegyei előljáróság kormányozta 1843-ban alkotott, ma

már hiányos alapszabályai és az egyházmegyei közgyűlés pótló határozatai alapján. De az utóbbi időben az egyházmegyei tanács felhalmozódott adminisztrációs teendői miatt nem fordíthatott elég figyelmet az intézet ügyeire; másfelől, egy oly értelmi erővel bíró egyesület, mint a papi gyámin-tézet, nem engedhette meg, hogy tovább is egy kebelén kívül álló hatóság intézze ügyeit. Új alapszabályokat alkotott tehát, s azok alapján, mint autonom testület alakult meg, melynek ügyeit, egy az esperes, saját kebeléből választott jegyző, pénztáros és öt tagból álló bizottság kezeli, évenként eljárásáról a részvényesek közgyűlésének, számolván be.

A Papi Értekezlet is új alapszabályok alapján újra alakult. Az egyházmegye papságát két fiókkörre osztotta be, s évenként legalább egy köz és két fiókköri közgyűlést kell tartania. Komoly és szent elhatározással, magas lelkesedéssel ígértük mind, hogy egész erőnkül a munkára vetjük kezeinket, s mindent megteszünk a protestáns szellem terjesztésére. Haladni törekszünk magunk is, felvesszük egymás terhét, ápoljuk az összetartás, a testvéri szeretet érzéseit, s hogy mindezt hűveinkben is felköltjük, ápoljuk, erősítsük, összejöveteleinket ünnepélyes istentiszteletekkel, egyházi ünnepélyekkel, népszerű felolvasásokkal kötjük össze.

Másnap, 27-én, az egyházmegyei közgyűlés napja volt. De, mielőtt a gyűlést megnyitottuk volna, a tavaszi közgyűlés határozata folytán, testületileg, a múlt évben épült szép templomba vonultunk, (Melyik egyházközségben történt ez a dolog? Szerk.) hogy ott hálánkat fejezzük ki a mi gondviselő atyánknak, hogy ezelőtt száz évvel elfordította rólunk az üldözés árvizeit. Az ünnepi szónok, Böjthe Ödön, erdőcsinádi ref. lelkész aa. volt. Már szép, emelkedett hangulatu előimája meghatott, magasba emelt. Beszéde alapjául Máté evangéliuma V 15 versét vette fel. «A gyertyát is nem azért gyújtják meg, hogy véka alá rejtsek, hanem hogy a gyertyatartóra tegyék és fénylik mindeneknek, kik a házban vagynak.» Mint a természeti életnek, úgy a szellemi életnek is van napja, mely delelő napját a krisztusi ideálban éri el. Ez ideál felé törekszünk. E törekvésünkben ama protestáns szellem vezérel, mely világol 1. a történelemben, a protestáns egyházban, 3. az egyéni életben. S beszéde e három alapján szép példákkal, nyomon járó okadatulással mutatja meg a krisztusi szellem nyilvánulását, a melyet eloltani, nem lehet. Nem csak szépen kidolgozott beszéde, s annak egyes megragadó részei hatottak, hanem különösen jó benyomást tett a szép, öntudatos, szabályszerű előadás, melyhez csak egy kissé több tűz, több lélek kellene, hogy gyújtson. Így, sokszor úgy tetszik nekünk, hogy éppen a szabályosságért, mintha készakarva tartaná magát vissza az erősebb érzelem-kifejezésektől. De, így is valódi lelki gyönyörűséggel vettünk részt, ha kevesen is, a lélekemelő ünnepélyen. Kevesen? Hiszen, a mester mondja: valahol ketten, avagy hárman összegyűlekeztek az én nevemben, veletek vagyok én. S ott volt, egy pár kivételével, az egyházmegye papsága, a gondnoki és világi képviselői kar azon buzgó tagjai, kik mindig jelen vannak, hol egyházunk érdekében tenni és munkálni kell. És ott voltak a jövő reménységei, iskolánk növendékei, kik gyönyörű templomi éneklésükkel valósággal megleptek, melyért Keresztesi Miklós aát. dicséret illeti meg. És ott voltak néhányan szászrégeni egyházközségünk tagjai küzül. Igaz, hogy kevesen; de, ezek élő tagjai a Krisztus anyaszentegyhá-

zának. S ha a hiányzókra gondoltunk, vigasztalt a remény, hogy mikor az a szépen éneklő sereg felnő, másképp lesz majd minden.

Az ünnepély bevégeződése után, egyházmegyénk tanács-termébe vonultunk, hol Lénárt József esperes aa. terjedelmes jelentéssel nyitotta meg a gyűlést. E megnyitó egyszersmind jelentés volt az 1890. évre szóló esperesi vizsgálatról. Elvonultak lelki szemeink előtt e jelentés nyomán összes egyházközségeink, határozott, erős, őszinte vonásokkal rajzolt képben. De, mint egyházmegyénk arculata változó, a mint a havasok sziklás, fenyves, vadregényes, vagy a Maros-völgyének nyílt, mosolygó és a mezőség kopasz hegyekkel és kátyus, néha alig járható utakkal, de arany kalászszal borított tájait járjuk: úgy változik a kép, a mint a jelentés során más-más egyházközség tűnik szemeink elé. Emitt a hiterős, protestáns egyházi élet gyors munkában, a mint templomot, iskolát, papi, vagy tanítói lakot épít, keresztényi áldozatkészségben nyilatkozva, nem rettenve vissza a nagyobb terhektől sem; amott a bágyasztó közöny, a hitélet tengése, az erkölcsi sivárság szomorú képe. S a mindent megvizsgált, munkás és lelkes esperes igazságosan, valószínűsítéssel állít szemeink elé minden állapotot, hogy szinte magunk előtt látjuk. Senkit nem ékit páva-tollakkal, de senkit nem gyaláz. A hol szükség, mint a jó orvos a beteg testrészebe, metsző késsel vág; de nem vonja el az elismerés szavát sem, a hol helye van. S végül, felmutatja a példányképeket, egyházmegyénk két 72 éven felüli lelkészében, kik bár roskadoznak az előhaladt kor súlya alatt s különösen egyik az évek hosszú sora óta ránehezülő betegség terhe alatt, lelkesedésben, kitartó munkában, rendben és pontosságban előljárnak, ezek Szabó József, (Fájdalom, azóta már meghalt! Szerk.) felfalusi és Bod Sándor, vajda-szentiványi lelkészek s mi mindnyájan riadó éljenzésben ödvözöljük őket; de nemkülönb a munkás és derék esperest is, kinek kimerítő jelentését jegyzőkönyvbe írni határoztuk.

A jegyző jelentést tesz azután az egyházmegyei tanács működéséről, melynek kapcsán a közgyűlés tudomást vesz az országos közalaphoz benyújtott kérvények felajánlásáról, és indítványa folytán egyhangulag, lelkes éljenzéssel Putnoki Domokos egyházmegyei képviselőt tanácsbírónak választja meg s a régóta huzódó tekei Varga-féle ügy befejezésére egy kizottságot küld, hogy aztán ezen egyházközség teljesen rendezve menjen át új egyházmegyéjébe, holott a jó isten adjon neki előhaladást, virágzást és gyümölcsözést.

Azután, jegyző aa. egyházmegyénk jövő évi költségvetését terjesztette elő, mely úgy a szükséglet, mint a fedezetre nézve, 5435 ft. 64 krajcárban állapított meg.

Ekkor, dr. Gldófalvi István buzgó és tevékeny gondnok urra került a sor, ki egy alapos és tanulságos felolvasásban községi hitelszövetkezetek megalakítását sürgeti. A falusi kis gazdák szomorú helyzetének javítása volna a főcél, melyet a községi hitelszövetkezetek szolgálnának, másrészt nevelnék a nép takarékosági hajlamait. A szövetkezeteket községenként a lelkészek és tanítók volnának hivatva megalakítani, mint a kikben a község népe megbizik. Ezek a község 20—30 értelmesebb gazdájával a szövetkezetet életre hiva, az működését megkezdhetné, egyelőre csak a pénztáros kapván kevés fizetést, ki heten-

kint néhány hivatalos órát tartana. Egy tagsági részvény 20—25 forintból állana s azt a tagok heti tíz krajcáros részletekben fizetnék be. A szövetség nem dolgoznék nagy haszonra és rögtöni kölcsönöket nyujtana, apró részletekben törlesztendőleg beruházás eszközzésére, kezdőknek, sorscsapás által sujtottaknak, vagy betegség által keresetükben gátoltaknak. A hitelszövetkezetek egyházmegyék szerint, az egyházkerület fővédnöksége alatt, honnan egyszersmind, mint a hitelszövetkezetek központjából váltó-hitelt is nyernének. Ezért a községi hitelszövetkezetek ügymenetére felügyeleti és ellenőrzési jogot nyerne, melyet saját közegei által gyakorolna. Ez által kiragadná a népet a lelketlen uzsorások körmei közül, kik ma is a megszorult nép helyzetét 20—120 percentes kölcsönökkel zsákmányolják ki. A népet pontoságra, rendre és takarékosagra szoktatná; a minden vasárnap tartandó szövetkezeti gyűléseken ápolná az összetartás és egymás iránti szeretet érzelmeit s a szövetkezetek által nyert befolyást és hatáskört a közerkölcsiség és vallásos hitélet fejlesztésére használná fel. Végül, indítványozza, hogy ez ügy érdekében írjunk fel az Ig.-Tanácshoz.

Egyházmegyei közgyűlésünk gondnok urnak a nép ügyéért való érdeklődéséért és a tanulságos előadásért meleg köszönetet mond s indítványát elfogadja.

Több kisebb érdekű tárgy mellett, elintézte közgyűlésünk az egyházközségek egyházmegyei hátralékainak és a papi temetkezési és részvényes özvegy-árvai gyámintézet ügyét. Néhány egyházközségnek egyházmegyei fizetendőségekből hátralék tartozása az év elején megközelítette a 6,000 forintot. Ebből a folyó évben 2,000 forintnál több befolyt. Néhány szegényebb egyházközség 3—10 évi részletfizetésre nyert engedélyt.

Papi temetkezési egyletünk is végleg megalakult. Egyelőre 50 frt. temetési segélyt ad; a részvényes tagok évi két frt. részvényt, esetleg, gyakoribb halálozás esetén, három frtot fizetnek. Célul tüzetett ki egy alap teremtése, a melyben a negyven éven fölüli paptársaink korpótlékkal járulnak. Az alapszabályok megerősítésre fel vannak terjesztve; klvánatra bármely egyházmegyének egy példány megküldetik.

A részvényes gyámintézet és Papi Értekezlet újonnan alkotott alapszabályairól már szóltam fönnebb; ezeket is egyházmegyei közgyűlésünk megerősítésre felküldeni határozta el, még pedig a gyámintézetit a miniszteriumhoz is.

Ime, a szorosán vett adminisztrációs munkák mellett, három részint új alkotás, részint átalakulás. A munka foly minden vonalon, a törekvés megvan a cél felé. Messze vagyunk attól még; de azt embernek elérni, úgy sem adatott. Az övé a munka, a küzdés, a tökéletességre való előre törekvés. Azt megközelíteni, igyekszünk mi is. Adjon isten nekünk arra erőt és kegyelmet!

—a—e.

II.

Egyházmegyénk «marosi alsó köre» december 16-án Gernyeszegen tartotta meg «Papi Értekezleti» alakuló gyűlését. E gyűlés lefolyását a következőkben adhatom.

Értekezletünk mindenek előtt istentiszteletet tartott, melyen nagy közönség vett részt. Imát mondott Farkas Károly, pókakeresztúri, egyházi beszédet tartott Tavasz József, m.-péterlaki kollegánk. Farkas ódai szárnyalású imája az áhitat és buzgóság hurjait hozta jól eső rezgésbe, Tavasz, Ján. XIII. 31—32 alapján, tüzzel, lelkesedéssel tanítá

meg hallgatóit amaz igazságokra, melyek szabadokká tesznek. Az iskolás növendékekből alakított dalárda hármashangu éneke kellemesen emelte az ünnepélyt.

Istentisztelet után, a zöld ágakkal és gróf Teleki Domokos volt statuskurátor megkoszoruzott képével diszitett iskolateremben folyt le gyűlésünk. Öröm volt látni soraink között özv. báró Bánffy Györgyné, szül. Bethlen Margit grófnót két tanuló kis fiával együtt, kik egész gyűlésünket érdeklődéssel hallgatták végig.

A templomból kijövet már összegyűlve volt az elemi népiskola I—IV. osztálya. Csekme Ferenc vallásitanítási módszerét mutatta be, tanítván az I—II. osztályban az «Erkölcsi elbeszélésekből», a III—IV. osztálynak ó-szövetségi bibliatörténetekből. Előbbiekből «Isten megsegíti a munkás embert» című elbeszélést tanította, melyben egy éppen Gernyeszegen lakó vak ember története volt feltüntetve, ki mint vak ember munkával keresi meg kenyerét, kendert csap, cséplés-kor kévéket old és egész télen át törökbuzát fejt. A III—IV. osztályban folytatólagosan «Dávidot, a nagy királyt» tanította.

Tavaszi József, ki megbizásból összehívta az értekezletet, megnyitójában utal kötelességünkre, mely ebben tetőződik: ideállal tölteni meg a való életet. Megemlékezvén Teleki Domokos grófról, ki építette ez iskolát még akkor, midőn a népnevelés zsellérségen lakott, óvodát létesített tíz évvel előbb, mint azt a törvényhozás kimondá, felszabadította jobbágyságot két évvel előbb, mint mások: a halának és kegyeletnek tett eleget. «Sokszor, ugymond, a hely is, a hol vagyunk, kötelességeket ró vállainkra. A nagy Napoleon egyiptomi hadjáratában, egyik csatája előtt, a piramisok alatt, csak e lakónikus harci beszédet tartotta katonáihoz: «E gulákról négyezer év dicsősége néz le rátok; vigyázzatok, nehogy gyalázatunkat lássa meg!» Teleki szelleme tanítson minket is lelkesedni egyházunkért, hazánkért.

Végül, az keresztyénység történetéből kimutatja, hogy annak őriző angyalai a nők voltak. A csecsemő Jézusra Anna, a próféta asszony áldása hull. Mária drága olajjal keni meg lábait és hajával törli meg; Mária Magdolna hirdeti először a feltámadást. Nem ritkák a Priscillák. Mária, II. Lajos neje, Lorántffy Zsuzsanna, egyházmegyénkben Teleki Juliánna, mind példák reá. Most is gyenge alkotásunkat azon szerencse érte, hogy egy ezer szájtól áldott nemes keblű hölgy, Béthlen Margit grófnő, áldásával indulhat útjára. Ne feledjük el, hogy azt a zászlót, melyet most szemei előtt, áldásával emelünk magasra, fennen kell lobogtatnunk, diadalra kell vezetnünk, mert ha elejtjük kezeinkből, áldását ejtjük el vele s az örök gyalázat lesz nevünkben.

Megejtetvén a tisztikar beállítása, elnök lett: Tavasz József, jegyző: Csekme Ferenc.

Tárgysorozat rendjén, megtörténvén a gyakorlati vallásitanítás bírálata, mely sikerültnek nyilvánított, Böjthe Ödön olvassa «A teremtés története és az ember eredete» című népszerű értekezését. Szerző rendre vevén minden népek mithológiáját, az emberiség tudatában mélyen gyökerezőnek látja a teremtés processusát, melyet maga is szivesebben ölel magához, mint Darwin fejlődés tanát. Felolvasásának elismerés és köszönet szavaztatott.

Végül, Farkas Károly bírálta a sárpataki iskola 1891—92. tanévi tantervét, melyet egészben dicséretre méltónak itél. Helyesen tanítatik az irva-olvasással a nyelvtan együtt. Az egészségtan tanterve korrekt. Gazdaságtanból nem elég csak a gyümölcs-tenyésztés, hanem egy kis kertészet is kell. A mértanból pedig legalább annyi feltétlenül tanítandó, hogy pl. egy tagosítás alkalmával bármelyik gazda meg tudja mérni földjét s utána járjon, hogy a mérnök nem csalta-e meg. A tornát a katonai rendgyakorlatokra szorítja.

Halvány vonásokban ilyen volt a görgényi egyházmegye «Papi értekezlete» alsó marosi fiókköre első alakuló gyűlésének a képe. A jövő gyűlés helyéül Nagy-Fülpes, idejűl 1892. március idusa tüzetett ki. Referens.

TÁRCA.

Néhány szó a gimnáziumi két alsó osztálynak vallástanításáról.

Ha nem mindegy az, mivel tápláljuk a testet, hogy épsége, ereje megmaradjon: épp oly lényeges dolog a lelki táplálék is, ennek erkölcsi ereje fejlesztésére. A kis gyermeket tejjel itálva, a nagyobbakat bő tápanyagot tartalmazó eledellel étetjük, mindenikből a korhoz és növekedéshez alkalmazva az adagot. Ez igazsághoz szabva magát a konvent, kimondta, hogy a gimnázium két alsó osztályában a vallástanítás «biblia-ismertetéssel, biblia-olvasatással kapcsolatosan» legyen. E bölcs elhatározás felkeltette a vallásos tankönyv-írókat és kezdtek ily firma alatt egy s más műveket kibocsátani. Így került világ elé, s egyik főiskolánkban az első gimnázialis osztály kézikönyvéül is bevett: «Bibliai vallástan.» Irta Kovácsi Sándor, gimnáziumi tanár. Második, a konventi tantervhez alkalmazott kiadás. Kiadja a «Sárospataki Irodalmi Kör,» a főiskola költségén. Ára füzve 70, füzetlen 63 kr. Sárospatak. Nyomtatta Steinfeld Béla, az ev. ref. főiskola betűivel 1891. A mint a címből látszik, a szükséges kelléknek megfelelni, ígérkezik. De, nézzük meg egy kissé a könyv tartalmát és egész keresztyéni szeretettel mondjuk meg róla az igazat.

Kovácsi tankönyve mind berendezésénél, mind tárgyalásánál fogva alkalmas kézikönyv vallásos hangulat ébresztésére. E célból igen sikeresen alkalmazza, a szöveg között úgy a zsoltárokat, mint a dicséreteket, ezen bevezetéssel élve «Ugyanezen hangulatot, stb. rajzolja ez s ez zsoltár, vagy dicséret, stb.» Azonban, a konventi tantervnek egyáltalában nem felel meg és nem is felelhet meg, míg e jelen beosztását megtartja. Kiténik ez a részletezésből.

Ezen tankönyv, tárgyánál fogva, természetesen oszlik két részre: ó- és új-szövetségre.

A mi az ó-szövetségi részt illeti, csak Izráel külső történetét adja elő röviden. Egyetlen kiemelkedő pont a Sinai törvényadás, mely elég szépen és kimerítően van tárgyalva. Az ó-szövetség egyes könyveit még névről sem említi meg, pedig a konventi tanterv azt kívánja, hogy a tanulók bizonyos tájékozást nyerjenek a bibliában, s ezért tisztán kimondja: «Biblia-ismertetéssel, biblia-olvasatással kapcsolatosan.» Ez azonban a szerző által fölvetett keretbe soha sem illeszthető be. Ezért, ha ad is valamit a történeti könyvekből, a mennyiben Jákób, Mózes, stb. történetét azokból kellett vennie, mert másnann nem is vehette, de azért a történeti könyvek átnézetét, sőt még címeit sem adja. A költészeti és prófétai könyveket pedig teljes hallgatással mellőzi, s még Jóbról sem emlékezik meg. Bár a szövegben több zsoltárt idéz, de azért, hogy mik a zsoltárok, hogy a bibliában van-e egy zsoltárok könyve, a felől teljes bizonytalanságban hagy minket. Tehát, hár tárgyalása nagyon hangulatos: a konventi tantervnek nem felel meg, mert nem biblia-ismertetés, s így nem tölti be azt a helyet, melyet elfoglal.

A mi az új-szövetségi részt illeti, szerző Jézus élettörténetét teszi tárgyalásának alapjául, s minthogy a keresztyén egyházi év Jézus életének főbb eseményeit ünnepli, szerző tankönyve főbb szakaszait az egyházi év főbb innepeiről nevezi el. Így van először az Advent, azután a Karácson, Új év (ide osztva be Jézus tanításai, hegyi beszéd, példabeszédek, stb.), Virágvasárnap, Nagypéntek, Husvét, s a függelékben Pünköst. A szöveg között a megfelelő alkalmi dicsérek közül több van közölve. Összesen 29 dicséretet közöl, de a magyarországi énekeskönyv szerint, úgy hogy a 29 közül a miénkben csak 16 van meg, ezek közül is némelyiknek egyes versei másképpen. Általában, az új-szövetségi rész tárgyalása még sokkal hangulatosabb, mint az előbbi, elannyira, hogy valósággal élvezettel lehet olvasni. Azonban, erről is ki kell mondanom, hogy a konventi tantervnek nem felel meg, s ezzel nem érjük el azon célt, melyet a konventi tanterv az első és második gimnáziumi osztályok tananyagával elérni akar, mert ez sem biblia-ismertetés. Tehát, e résznek is az a hi-

bája, mi az ó-szövetségének: nem lehet vele elérni azon célt, melyet a konventi tanterv kíván, hogy a gyermek némi jártasságot szerezzen a bibliában. Ebből a tankönyvből soha sem tudja meg, hogy négy evangélium és azonkívül apostoli levelek vannak az új-szövetségben.

Ennyit erről a könyvről. Ebből meggyőződhetünk, hogy szerző sok jóakarattal igyekezett célját megközelíteni, de teljesen nem érte el. Ne legyen tehát terhére, sem a szerzőnek, sem az érdeklődőknek, ha a dolog ily állásában egy kis reményhez folyamodom. Reményilem ugyanis, hogy a hivatott körök, különösen a mi Igazgató-Tanácsunk, kiterjesztik figyelmüket a konventi tantervre, s igyekezni fognak, oly tankönyv előállításának útját egyengetni, mely ennek minden tekintetben megfelel. Ugy tudom, hogy egy ifjú egyházi emberünk, Rákosi György, irt egy ilyenszerű tankönyvet és Igazgató-Tanácsunk azt megbíráltatván, a konventi tantervvel meg-egyezőnek és a gimnáziumi alsó osztályok számára teljessen alkalmasnak ítélte; sőt, a konventhez is felterjesztette. Mint-hogy pedig a konvent az egyházkerületek jogkörébe tartozóknak véleményezte a vallásos tankönyvek iratását: reményünk lehet, hogy ez is nem sokára napvilágot fog látni. Kíváncsiak vagyunk reá, hogy mit hoz nekünk ez új tankönyv, mely tudós bírálója ajánlatára egy egyházkerület főhatósága megerősítésével fog a világ elé lépni. Jöjjen, hadd lássuk, hogy ismerjük és ha derék leend, miben nem kételkedünk, dicsekedjünk az úrbán azzal, a mi itthon termett.

Nagy Domokos,
küküllői jegyző.

Különfélék.

== **Az a néhány nap, mely eltölt** ez esztendőből, egyáltalában nem korlátoz abban, hogy vissza ne tekintünk a mult esztendő utolsó napjára. Ez a számadások napja volt, éppen úgy az anyagi, mint a szellemi, az erkölcsi dolgokban. Hogyan ütött ki a számadás, mindenki maga érzi, maga tudja legjobban. Azt láttuk, hogy kolozsvári egyházunk templomai színültig megteltek az utolsó nap délestjén. Bizonyosak vagyunk felőle, hogy sokan adtak halát az elvett áldásokért; sokan esdekelték bűnbocsánatot és mindnyájan kértünk segédelmet, erőt, hogy haladhassunk tovább amaz úton, mely biztosan vezet az örökkévalóság felé. És azt meg is nyerjük biztosan, ha mi szívünket, lelkünket elkészítjük annak elfogadására. Mentől tovább haladunk, annál rövidebb az út; és nekünk annál gyorsabbnak kell lennünk, hogy el ne maradjunk az időtől. Az ur velünk lesz, ha mi el nem szakadunk tőle; ha járunk az ő törvényei szerint és betöltvén parancsait, szeretjük a jót, a szépet, az igazat. Hát, szeressük, hogy láthassunk boldog időt boldog esztendőket!

== **A mult év utolsó napján,** a délutáni isteni tisztelet végeztével, az Igazg.-Tanács, a főtanoda tanári kara és a kolozsvári egyház képviselő testülete nagy tömegekben kereste fel főtiszt. Szász Domokos, püspök aát. holott e lapok szerkesztője, mint kolozsvári esperes, tolmácsolta a közhangulatot, azt az őszinte, igaz érzést, melyet egyházkerületünkben minden valóban reformatus embernek érezni kell azon férfú iránt, ki egész erejét, egész férfiúi mivoltát annak a szent ügynek hozza áldozatul, melynek előbbrevitelére elhivatott. A püspök melegen megköszönve a szíves megemlékezést, biztosította a jelenvoltakat, hogy a mig él, élete az egyházé és a hazáé. Ujesztendő első napján d. e. 11 órakor, a főtiszt. püspök vezetése mellett, az Igazg.-Tanács, a jelenleg Kolozsvárt levő status-curator, mélt. br. Bánffy Dezőnél tisztelgett s fejezte ki szerencse-kívánatait az újesztendőre. A főgondnok ur őszinte melegséggel fogadta a tisztelgőket és hangsúlyozta, hogy egyesített erővel, buzgósággal és szeretettel diadalra vihetjük közös, szent ügyünket, mely a felvilágosodás, a lelkiismeretbeli szabadság, és a protestáns magasztos ügye. Részéről kész szívvel

felajánlja e célra legjobb erőit, mint eddig is nagy örömmel tette. A tisztelgőkkel kezét szorítva, azzal a megnyugvással ért véget e látogatás, hogy egyházkerületünk dolga jó kezekben van letéve.

== **Kerkápoly Károly meghalt.** Vele közéletünkben egy oly hatalmas alak dült ki, kivel évtizedeken keresztül foglalkozott az események krónikája. Mint egyszerű pápai kálvinista profeszszor kezdte és végezte, mint valóságos belső titkos tanácsos, a Lipót-rend nagy keresztese, mint a magyar tud. akadémia tagja, és mint egyetemi tanár. Kezdte, mint szegény legény és végezte, mint dúsgazdag ember, ki végrendeletében minden vagyonát szeretet-házakra, óvódákra, szegény árva gyermekek felségelésére, nevelésére hagyta. Élete soha sem csillogott. Nem tartozott azok közé, kik a felszinen való ragyogásért esengenek. Mint az ólom-golyó, a vizek mélységeire bocsátkozott. Nem látva senkitől: ez volt összhangban puritán jellemével, vasakaratóval, acél-erélyével. A mihez nyult, a mit megfogott, azt végrehajtotta, vagy összetört kezei között. Ezért nem kísérte őt pályáján soha taps, dicsőítés, sőt igen sok gáncsnak volt kitéve azok részéről, kik nem ismerték. De a kik ismerték, mindig tisztelettel, hódolattal hajoltak meg szorgalma, kitartása, esze, sokoldalúsága, mélyes tudománya, nagy ékesenszólása és szellemének boncoló éle előtt. Hálás tanítványai kétségen kívül könyvet fognak írni az ő életéről, hogy az követendő például maradjon a késő utódoknak. Az egyetemes református egyház sokáig meg fogja őrizni emlékezetét, mert hiv és nagy vala!

== **Statisztika.** Kolozsvári egyházunkban az 1891-ik esztendőben született: a férfi-nemen 267, a nő-nemen 247, összesen: 514; meghalt: a férfi-nemen 191, a nő-nemen 201, összesen: 392; házasságra lépett 126 pár. Összehasonlítva 1890-el, 1891-ben több született 44-el; kevesebb halt meg 66-al; és kevesebb pár eskettetett meg 10-el. Általában, a mult esztendőben 122-vel született több, mint a mennyi meghalt. Ohajtjuk, hogy ez a kedvező számbeli arány állandó maradjon a következő esztendők folyamán!

== **Gernyeszeg karácsona.** Özv. br. Bánffy Györgyné, előbb, gr. Teleki Gézané, sz. Bethlen Margit öngyűsége a karácsoni ünnepek alkalmával, nemes, jó lelkének fényes tanujelét adá. Több, mint 200 frt. erő ajándékot osztott ki a szegények között. Az udvari szolgálatban levő személyeken kívül, ö'ven család kapott egy-egy véka búzát, egy-egy forint pénzt; tizenöt szegény özvegy-asszony ruhát és egy-egy forintot; tizenhat szegény család egy-egy forintot; 280 gyermek tanszerket, süteményt, gyümölcsöt, apró csecse-becskéket. A szomszéd Körtefáján, ugyanennyien részesültek segélyben. Áldja meg az isten ama jószágos kezeket, melyek emez adományokat nyújtották s a jó szívet, mely a szegé-

nyekkel együtt érez! Gernyeszeg, dec. 26. 1891. Csekmere Ferenc, ref. pap.

== **Papválasztás.** Kis-Borosnyó ev. ref. közönségét egyhanguságából az utolsó hét alatt a küszöbön álló papválasztás élénkítette föl. Két erős párt állott egymással szemben: egyik Biró Áron, a másik Bajkó György személye körül csoportosult. Folyó hó 3-án volt a választás, megválasztván szavazattöbbséggel Bajkó György. A két párt kölcsönösen békejobbot nyújtott egymásnak és Kis-Borosnyón ismét minden csendes. Egészen helyesen!

== **Az ürességben levő györfalvi papi állomásra tizenhat pályázó közül kijelöltek:** Lajos János, Kósa Károly, Nemes Ferenc, Tereh Gyula, Orbán József, és Szilágyi László. Kisérje szerencse a választókat és a majdan megválasztottat, hogy láthassuk ez egyházunknak virulását!

== **Szabó József, felfalusi ref. lelkész** és volt görgényi egyházmegyei jegyzőt, dec. 27-én temették el. A háznál Lénárt József, esperes imát, a templomban Tavasz József, h. egyházmegyei jegyző emlékbeszédet, a temetőben Csiki Károly disznájói ref. lelkész beszédet mondott. A kiváló férfiú temetésén úgy az intelligencia, mint a nép köréből igen sokan jelentek meg. A templomba a résztvevők fele része ha befért. Említésre méltó e temetésnél, hogy a görgényi egyházmegye papi temetkezési egylete tényleg megkezdte működését. Igaz, csak 50 frt. volt a temetési segély; de, az egy pár hét előtt megalakult egylettől elég eredmény, mit a hátramaradottak meleg hálája, forró köszönete tanusított. Ez az eset is bebizonyította: nem sokat beszélni, folytonosan tervezgetni, hanem tenni kell.

== **M.-Gy.-Monostori lelkészársunk,** Csákány János, életének 31 ik évében, folyó hó 2-án meghalt. Sorunk a halál, az elenyészsés, a koporsó. Dehogyan mernék feltámadni ez örök-törvény ellen! Megnyugodni istennek akaratán: lelkünknek idvesség. És mégis, midőn ily korán, ily váratlanul látunk egy-egy fiatal életet sirba hullani; midőn annyi nemes érzést, oly szent akaratot látunk megsemmisülni, csak elhagyja ajkainkat a panasz: uram, mért nem mulhatott el e keserű pohár! A gyászoló nő, a szülők, a szélesen kiterjedő rokonság találjon vigasztalást abban, hogy isten így akarta!

== **Hálás köszönet.** Kolozsvári ev. ref. tanár dr. Csernátoni Gyula, és neje, szül. Fejérvári Erzs, vallásos szívök sugallata folytán, házasságuk negyedik évében első szülött fiók Pál születése emlékére, ajándékoztak a sajo-szt.-andrás ev. ref. egyháznak egy urvacsora-osztó kehelyt és tányért. Fogadják az egyház minden tagja nevében tolmácsoló hálás köszönetemet. S.-Szent-András 1891. december 28-án. Szentkirályi Lajos, ev. ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ

3427—1891.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erd. ev. ref. iskolaszék nt. lelkészelnökének.

Ezennel hivatalosan felhívjuk és utasítjuk valamennyi erdélyi ev. ref. iskolaszékeink lelkész-elnökeit és ev. ref. néptanítóinkat, hogy az országos tanítói nyugdíj- és gyámalap érdekében szükségelt adatok egybegyűjtése végett a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter f. é. 56,167. sz. a kelt rendelete értelmében a kir. tanfelügyelők által hozzájuk küldött nyomtatványok rovatait haladéktalanul, lelkiismeretes pontossággal töltsék ki és a kitöltött nyomtatványokat legkésőbb 1892. január 15-ig a kir. tanfelügyelőhöz küldjék vissza.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1891. december 29.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolozsvári Sándor,
elnök-helyettes.

18—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az erdővidéki egyházmegyébe kebelezett bardoci IV-ed osztályú egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás, gazdasági épületekkel és 449 frt.

15 kr. értékű kepe. Megválasztandó, az első évben tartozik megosztani kepejét az özvegy papnéval s e mellett, köteles, az özvegy-árva gyámintézetnek rendes tagjává lenni.

Pályázati határidő január 25. Folyamodványok nt. Kövér András, esperes aához küldendő, Közép-Ajtára (u. p. Nagy-Ajta.)

Kolozsvártt, 1892. jan. 5.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

1518—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett torboszlói egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: beltelek, gazdasági épületek és tisztességes lakáson kívül, egyházközségi becslés szerint, 188 frt.

Pályázati határnap január hó 20. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendő, Lukafalvára, u. p. Nyárádtó.

Kolozsvártt, 1892. jan. 5.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Január 14.

2. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinatunkról.

II.

A midőn, immár, az édes visszaemlékezések emelkedett hangköréből, a zsinati tanácskozások prózai szinterére vagyok refleksióimmal alászállandó, megjegyzem, hogy nem krónikása akarok lenni zsinatunk eddig letelt ülészakának, hanem szoritkozom vélemény-nyilvánításommal csakis azokra a kimagasló mozzanatokra, a melyek sajátos, vagy új voltuknál fogva, engem s remélem, szives olvasóimat is, kiválóbban érdekelnek és érdeklik. És megjegyzem, ezzel mintegy álláspontomat is jelezve, hogy ez eljárásomban annál protestánsabb szabadságot vehetek magamnak, mivel nem zsinati tag létemre, a viták folyamában részt nem véve, elfogulatlanabban nyilatkozhatom, s magam számára megalkotott ítéleteim kifejezésében és megokolásában a mindig óhajtandó objektivitást követhetem.

Megbocsátható önzéssel, de a kronológiai rendet is követve, kezdem a mi legsajátabb ügyünkkel: az erdélyi egyházkerületnek az egyetemes egyház kebelében való helyzetével, illetőleg, a zsinat e kérdésre vonatkozó történetével.

E helyzetre vonatkozó fölfogásom az, hogy a Királyhágón inneni és túli magyar reformátuság, a reformáció első megalapultának rövidre terjedt egysége után, csakhamar s különösen az államjogi elkülönülés hatása alatt is, egészen különvált fejlődés folyamatába indult, s az eltérő történeti alakulások határozottan megkülönböztetett egyházalkotmányi alakzatok létesülését idézik elő a Királyhágón túl és innen. A nagyobb és így erősebb egyházközségek, túlnan; az erőtől majdnem elválaszthatatlan jogszerzés; a kor mélyebb vallásosságával természetesen együttjáró túlnyomó papi tekintély; az emberi önző természetből majdnem szükségképp folyó papi hatalmaskodás; az egyházakat föntartó tömeg háttérbe

szoritása, és csak látszó, a fejlettebb, tanultabb papok által csak quasi kegyképpen engedélyezett jogokban való részeltetése; sőt a papoknak még a nagylelkü pátronusokkal szemben is sokszor egész a zsarnokságig fajult prepotenciája: ime, a Királyhágón túli szuperintendenciák egyházalkotmányi, szervezeti és kormányzati kiábrázolódásának főjellemtvonásai, melyeknek végzetesen jellemző neve a presbiteriánizmus, s melynek oly kinövései fejlődhetek, hogy a püspököt, a főgondnokot, s az egyházkerületi hatósági személyeket, sőt, horrendum dictu, egyik szuperintendenciában, majdnem a legújabb korig, a dogmatika theológia tanárát is, a presbiteriumok, magyar egyenességgel a nevéen nevezve a gyermeket, az egyházközségek kilenc-tizedrészében a papok választották és választják. S ezek, az unió óta, az egyetemes egyház törvényhozóit, a legmagasabb kvalifikációt követelő zsinati képviselőket is.

A mi szuperintendenciánkban, ellenben, az egyidőben, nemzeti fejedelmeink révén, uralkodó vallás szerében járó reformátusság egyházalkotmányi az államszervezettel szoros kapcsolatban fejlődött, törvényhozása és főkormányzó hatósága a fejedelmi tanácsban vala s így a papi prepotencia helyett, a valódi demokratikus protestantizmus alapelveinek és lényegének megfelelően, az egyházakat föntartó világiak élvezték és érvényesíték az egyházi főhatalmat mind a törvényhozásra, mind a közigazgatásra nézve, az egykori fejedelmi tanácsból átalakult szupremum konzisztoriumban. És így, igazuk van azoknak, mert a történelmi természetes fejlődés alkotásának megfelelően mondják, a kik konzisztoriális rendszerűnek nevezik, a maguk balga dicsekedésével, vagy álkodó jelszavaskodásukkal emlegetett presbiteriális alkotmányukkal szemben, a mi konstitúciót, csak abban nincsen igazuk, hogy Kálvinus Jánost szándékosan félremagyarázva, azzal rémitgetnek, hogy a presbiteriánizmuson kívül nincsen

üdvösség. Sőt inkább, a megváltó üdvözítő vallásának éppen gyökérelvéből folyó demokrácia, teljes jogegyenlőség és szabadság elengedhetlen korolláriuma a mi konzisztoriális rendszerünk, a maga kötelességeket és jogokat arányosan beosztó és részbejuttató igazságosságával, biztosítva az intelligencia, s nem, mint a hazugul presbiteriánusnak nevezett, de szükségképp a kisebbség zsarnokkodására vezető Királyhágón túli szisztéma: a papság főnhatóságát.

De, elég ennyi, az igazság önkéntelen megnyilatkozásától sugalt, e látszó kitérésből, s ez elmaradhatatlan előzmények után, térjünk kitűzött célunkra.

Ez levén a pozitív tény, csak természetes, hogy az erdélyi szuperintendencia 1881—2-ben azzal a szent elhatározással jelent meg, képviselőiben, a debreceni zsinaton, hogy mindent elkövet a forrón óhajtott s nem csak saját, hanem az egységes Magyarország egyetemes reformált anyaszentegyháza életérdekében elengedhetetlen unió létre-segítésében, mindent, csak egyet nem: azt, hogy három és fél száz éves történeti fejlődése mélyen, s a hivek egyetemének szívébe, lelkébe begyökerezett alkotmány-szervezetének alapelvét, a demokratikus jogegyenlőséget, s ezzel együtt járó kötelesség-teljesítést, szóval, konzisztoriális jellegű konstitúcióját, a sekély és felületes formalizmus kedvéért, fölládozza, s ezzel, kifejtett, megizmosodott és egészséges növekedésben élő, működő organizmusát alapjából fölforgassa s a biztos satnyulásnak, elcsenevzésnek adja, tudva, prédájául.

A testvér-szuperintendenciák zsinati képviselőit, akarjuk hinni, öntudatosan, de végeredményében, a mi egyre megy, talán csak érzelmi okoknál fogva, minden esetre ugyanez a szellem lelkesítette s mondhatni, charta biancat adott nekünk a 9. §-ban, csak azt kötve ki, saját kívánságunkra, mert talán nem szerénytelenség megjegyeznünk, hogy a közlekedéssel s egyértelmű elfogadott törvényszakaszk szövegezésében magunk is részt vevünk, hogy alkotmányunkat a képviseleti, jól megjegyezzük: a képviseleti rendszer elveivel összhangzóan tovább fejlesztjük, s erről a konventnek és zsinatnak jelentést teszünk.

Hogy e kikötést mily lelkiismeretesen követtük és teljesítettük, arra fényesebb és ékeesebben szóló bizonyítványt nem adhat senki, mint 1891. évi közgyűlésünk az új zsinatra kényszerített munkálatokra hozott határozatában, teljes

készségét ünnepélyesen kinyilatkoztatva, hogy mily nagy lépésekkel kész a testvér-szuperintendenciákhoz közeledni.

S ezek után, az 1881—82. évi szövetkezés, mondhatjuk: kétoldalu szerződés, meg a múlt évi közgyűlési nyilatkozat után, mit értünk meg 1892. december 7-dikén? Azt, hogy a zsinat egy töredéke, Fejes István, és Kovács Albert képviselők vezérlete alatt, a jegyzőkönyv hitelesítése alkalmával s nem a két nappal előbb meg-ejtett választások előtt, kétségbe vonták a már másodizben az egyházkerületi közgyűlés által választott erdélyi képviselők constituens voltát, s ezzel, természetesen, maguknak az összes meg-ejtett választásoknak érvényességét, sőt, mint az elnöklő Tisza Kálmán egészen nyugodt hidegvérrel kijelentette, ad absurdum: magának az egész zsinatnak megalakulhatását.

A tulnyomó többség, természetesen, visszautasította e megbotránkozató támadást, de az attentatum már el volt követve.

Ez volt az erdélyi egyházkerület bevonulása az 1891—92. évi zsinatba.

Hasonlitsuk össze az 1881—82. évivel.

De, a történetnek még folytatása is van.

Szász Béla.

Még egy „Ébredjetek!”

(Vége.)

Ha meggondoljátok, hogy protestáns tanáraitok az állami iskolák tanáraival minden tekintetben egyenlő küzdelem és fáradság árán jutottak kvalifikációjukhoz s képesítő oklevelüket éppen attól a vizsgáló bizottságtól nyerték, küzdötték ki, melytől ezek: már ez elég ok arra, hogy szolgálataikért velők egyenlő díjazásban részesüljenek. De, ha tovább menve, protestáns intézeteink páratlan szervezetét tekintve, figyelembe veszitek, hogy protestáns tanáraitokra az intézet úgy vagyoni, mint erkölcsi ügyeinek vezetése, ők az állami iskolák tanáraival, kiknek működését paragrafusok szabják meg, össze nem hasonlítható munkát végeznek: bizony, csak hálát kell adnotok a gondviselésnek, hogy protestáns intézeteitek tanszékeit olyan emberekkel tölthetitek be, kik az állami iskolák tanerőivel minden tekintetben kiállják a versenyt. Ébredjetek atyámfiak, mert ez a körülmény a legfényesebben bizonyítja, hogy míg a protestáns felekezet az evangéliumban kijelölt célt elérni s terjeszteni akarja, szüksége van iskolákra, hol eszméit az ifjú szívekbe oly mélyen beoltsa, hogy az az ifjú későbbben, ha kvalifikációját megnyerte, mellőzve az állami intézetek csillogó jövedelemmel kecsegtető állását, a protestáns öntudattal szívében csak azért, hogy egyháza érdekeit szolgálja, birjon annyi erkölcsi bátorsággal, hogy a nagyobb jövedelem s kevesebb munka helyett, a kisebb, mindennapi szükségét alig kielégítő jövedelmet válassza

s több felelősséget vegyen magára. Ez az az ok, a mely nem tűri meglevő iskoláitok csonkítását, de sürgeti azok gyarapítását. Videant consules!

Nincs tehát az udvarhelyi ref. főiskolának elég (9) rendes tanára s azoknak nincs meg a méltányos díjazása. Gyűjteményeire, mindent összevéve, 500 frtnál többet évenként nem áldozhat. Erről nem kell többet szólanom, mert ha csak a természettudományok rohamos haladást tekintjük is, ez összeg csak a természettani gyűjtemény gyarapítására sem elégséges. Hát a többiekre mi jut?

Mikor a sz.-udvarhelyi ref. kollégium fentartó testülete e hiányok pótlásának halaszthatatlanságát belátta, egy nagyon szerény alapon készült normális költségvetéssel állott elő, melyben évi 7000 frt. hiány volt feltüntetve, melynek méltányos fedezését a magyar államkormánytól remélte, kérve ezen kívül 10,000 frtot egyszer s mindenkorra, hogy ez összeget segítségül vehesse egy téli tornacsarnok építési költségéhez.

E 7000 frt. évenkénti jövedelem éppen nem olyan, hogy ezzel az intézet fennállása végleg biztosítva volna, csak arra való, hogy a jelen állapot szerint a törvényes kívánalmak teljesítését eszközölheti. Ez összeg éppen száznegyven ezer forint tőkének felel meg 5%-kal számítva. Ennyi hát a baj, ezen kell segíteni!

Nem tudom elhinni, hogy a szivekből az áldozatkészség elköltözött volna, csak az üdvös célt kell megértetni, mely áldozatokat igényli s azok, mint még soha, most sem fognak vonakodni. Én már hallottam, hogy országos gyűjtéssel emeltek pompás palotákat, melyek országunk egyik-másik speciális érdekét előmozdítani voltak hivatva; országos gyűjtéssel állítottak szobrokat, melyek emlékeztessék az utókort nemes tettekre: a sz.-udvarhelyi iskola a magyar protestáns egyház országos érdeke, miért késtek, annak érdekében egy országos gyűjtést indítani a magyar protestánsok között; de a székely-udvarhelyi iskola a magyar nemzetiség érdeke: miért késtek a magyar állam méltányos támogatását kieszközölni?

Mind a két mód a ti kezetekben s hatalmatokban van, atyámiai! Az első mód a sziveket érdekli; a másik mód eszközzése az államkormány merev magatartásának meghajlításától függ; mert hiszen, hogy a székely-udvarhelyi ref. főiskola nem csak felekezeti, s nem csak vidéki, de országos magyar nemzeti és kulturális érdeket képvisel, ezt nyíltan hangoztatta Udvarhelymegye új főispánja s e nemes hivatását e kollégiumnak megértetni azokkal, a kiknek merevségén ez intézet segélykérése hajótörést szenvedett. A megértetést és megértést egyetlen egy körülmény akadályozza és ez nem más, mint a magyar állam tetemes költségén Udvarhelyt fentartott főreáliskola; ez a csodálatos mixtum compositum, melynek speciális iránya nincs, mely usurpálja azt a funkciót, mint legfiatalabb intézmény, mit érdemekben megőszült társai ősidóktól fogva teljesítenek hiven, odaadással; mely mint humán intézet kevesebbet nyújt, mint két társa külön-külön; mint reál nem nyújt annyit, mi a követelményeknek megfelel, s melynek számára csak a közel múltban sok ezrek árán a magyar állam pompás palotát emelt. Atyámiai, győzzétek meg a magyar államot a felől, hogy

a Székelyföldön fennálló humánus intézetek, ha azok a magyar állam kellő támogatásában részesülnek, midőn egymás közt felekezeti érdekükben nemes versenyt fejtenek ki, a legkifogástalanabban és önzés nélkül szolgálják az ország hazafias és kulturális érdekeit; győzzétek meg a felől, hogy Udvarhelymegye kis-iparosainak egy része hivatalosolga, cseléd lett, egy része Romániába vándorolt, a kisebb rész küzd a megélhetésért, mert nincs a városnak olyan intézete, mely a munkás-osztály értelmi fokának emelését, hivatásukra való előkészítést nyújtson; nincs a városnak tanműhelyekkel felszerelt ipariskolája; tehát, a főreáliskola helyett állítson s rendezzen be a székely igényeket kielégítő ipariskolát, mely törekvésében a város őt örömmel fogja támogatni s a mi költség ebből fenmarad, azzal támogassa azt a célt, melyet a két felekezeti iskola kétszáz év óta magáénak vallott.

Én meg vagyok győződve, hogy e módok sikerre vezetnek és sem a hivek buzgóságán nem múlik, hogy egyházunk eme szomjazó veteményes kertje üditő forrást találjon, sem az államkormányon, hogy egyik hathatósan működő munkatársa elbágyadva kidüljön. Socius.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, január 4. 5.

(Vége.)

A kolozsvári kollégium előljárósága, vett föl hívásra, jelenti, hogy a Gráf Jakab tanárnak, a francia nyelv tanításáért eddig külön járt 60 frt. elejtésével, olyképp kívánja fizetését a rendes 1200 frtra emelni, hogy ez összegből, az előző határozat értelmében, a költségvetési hiány esetén szükségessé válható arányos levonásnál a törzsfizetés 1000 frtnak és a 200 frt. pótléknak tekintésék. Az Igazgató-Tanács jóvá hagyja az így szándékolt fizetés-emelést.

A szász-városi Kuun-kollégium előljárósága ismét kéri az Igazgató-Tanács engedélyét, hogy egyik tanárának, Dózsa Dénesnek, ideje betelvé, folyóvá tehesse a költségvetésben fedezetet találó 4-ik korpótlék részletét. Az Igazgató-Tanács, tekintettel, hogy ma is fennáll korábbi elutasító határozatának alapja, mely szerint az állammal kötött szerződés kötelezi a kollégiumot tanári nyugdíj-alap létesítésére, az alap pedig, mely az államszegély ugyanama részletére szorul, a melyből a korpótlékok telnek ki, még mindig csekély összegre rug: sajnálattal bár, ez úttal sem hagyhatja helybe a 4-ik korpótlék folyóvátételét, föl híván egyszersmind az előljáróságot, hogy a tanári nyugdíj-alap mai állásáról tegyen jelentést.

Böhm Sándor, a kolozsvári kollégium volt növendéke, elveszett érettségi bizonyítványa másolatát kéri. Miután a folyamodó nem tett eleget a fennálló gyakorlat ama követelményének, hogy az esetnek a Rendőri Közlönyben való eredménytelen közzétételét hat hét lefolyása után igazolja, az előljáróság útján értesítettik, hogy kéreése nem volt teljesíthető.

Schilling Rudolf, kolozsvári koll. algondnok aa. beadja jelentését az ott tartott idej decembri pótló érettségi vizsgálatok lefolyásáról, mely szerint egy növendék a fizikából javított, egy, külön engedély alapján, egész érett-

ségi vizsgálatot állott, de a magyar irodalomból és nyelvből elégtelen fokozatot nyert. A jelentés tudásul vétetett, az egy tárgyból bukott pályázó pedig, ki, tekintettel fenyegető katonai szolgálatára, folyamodik, hogy két hó multával ez elégtelen tanjegyet kijavíthassa, értesítettik, hogy hatóságunknak az új vizsgálat megtartása ellen kifogása nincs ugyan, de, hogy tartatik-e ily pótló vizsgálat, annak eldöntése a közoktatásügyi miniszter úr elhatározásától függ, s így oda kell folyamodnia.

A közoktatásügyi miniszter tudásul vette ugyan a sepsi-szentgyörgyi Mikó-kollegium I. párhuzamos osztályának föllállításáról és a beállított tanerőkről szóló jelentést, de emeből kitűnő, hogy az egyik kisegítő-tanerő csak polgári iskolai tanítói kvalifikációval rendelkezik, fölhívja a figyelmet e helyzet törvényellenes voltára, megjegyvezve, hogy a megfelelő tanerő javadalma fedezhető az állam-segélyből. Az Igazgató-Tanács e figyelemztetést a jövőben leendő alkalmazkodás kimondásával veszi tudásul, miről a minisztert is értesíti.

Szilágy-szolnoki egyházmegyénk közgyűlése kéri kieszközlését egy olyan közoktatásügyi miniszteri általános körrendeletnek, a mely kötelezze az összes népiskolai és középtanodai hatóságokat arra, hogy a felekezeti papok kértére kiszolgáltassák a hatóságuk alatt álló tanintézetek illető felekezeti növendékeinek kimutatását. Az Ig.-Tanács helyeslő, e terv intencióját, mely a saját felekezetünkön levő, de nem a saját tanintézetünkben tanuló növendékek vallás-tanulásának ellenőrzését fogja biztosítani, fölterjesztést intéz a közoktatásügyi miniszterhez a jelzett értelemben.

A lisznyói egyházközség 33 frtnyi választási költségének Tamó Dénes kántor-tanító által leendő megtérítését kéri, miután nevezett lisznyói megválasztását elfogadta, de utóbb, előbbi állomásán megmaradt. Az Ig.-Tanács elrendeli a költség Tamó Dénes által leendő megtérítését.

A földmivelésügyi miniszter újabb időben készséggel szolgálván a kérelmező hazai tanintézeteknek szakszerűen összeállított geológiai gyűjteményekkel, a sz.-udvarhelyi collegium ez irányban hozzá intézett folyamódását ajánlattal terjesztjük föl.

A közoktatásügyi miniszter tudatván, hogy a Holzweisig-féle latin olvasó könyv Petz által átdolgozott III. kötetét nem engedélyezte (míg a b. e. Székely Ferenc, enyedi tanár által átdolgozott két előbbi kötet engedélyezve volt): a tilalom közöltetik collegiumainkkal.

Sepsi-Szentgyörgyi Mikó-kollegiumunk jelentése az Imre Béla engedélyezett magánvizsgálatáról tudomásul vétetik.

Az u. n. Metz-féle külmagyar-utcai épületes telek, mely a Plihal-féle theologiai házastelek tőzsomszédjában van, megvételre följánlatván, a megejtendő szemlére dr. Szász Béla, Domokos Antal és Bodor Antal kéretnek föl.

A Bethlen-kollegium meglevő cserép-csüre és téglagyára mellett, téglavető föld számára, egy telket szándékozván megvenni, a 815 □^o területű fekvő 1200 forintón való megvásárlása jóváhagyatik.

A zilahi egyházközség, az ott most folyó tagosítás előnyét fölhasználva, kanonika porciója nagyobbítá-

sára egy majdnem öt holdas területet 386 frton megvásárolt s az Igazg.-Tanács a kedvező szerződést megérősíti.

A m.-ludasi körlelkészség, az illetők óhajához képest, több m.-bogáti egyháztagnak egyházi szempontból saját hatásköréhez csatolását kéri, a hiveknek (?), mint látszik, annál a számításánál fogva, hogy a M.-Bogáton szervezés alatt álló iskola előrelátható terheitől meneküljenek. Az egyházközségek területe módosításának joga amugy is az egyházkerületi közgyűlés hatáskörébe tartozván, az Ig.-Tanács a kérelmet nem találta teljesíthetőnek.

A sz.-udvarhelyi collegium nyilvánossági joga, a tanárok csekély számára tekintettel, 1857-ben a Thun-féle császári miniszterium által fenyegettetvén, az akkor megindított hazafias segély-gyűjtésben több sz.-udvarhelyi buzgó egyháztag is részt vett, a mely specialis gyűjtésnek, akkor 7000 frtnyi tőke lőn, kamatai pedig hosszú időn át, az egyházközségi papok collegiumi tanításának jutalmazására fordított. E viszony a collegium és egyházközség között ennyiben ma is fönnáll, hogy t. Zajzon Ferenc, sz.-udvarhelyi pap aa. régtől óta tanít a collegiumban s e tőke kamatainak bizonyos részét élvezi. Az eklézsia most második papi állomását megszüntetvén, azt követeli, hogy vagy biztosították örök időkre a két (rendes és segéd) pap tanítói joga és javadalma, vagy a jelzett tőke adassék ki nekik. Az Ig.-Tanács a beküldött eredeti gyűjtő-ívekből meggyőződévén, hogy az akkori segélygyűjtést, bár több egyháztag, de kifejezetten a collegium javára végezte, kimondja, a collegiumi fölterjesztés értelmében, hogy a collegiumi tanerők alkalmazásának joga, az országos törvények és az Ig.-Tanács főhatóságának körén belül, a collegiumi előjáróságot, az alapítványi tőke tulajdonjoga pedig a collegiumot illeti.

A sz.-szolnoki egyházmegye utóbbi közgyűlésének jegyzőkönyvéből kitűnő, hogy 60 pap közül csak 19 jelent meg; hogy az esperesi látogatásról jelentés nem tétetett: e múlástások hibául tétetnek ki. A közgyűlés, továbbá, általánosságban kívánván, a filoxera pusztításai által a hor-kepében okozott bércsökkenések pénzbeli kárpótlására kötelezni az illető hiveket, az Igazgató-Tanács, miután a főforgó esetek különböző körülményeihez képest, a konkrét esetekre külön határozatok hozatalát látja szükségesnek, e határozat föloldásával, elrendeli minden egyes esetre nézve a külön elhatározást és a külön fölterjesztés útján leendő elintézés provokálását. Ugyancsak kitűnő, hogy a széeri dezolált egyházközség egy fekvője, mely az esperes használatában volt, eladóvá tétetett, az eladás nem hagyatik jóvá, hanem az egész ügyre nézve fölvilágosítás kéretik.

A széki egyházmegyei esperesi vizsgálatra tett megjegyzésekre adott feleletek nem mindenben világosítván meg eléggé a kérdéses ügyeket, jövőre kimerítőbb feleleteket vár el Igazgató-Tanácsunk. Három pap presbiteriuma, a b.-váraljai, a pulyoni és a palatkai, egyáltalán feleleteket sem adván az esperesi kérdésekre, e papok útasíttatnak, hogy nyolc nap alatt teljesítsék törvényes köteleységüket, ellenkező esetben megindítatik ellenük a fegyelmi kereset.

A bööi egyházközség, előnyös feltételekre, kepe-váltási alapja számára fekvőt vásárolt saját pénztára terhére. A vásár jóvá hagyatik, miután azonban a kepeváltó-alap az egyháztagok terhére fogja könnyíteni, a befektetett egyházközségi tőke restituálandó.

A kide-csomafáji volt pap sokféle s nem éppen kedvező restanciáinak kimutatása közöltetik vele nyolc nap alatti felelettelre.

A mátsfalvi tanító Mohára megválasztván, de régi egyházközsége, javadalma fölemelésével, megtartván, a választási költségek megtérítésére köteleztetik.

A m.-járai egyházközség a komlód-oroszfáji egyházközség állam-segélyéből 8 és 10%-os kölcsönt vevén, a 10%-os, a törvény értelmében, 8%-ra szállíttatik le, s általában nyilatkozat-tételre hivatik föl az az állam-segélyből kölcsönadó ekklezsia, ez ügyletre nézve.

Szász Péter, szelecskei volt tanító, ki tanítói minőségében kitűnő szolgálatot végzett, de kántori kötelességeit teljesíteni, nem tudta, s előbbi állomását engedély nélkül hagyta oda, utóbb visszatérvén Szelecskére, kéri interkalaris javadalma kiadását. Jó és rossz oldalaira tekintettel, csak is a szünidei két óra adatik ki benlevő javadalmi része.

É—n.

A Mikó-kollegium jövője.

A sepsi szentgyörgyi Mikó-kollegiumnál függőben levő építkezési kérdések tárgyalására a múlt héten Sepsi-Szentgyörgyre utazott főt. Szász Domokos püspök aa. az egyházkerületi számvevő kíséretében. Kiszállásuk által kedvező megoldásra jutott a tanári lakások építésének hova-tovább mind nyomasztóbbá vált kérdése; s a kollegiumi előjáróság tagjaiból összehívott értekezlet más fontos kérdések mellett egy olyan szerződésnek pontozatait állapította meg, mely a Mikó-kollegium és S.-Szentgyörgy városa, mint alapító küzötti viszonyt fogja szabályozni. A város már huzamos idő óta szakadatlanul folyó adományaival a kollegium legnagyobb jól tevői és alapítói sorában van, s legutóbbi 50,000 frtos nagylelkű alapítványát, melyből az új főgimnáziumi épület emelkedik, most azzal tetézte, hogy az építkezési költségekhez még szükséges 32—40,000 frt. összeget kieszközölte a közoktatásügyi miniszter urhoz benyújtott kérelmével. A nemes város többször nyilvánult áldozatkészségével, melyben nem csekély érdeme van a város derék polgármesterének, Császár Bálintnak, bizoyára olyan fontos nemzeti kulturalis missziót teljesít, hogy ezért az egész ország hálájára érdemes hazarészünk, ezen végvárúal istentől rendelt védő bástya, Sepsi-Szentgyörgy nemes városa. Hogy a sepsi-szentgyörgyi kollegiumot mennyire fontos, kulturalis misszióval bíró pontnak tekintette a kollegiumnak tulajdonképpen alapítója, néhai gróf Mikó Imre, s minő látnoki szemmel olvasta a jövő titkait a nagy alapító, erre nézve időszerűnek tartjuk, egész terjedelmében ide iktatni 1876. március 19-én kelt végrendeletét, melylyel a sepsi-szentgyörgyi kollegium jelenét, s jövőre vagyoni és szellemi fejlődését örök időre biztosítja.

Végrendelet.

Életem egyik főtürekvése oda irányult, hogy forrón szeretett szülőföldemen a közműveltség és vallásos érzület emelésére, székely hazámfiak szellemi fejlődésére, és így közvetve anyagi jóléte öregbitésére is hozhassak bármily csekély áldozatot. Midőn azért, az események újabb fordulata, megszokott és kedvessé vált magányom nyugal-mából, életem alkonyán, ismét kisodort: itt elfoglalt állá-

saim jövedelmét, u. m. három évig folytatott miniszteri hivatalom után járt fizetésem, és képviselői napidijaimat félre téve, egy kis tőkét gyűjtöttem, mely jelenleg a magyar földhitelintézetnél van letéve öt darab tizezer forintos: 121, 554, 565, 761 és 770 számú, továbbá tiz drb. egyezer forintos: 13,091, 13,093, 13,094, 13,095, 13,096, 13,097, 13,098, 13,099, 13,100 és 13,101 számú, összesen 60,000 (hatvanezer) forint névértékű záloglevelekben. E zálog-levelekben lévő tőkét, halálom esetére, hagyományozom a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. középtanodának, annak elidegeníthetlen tulajdonául, mindaddig, míg e tanintézet mint ilyen fennáll, a következő feltételek mellett: 1. a fenn elősorolt záloglevelek halálom után legott átmennek a sepsi-szt.-györgyi tanoda tulajdonába, úgy azonban, hogy a megjelölt egész tőke, letéteményképp, az erdélyi ev. ref. egyházkerületi állandó Igazgató-Tanács levéltárában levő ellenzáros Wertheim-szekerényben elhelyezendő, s mint alapítvány, az egyházkerületi pénztárnok számadása alá adandó, s csakis kamatai bocsáttatnak a sepsi-szt.-györgyi tanoda használatába az alább meghatározott módozat szerint: 2. A 60,000 o. é. forint névértékű záloglevelek kamatjából évenként csakis 1500 (egyezer ötszáz) o. é. forint, vagyis 30,000 o. é. névértékű záloglevelek 5% kamatja fizetessék félévi egyenlő részletekben, a nevezett sepsi-szt.-györgyi tanodának. E 30,000 o. é. névértékű záloglevelek 1/2%, valamint hagyományom másik felét tevő 30,000 o. é. forint névértékű záloglevelek 5 1/2% kamatjából pedig félévenként magyar földhitelintézeti záloglevelek vásároltassanak, és ezek a tőkéhez csatoltatván, kamataik az eredeti tőkével hasonló módon kezeltesenek mindaddig, míg a 30,000 o. é. frt. névértékű záloglevelek 1/3% kamatai és a másik 30,000 o. é. névértékű záloglevelek 5 1/2% kamatainak összetett kamatozása következtében, egész alapítványom annyira növekedik, hogy az azt tevő záloglevelek értéke, töbzség közép-árfolyam szerint 100,000 frtra, vagy az akkor forgalomban levő pénzzemben, ennek megfelelő összegre emelkedend. A mikor az egész tőke 5% kamatai a tanoda használatába bocsáttatnak. A megmaradott 1/2% kamat bentartva, oly tartalék-tőke alakíttassék, a mely összetett kamatozás útján folyvást növekedjék, míg 100,000 frtra gyarapodik. Az ezen összegre feigyarapodott tartalék-tőkének is 4% kamatja a sepsi-szt.-györgyi tanodának a megjelölt célokra félévenként kiadandó, a megmaradott 1 1/2% kamatokból új tartalék-tőke alakítandó, mely ha hasonlólag 100,000 frtra gyarapodott, ennek is 4% kamatja a tanoda használatába bocsáttandó, a megmaradott % kamatok újból tartalék-tőkévé alakíttatván, és így tovább. Meg kívánom azonban jegyezni, hogy a 6-ik pont alatti intézkedésem, az első tartalék-tőke 100,000 frtra emelkedése után, csakis a tartalék-tőkékre alkalmazandó; azaz: a tanoda eredeti alapítványom egész 5% kamatját élvezze, és a szenvedett kár a tartalék-tőkéből pótolassék. 4. Az ekképp bentartott kamatoknak, valamint a kisorsolás eshetősége következtében netán válthatandó záloglevelek árának újabb záloglevelekben leendő elhelyezésére ezennel felkérem és megbizom az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó Igazgató-Tanácsát, vagy ennek szervezete változása esetében, az Igazgató-Tanács helyébe állítandó kormányzó testületet. Az évenkénti kamatokból netán fenmaradó azon részlet, a mely egyszáz forintos záloglevél árfolyamát fel nem éri, addig takarékpénztárilag lévén kamatoztatandó, míg a következő félévi kamatokhoz adva, azokkal együtt záloglevéllé változtatathatik. 5. Bizalom-teljesen felkérem az erdélyi egyházkerület állandó Igazgató-Tanácsát, hogy valamint a kezelése alatti más alapokrúl, úgy ez alapítványom tőkéjéről és kamatai által évenként történt szaporodásáról, mind az egyházkerületi közgyűlést, mind a sepsi-szentgyörgyi tanoda előjáróságát évenként részletesen értesíteni kegyeskedjék. 6. Ha előre nem látható válság következtében, a jelenben folyó pénz értéke jelentékeny csök-

kenést szenvedne: akkor alapítványomnak az értékcsökkenés utáni fele része kamatozzon, a többször nevezett tanoda szükségéi fedezésére, másik fele pedig mindaddig összetett kamatozás útján gyarapíttassék, míg az értékcsökkenés következtében szenvedett kár ki leendő pótolva.

7. Ugy a halálom után legott a sepsi-szt.-györgyi tanodának alapítványom kamataiból fizetendő évenkénti 1500 o. é. forint, mint az összetett kamatozás következtében 100,000 frtig felszaporodandó tőke és alakulandó tartaléktőkék megjelölt százaléka kamatai, a sepsi-szt.-györgyi ev. ref. tanodában, tanári fizetésekre és a szükség szerint tancélokra fordítandók. Hogy a kamatokból évenként mennyi fordíttassék tanári fizetésekre, mennyi tancélokra: annak elhatározását az illető tanoda előjárósága bölcsességére bízom, az egyházkerületi kormányzó testület főfelügyeleti joga fentartása mellett. De, *8.* az ellen határozottan tiltakozom, hogy ezen alapítványom kamatai, bármi cimen és ürügy alatt, a sepsi-szent-györgyi ev. ref. tanodán kívül, míg az fennálland, bármily más intézetre fordíttassanak. *9.* Ha pedig előre nem látható bármily okok, változások következtében, a sepsi-szent-györgyi ev. ref. tanoda, melynek évszázadok hoszu során nem csak fenmaradását, hanem gyarapodását, virágzását lelkeimből óhajtom és remélem, megszűnnék: egész alapítványom egy Sepsi-Szent-Györgyön felállítandó Székely Árvaház alapjául fordíttassék és a székely árvaház főkormányosa az erdélyi ev. ref. egyházkerület az időszerinti kormányzó testülete kezében legyen, a melyet ez eshetőségre, a nevezett árvaház szervezésével, felállításával ezennel megbízok és lelkiismeretes gondozására felkérek.

10. Azon nem remélt eshetőségre, ha a most oly szilárd alapokon álló magyar földhitelintézet akár megszűnnék, akár hitelében csökkenne felhatalmazom erdélyi egyházkerületünk az időszerinti kormányát, vagy kormányzó testületét, hogy egyetértve a sepsi-szent-györgyi tanoda előjáróságával, az alapítványomat tevő magyar földhitelintézeti zálogleveleket lehető legelőnyösebben értékesíthesse, és a tőkét kellő biztosítás mellett elhelyezhesse. Azt az egyet határozottan kikötve, hogy alapítványom tőkejéből legkisebb részletet se kölcsönözhesen, bármi nemű biztosíték mellett is, egyes magánzóknak. A záloglevelek elárúsítása következtében netán bekövetkező értékcsökkenés kipótlására, a 6-ik pont alatti intézkedésem szolgáljon irányadóul. Ez alapítványt, melyet székely nemzetem iránti határtalan szeretetem némi jelül tettem, a jövő nemzedékek mindazon tisztelt tagjai hazafias és lelkiismeretes gondozásába ajánlom, kiknek egyházkerületünk szervezete szerint részökbe jutand, közvetve, vagy közvetlenül befolyjni annak kezelésére. Remélem és hiszem is, hogy valamint én magam, minden mellékes tekintetek nélkül, egyedül szülőföldem és egyházam iránti kegyeletes szeretetből hozom igénytelen áldozatomat a közjó szent oltárára, szintúgy nem fognak soha hiányzani e szent oltárnak felkent valódi papjai, a kik gondosan fognak őrködni, hogy ez oltár tüze ki ne aludjék.

Irtam Kolozsvártt. március hó 19-én, 1876.

Gróf Mikó Imre.

Az egyházmegyéből.

A sepsii egyházmegyéből.

Nov. 24-ike, mozgalmas nap volt egyházmegyénkben. Ekkorra volt kitűzve az esperes-választás. Nem állítok, azt hiszem, valótlanságot, ha azt mondom, hogy közgyűlésünk minden más tárgya háttérbe szorult ez egy mellett. Hogy küzdelem lesz, azt előre lehetett következtetni a jelekből és abból, hogy gyűlésünk tagjai szokatlan nagy számmal jelentek meg Uzonban, a gyűlés helyén; ugyanis, 65-ön voltak jelen. Türelmetlenül várta mindenki a gyűlés megkezdé-

sét, melyet tíz órakor magvas beszéddel nyitott meg egyházmegyénk érdemekben megöszült esperese, nt. Csiszér Gábor, s a mely megnyitó, Lázár Mihály főgondnok ur indítványára, jegyzőkönyvre vétetni határozatott. Majd előterjesztette esperes a tárgysorozatot, a közgyűlésre bizva, hogy az esperes-választást hová igtassa be. A közgyűlés érdeklődését a választás iránt mutatja azon körülmény, hogy egy rész mindjárt első tárgyal óhajtott volna a választás kitűzését; közgyűlésünk azonban úgy határozott, hogy az az esperesi eddigi munkásságról előterjesztett beszámolás után történjék meg. E szerint, közgyűlésünk előbb jegyzőkönyvi köszönetet szavaz mélt. Béli Tivadar urnak és tisztelt nejeinek a nyéni ref. templom felszentelése alkalmával nyilvánított szívességükért, a templom számára adományozott urasztal-takaróért; majd, esperes aa. előterjeszti az általa megvizsgált egyházakról szóló jelentését, valamint ama jelentéseket, a melyek az egyes egyházaktól érkeztek be a községeikben végrehajtott arányosítási és tagosítási munkálatokról, s a melyek kapcsán örömmel értesült közgyűlésünk arról, hogy egyházaink vagyona földbirtokban és pénzben tetemes mennyiséggel szaporodott. Ezekben megtörténvén esperes beszámolója, visszapillantást vet huszonegy évig tartó esperesi működésére, kötelességei teljesítésének tudatában nyugodt lélekkel leteszi esperesi hivatalát. Közgyűlésünk méltányolva nt. Csiszér Gábor esperes hosszu időre terjedő lankadatlan munkásságát, becsületos igyekezetét, a közügyek terén kifejtett buzgóságát, jegyzőkönyvileg szavazott elismerést.

Bekövetkezett a mai nap nagy eseménye: az esperes-választás. Azon indítvány ellen, hogy közfelkiáltással lemondott esperes ismét megválasztassék, szavazás kéretvén, elrendeltetett, a melynek megejtése után, a beadott 63 szavazatból nyert Zágoni Pál 31, Csiszér Gábor 29, Kiss Albert szavazatot.

Miután általános többséget egyik jelölt sem nyert, új szavazás rendeltetett el, ez előtt azonban Csiszér Gábor visszalépését kijelentette. A szavazók most két jelölt: Zágoni Pál és Kiss Albert körül csoportosultak. A beadott 61 szavazatból nyert Zágoni Pál 34, Kiss Albert 27 szavazatot, és így Zágoni Pál esperessé választatott, ki elfoglalván széket, tartalmas beszédben vázolta amaz irányeszméket, melyek vezérlelők esperesi hivatalának folytatásában, ígérte, hogy főgondot fordít egyházmegyénk javának előmozdítása mellett, a népnevelés, egyházmegyei könyvtárunk, özvegy-árvai gyámintézetünk fejlődésére, a papi kollegialitás érzetének erősítésére, a mit gyűlésünk éljenzéssel vett tudomásul.

Miután az idő is nagyon előhaladott, a gyűlés bezárását indítványozták néhányan, a mit közgyűlésünk el is fogadott azon határozattal, hogy még ez év folyamán az esperes rendkívüli közgyűlést hívjon össze, melyen a most elintézetlenül maradt ügyek letárgyalása mellett, a főjegyzőség is betöltessék, addig a főjegyzői kötelességek végzésével Vén Mihály aljegyző bízott meg.

Nagyon természetes dolog, hogy a gyűlés után következett, ősi szokás szerint, a közebed. Fűszerezte ezt a közebed folyamatán elmondott pohárköszöntők nagy száma, melyet megkezdett új esperes köszöntője főtiszt. püspök Szász Domokos urra, a mi még akkor a főtiszt. püspök urnak meg is sürgönyöztetett. Majd kimondatott, hogy egy phárköszöntő ára 20 kr. az e. m. özvegy-árvai gyámintézet javára. Ebből és az ebéd-megváltásból bejött 31 frt 90 kr. a

gyámintézet részére. Ez összeg nyilvános nyugtázására e becses lapok hasábjain egy kis helyért esedezem. Pohárköszöntőkért fizettek: Czeglédi János 40 kr. Vass Lajos, Ősz Sámson, Puskás Lajos, Józsa Sándor 20—20 krt. Jáni József, Bartók Dénes 40—40 krt; ebéd-megváltás címen: Zágonyi Pál 10 frt. Pünköszt Károly 5 frt. Révay Pál, Imecs Ernő, Józsa Sándor, Joós Elek, Molnár József, Bartók József, Rá-

polti Mózes, Kiss Gyula, Veress Gyula, Vén Mihály, Rác Albert, Puskás Lajos, Havadtói Mihály, Kovács Dénes 1—1 frtot. Antal Lajos 50 krt. Györbiró Dániel 40 krt.

Ez halvány képe őszi rendes közgyűlésünknek. Hiszem, hogy e gyűlésen megejtett választás csak az egyetértésnek, a békének, az egyházmegegyezésnek leendő előmozdítója. Ugy legyen!
—n. —y.

TÁRCA.

Zwingli reformátori működése és jelleme.

(Felolvastott a maros-vásárhelyi Papi Értekezlet fiókkörének N.-Ernyében, 1891. nov. 6-án tartott gyűlésén.)

Az alkalom, melyet ma fiókköri gyűlésünk a reformáció világtörténelmi nagy fontosságú eseményének felújítására és emlékére szentel, mintegy önként adja előmbe a tárgyat is, melynek címét felolvasásom fölébe tettem, s hiv, hogy a reformáció egyik kimagasló, s legalább előttünk, reformátusok előtt, egyik legrokonszenvesebb alakjának, Zwinglinek, reformátori tevékenységét vázoljam, s néhány kiemelkedőbb vonásban jellemét feltüntessem. S teszem ezt annyival inkább, mert pirulással kell beismernünk azt, hogy a reformátorok között éppen Zwingli az, a kiről magyar kútfők után, legkevesebbet tudhatunk, kivel a magyar egyházi történelemírás, ha ugyan ilyenről még ez idő szerint szólhatunk, a legújabb időkig, kevesebbet foglalkozott; holott ő egészen a miénk, s fölfogásával, gondolkozásával, szeilemével, lelkével, egyéniségével talán még közelebb áll hozzánk, mint a nyomába lépő s az ő magasan járó eszméit testbe öltöztető Kálvin.

Magyar protestáns egyházi irodalmunkban, tudtom szerint, eddigelő, egyetlen egy terjedelmesebb mű jelent meg csak, mely a külföldi protestáns írók idevonatkozó műveinek felhasználásával, bővebben és alaposabban tárgyalja Zwingli életét és reformátori működését. Ez Benke István, s.-szentgyörgyi gimn. tanár: «Zwingli élete és a helvét reformáció megalapítása» című könyve. (Megjelent 1884-ben; ára 1 frt.) De, tudtom szerint, bővebb elterjedésnek, főleg laikus körökben, ez sem örvendett. Bizony, pedig az ilyen munkának a nép között való elterjesztése ki nem mondható szellemi hasznót hajtana, s nagy mértékben emelné protestáns anyaszentegyházunkhoz és hitelveinkhez való ragaszkodásunkat. Hiszen, az eszmékért csak úgy és akkor lelkesülünk igazán, ha azok főbb képviselőinek életét, munkásságát s az eszmékért vívott küzdelmeit alaposan ismerjük.

Célom nem lehet, ez alkalommal, Zwingli egész reformátori tevékenységét felölelő életrajzot adni; ezt az idő rövideje sem engedi meg. A mint már fönnebb is jeleztem, a reformátornak tevékenységére, hatására és működésére csak éppen rámutatni akarok s pár vonásban jellemrajzát adom. Egyebekben útalok Benke István fönnebb idézett alapos és terjedelmes művére.

Zwingli Ulrik 1484. január 1-én született Schweic Szt.-Gallen kantonában, a toggenburgi völgy felett fekvő Wildhaus nevű falucskában, hol hasonló nevű atyja falusi előljáró volt, s igazságosságáért, egyenes, tiszta jellemeért közbecsülésben és tiszteletben állott. Ugy az atya, mint az anya, Meili Margit, kegyes, buzgó, vallásos lelkű egyének voltak, s főgondjuk volt kis fiuknak hasonló szellemben való nevelése és neveltetése. Ennek első helye maga az atyai ház volt, melynek meleg

tűzhelyén korán megfogamzott és korán fejlődött ki a fogékony gyermeki szívben a hajlam minden iránt, a mi szép, jó és nemes. Később, tovább-képzése végett, egyik atyai nagybátyjához került, ki weseli apát volt. Azután Bern, Bazel és Bécs főiskoláiban folytatta tanulását, tudványó lelkének egész hevével s oly eredménynyel, hogy, a mint életirői megjegyzik, 18 éves korában már kiképzett tudós volt s általános kitüntetéssel nyerte el a tudori címet. Huszonkét éves korában Bazelből papnak hivatott Glarusba.

Nehéz, meghatározni az időt, midőn a reformáció megkezdésének szikrája fellobbant lelkében. Ő maga ezt az időt 1516-ra teszi, midőn Glarusból Einsiedelnbe megy lelkészül, annak nyílt kijelentésével, «hogy az evangéliumot fogja prédikálni.» Az út, melyen mint reformátor megindult, kétségen kívül nem egy és ugyanaz, sőt eltérő volt attól, a melyet nagy reformátor-társa, Luther választott magának. A mi különben önként következett az egymástól különböző egyéni sajátosságokból, a melyek a két reformátort egymástól megkülönböztetik. Zwingli a barátságos hegyvidéki faluban, Wildhausban születik; mint gyermek, ennek szabadon gondolkodó és szabadságszerető népe között nevededik; később, alapos, humanisztikus tudományok friss, úde forrásából meríti a tápot lelkének. Éppen azért, szabadabb szellemmel, elfogulatlanabb lélekkel, nagyobb határozottsággal lép föl az egyházi tradíciók ellen. Midőn húsz éves korában másodízben megy Bazelbe, hogy ott a theologiai tudományoknak szentelje magát egészen, abban a szerencsében részesül, hogy egy Wittenbachnak lesz tanítványává, ki őt a solasztika száraz és meddő mezejétől elvonva, a szentírás mélyebb és komolyabb tanulmányozására ösztönzi, melyet azután, mint glarusi pap, még nagyobb buzgósággal folytat. E komoly és alapos ismeret adta meg neki azt az alapot, melyen később, lassan, szinte észrevétlenül fejlődött ki benne az igazságot kereső és követelő reformátor. Míg Luther erős benső küzdelmek után jut az igazsághoz, a világhoz s nyeri meg az erőt, a bátorságot, határozottan szakítani a régivel, az elavulttal s vesz leleke magasabb szárnyalást: Zwingli csendes, fokozatos, benső fejlődés, állandó szellemi növekedés és erősödés után emelkedik föl élete földatának magaslatára, mint az evangéliumi hasonlatban áll: először fű lesz, azután fej, azután gabona a főben.

Azonban, a két reformátor nem csak az útban különböznek egymástól, hanem különböznek a kiindulási pontban, s magában az indító okban is. Luther, a komoly, a szigorú és mély érzelmű szerzetes, ki a nyomorult egyházi állapotokkal elégedetlen és az isteni kegyelem élő forrása után óhajtoz, Zwingli a nép között élő világi pap, kit a külső szertartások üressége bánt s istennek lélekben és igazságban való imadását sürgeti, követeli. Amott a szorongó, a töprengő lelkiismeret, mely semmi nyugtot nem ismer, nem enged addig, míg tisztában nincs azzal, hogy az ember a hit

által igazul meg; itt a fellázadt lelkiismeret, mely istennek hajlékát akarja megtisztítani a bálványoktól, mivel szerinte «egyedül az istent illeti minden tisztelet.» Szóval: a két reformátor közötti különbség abban áll, hogy Luther kiválólag a zsidó, Zwingli a pogány visszaélések ellen emeli föl a szót s az ellen száll sikra isten egyházában. Amaz a belső kegyességet, a hitet állítja szemben a cselekedetek által való megigazulással; emez feltétlen érvényt követel az isteni igazságnak, szemben az ember-istenítéssel. S így a két reformátor tulajdonképpen egymást egészíti ki. A kettő úgy áll előttünk, mint ugyanazon egy világosságnak sugártörése, mint ugyanazon egy törzsnek különböző hajtásai. Illik reájuk a szentkönyv ama mondása: «az ajándékokban különbség van, de a lélek egy.»

Zürichben, hová Einsiedelnből hivatott lelkészül, 1519. jan. 1-én, tehát éppen születésnapja 35-ik évfordulóján kezdi meg Zwingli papi hivatalát. Új állomásán a munkához nem kezd előre megalkotott reformatori tervekkel. Fő teendőjének tekinti a szentírás összefüggő, népies magyarázását. Ezt tartja annak a helyesebb alapnak, a melyen az emberi tanok s egyházi tradíciók alá temetett isten igéjét ismét napfényre hozhatja s visszaadhatja az emberi léleknek. És tapasztalja csakhamar egy más, egy egészségesebb éltető légnak lengedezését. A nép nagy lelki vágygal özönlik utána, hallgatni beszédeit; a templomok, hol ő prédikál, megtelnek hívőkkel; rendes hallgatói lesznek még azok is, kik huzamos idő óta kerülték a templomot és hangzik mindenütt: «ez az igazi pap, ez az isten igéjének igaz hirdetője, a ki megmondja nekünk, hogy a dolog miben áll; egy Mózes, ki a népet ki fogja hozni a szolgálatnak házából.» S e közben, beszédeinek hatása alatt, előáll, nem gyorsan, nem rohamosan, hanem csendesesen, szinte alig észrevehetőleg a szakítás a régi egyházzal.

(Vége köv.) Vass Tamás.

Különfélék.

— **Őszinte tisztelettel, szívünk örömeivel** üdvözljük a tiszántúli egyházkerület megválasztott új püspökét, Kiss Áront, porcsalmi lelképásztort, szatmári esperest, ki Révész Bálint halála óta, mint helyettes-püspök töltötte be már e diszes állást. Folyó hó 11-én bontották fel a közel hatszázra menő szavazatokat, melyekből 321 esett Kiss Áronra, ki e szerint az általános többséget megnyervén, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület püspökének kijelentetett. Szabó János nyert 140, Tóth Sámuel 101 szavazatot, Balogh Ferenc hatot és Szél Kálmán egyet. A tiszántúli egyházkerület az ő tisztán magyar, majdnem egy millió hívével tehát megkapta lelki, erkölcsi vezetőjét. Nem csak a ref. egyetemes egyháznak, hanem az országnak is rajta függ tekintete. A munka nagy, a felelősség óriási. Nagy megnyugvásunkra szolgál, hogy a hetvenhat éves Kiss Áronnak vállalai még erősek, szíve gazdag a patriarkhai élő hitben és lelkének akaraterije még ma is keresi a munkát. Az ur gondviselésének lelke legyen az új püspökön, hogy állandó jó egészségben, hosszú időken keresztül legyen vezére egyházkerületének, őszinte tiszteletünknek, meleg szeretetünknek tárgya.

— **Főtiszt. püspök, Szász Domokos** aa. folyó hó 5-én S.-Szt.-Györgyön járt, hogy az ottani Mikó-kollégium némely függőben levő dolgában tájékozódást szerezzen, és azokat személyesen elintézzé. Ilyen ügyek voltak a kollégium alapítványai, a tanári lakok építése, valamint az építés költségeihez hiányzó harminckétezer frt. kérdése, melyért a városi hatóság annak idejében a közoktatásügyi miniszterhez folyamodott. Mindezen kérdések püspök aa. elnöklete alatt tartott ülésen nemcsak megbeszéltek, de a

legörvendetesebb megoldásnak néznek elébe, miután a miniszter az építési segílyt megadta. Hogy főtiszt. püspök aát a legszívélyesebben fogadták, azt nem is kell mondanunk. Még az nap haza érkezett Kolozsvárra.

— **Mindenkor lelki örömmel** és büszkén emlegetjük Debrecent, a kálvinista Rómát. Van annak a városnak és népének szellemében valami megragadó, valami tiszteletre méltó. Lükket annak a szívében valamelyes belső erő és tartalom. a mit hiában keresünk messze földeken. Vallásos melegség, áldozatkészség, élő hit, mely nem csak a máának, hanem a jövőendő századoknak él. Ime, egy egyszerű polgár, Miklóssy Mózes, az egy pár év mulva elkövetkező milleniumra gondolva, 31,000 forintos alapítványt tett le az ottani kollégiumnál abból a célból, hogy e kollégium protestans egyetemmé fejlesztessék. Hát, jól van, ez az összeg bizony még nagyon csekély a nagy célhoz képest, de a szándék, az intenció, a szükség kényszerének erkölcsi felismerése: oly szép, oly felemelő, hogy tisztelettel hajolunk meg Debrecent előtt, mely ilyen polgárokat nevel.

— **A nagy alföldi városban**, Szegeden, csak mint egy harminchárom évvel ezelőtt alakult meg az ev. ref. egyház, Varga Pál lelképásztor buzgó működése következtében. És hogy milyen lelkesült munkálkodást fejtett ki, bizonyítja az is, hogy a nagy árvíz-katasztrófa után ismét felépítették pompás templomukat, az egyház él és ha lassan is, de halad a fejlődés útján. Most vesszük a szomorú hírt, hogy Varga Pál meghalt, folyó hó 7-én, életének 68-ik évében. Nem, nem halt meg. Csak a földi kötelék szakadt el közte és hívei között. A ki ilyen alkotást hagy hátra maga után, az élni fog örökké hívei emlékében, és a ref. egyházak történetében.

— **Hálás köszönet.** Kifejezést akarunk adni azon örömeink, mely a csapói ref. egyház híveit érte. Ugyanis, Gyárfás Lajos úr és neje Réz Anna ő nagysága, vallásos érzületöknek ujabban is fényes bizonyítékát adták az által, hogy templomunk részére egy 250 frtos, szép kivitelű harmoniumot kegyeskedtek adni. A harmonium mult évi dec. 27-én lett elhelyezve azon diszes állványra, melyet hasonlóképpen a fennemlített kegyes jóltevők készítették. Fogadják egyházam nevében leghálásabb köszönetemet. Ugrán, 1892. január 7-én. Kolozsvári Károly, ref. pap.

— **Hálás köszönet.** Mező-Szengyeli haszonbérő, Ajtay Gézané, szül. érsekújvári Gyarmathy Anna ő nagysága, mező-bodoni ref. egyházamat kedves karácsoni ajándékkal lepte meg. Ugyanis, értesülvén ő nagysága, nagy egyházam urasztali kelyhe a régiség miatt csaknem használhatatlanná vált, egy remek kivitelű ezüst urasztali pohárral lepett meg bennünket. A vallásos buzgóságáról híres Gyarmathy-családnak fénylő soraiban méltóan foglal helyet. Az öntudat jutalmán kívül, fogadja egyházam előjáróságának hálás köszönetét is. Mező-Bodon 1892. január 7-én. Nemes Árpád, ref. pap.

— **A kinek izlése, hangulata és egy babszemnyi** fogékonysága van a tréfa iránt, nem hihetjük, hogy jóízűen el ne mosolyodott volna ama cikkecskén, mely Lapunk mult évi utolsó számában jelent meg a «Különfélék» rovatában és a mely a zsinati pártok alakulását érintette, minden követelés nélkül. A szeretet és jóakarát tulzáásával vetettünk oda egy pár színt. Ugy tapasztaltuk, hogy az egyéni, a társadalmi, politikai és eminenter az egyházi életben, a só mellett, soha sem árt egy kis fűszer. A kolduló barátok tettett ásketizmusánál, a menydörgés villámainál, egész életünkben jobban szerettük a napsugáros égboltozatot és a vidám mosolyt. Ugy véltük, hogy az egyetemes zsinat bölcsességére, észszerű paragrafus alkotására nem fog fátyolt vetni, ha a szív is oda hinti melegét. És megirtuk azt a kis cikkecskét. Ötlet-szerűleg és nem raffineriával. Hangulat-keltés végett, és nem azért, hogy a harag dühöngését provokáljuk. Utógondolat nélkül adtunk hangot annak a pillanatnyi benyomásnak, mely nem számít sem a mái nap kritikájával, sem a történelemmel. Vigasztalásunkra szolgál, hogy itt nálunk mindenki megértette. Vigasztalhatat-

Folytatás az 1/4. év mellékletén.

lanok vagyunk, hogy a «Sárospataki Lapok» meg nem értett. Nem akart megérteni. Neki szüksége volt, hogy megmutassa feneketlen bölcsességét. Szüksége volt, hogy szemünkre vesse, hogy mi azt a képet «kevélykedő grandezával, hetvenkedő itélettel, személyeskedéssel, erőlködő élceléssel és naiv lírai szendességgel» állítottuk elő. Szüksége volt, hogy szidja az erdélyieket, gyanúsítsa a debrecenieket. Szüksége volt arra, hogy nagyképűsködéssel megtanítson, hogy ellenzékre szükség van, és hogy mi azt kiviccelni akarjuk a zsinatból. Szüksége volt arra, hogy az erdélyi viszonyokat fumigálja, a helyett, hogy megismerné. És mindezeket a rettenetes dolgokat, a mi sárospataki barátaink, vezércikkben, cicero-betűkkel adják be olvasóinknak, és azt hiszik, kétségen kívül, hogy korszakalkotó munkát végeztek. Ha ugyanazon egy közönségnek írának, egy percig sem kételkednénk, hogy a nevetők a mi részünkre lennének. De, más-más közönségnek írunk. És ha mi itt

Erdélyben nevetjük őket, a Tiszán innen bizonynyal haraguznak ráink. Mi oltalmazuk történelmi fejlődésünket, ők frázisos elvekkel hozakodnak elő. Elvekkkel, a melyek szárazok, ridegek, tiszáninneniek és nélkülöznek minden tekintetet, melyet a szeretet parancsol. Bocsánatot kérünk. Majd vezércikkben felelünk, ha idejét látjuk, e szívtelen bánásmódra, mely éppen oly kevéssé illik a modern theologusokhoz, mint a mily szigoruan itélik meg ők az orthodoxokat türelmetlenségükért. Látják a szálkát a más szemében; holott a gerenda ott van az övékben. Ime, vihar egy pohár vízben. Plaudite! És mi, a kik kezdtük a tréfát, röstelkedünk, hogy éppen a komoly «Sárospataki Lapok» ült fel, és kiállít magáról oly bizonyítványt, mely teljességgel nincs harmóniában azzal az affektált tekintélyvel és nevetséges komolysággal, melyben minden téren maguknak tetszelegnek. A dolgot sajnáljuk; de természetesenek találjuk; és ki nem térünk előle. Minden fa magához hasonló gyümölcsöt terem.

HIVATALOS RÉSZ

3360—1891.

KÖRLEVÉL,

Valamennyi ref. kollegium méltóságos t. t. Elöljáróságának.

A vallás- és közoktatási m. kir. miniszter ur f. évi 49.970. sz. a. értesíté hatóságunkat, hogy a szatmári ev. ref. gymnasiumnak, mint 8 osztályu középiskolának, a nyilvánosságot és az érettségi vizsgálat tartásának jogát az 1891 $\frac{1}{2}$ -ik tanévre megadta.

Miről a m. t. t. Elöljáróságok tudomásvétel végett értesítettnek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1891. december 16.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

3332—1891.

KÖRLEVÉL,

Valamennyi erdélyi ref. kollegium m. t. t. Elöljáróságának.

Tudomásvétel végett értesítjük a kollegiumi m. t. t. Elöljáróságokat, hogy a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter ur f. évi nov. hó 26-án, 49.940. sz. alatt kelt leiratával, a következő című tankönyvet: «Leitfaden zu einem methodischen Unterricht in der Geographie für Bürgerschulen und Realanstalten, von August Lüben. 21. Auflage. Berlin 1889» az 1883. évi XXX. t.-c. 49. §-a alapján az ország összes középiskoláiból kitiltja.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától Kolozsvártt, 1891. dec. 16.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

3331—1891.

KÖRLEVÉL,

Valamennyi erdélyi ref. kollegium m. t. t. Elöljáróságának.

Tudomásvétel és mihez tartás végett értesítjük a m. t. t. Elöljáróságokat, hogy a vallás- és közoktatási m. kir. miniszter ur f. évi 52.266. sz. a. kelt leiratával tudatja, hogy azok a szerb gör. kel. vallásu tanulók, kik más jellegű középiskolákba járnak, hogy vallásos kötelességeiket teljesíthessék, az alább következő (ó-naptár szerint jelölt) napokon az iskolalátogatásra nem kötelezhetők:

1. Új év napján (január 1.),
2. Vizkereszt napján (január 6.),
3. Szt. Sebő napján (január 14.),
4. Gyertya szentelő napján (február 2.),
5. Gyümölcslő Boldogasszony napján (márc. 25.)
6. Szent János születése napján (junius 24.),
7. Szt. Péter és Pál napján (junius 29.),
8. Kisasszony napján (szeptember 6.),
9. Mária áldozása napján (november 21.),
10. Szt. Miklós napján (december 6.),
11. Karácson két napján (december 25. és 26.),
12. Husvét hétfő napján.

13. Urunk menybemenetele napján és

14. Pünkösöd hétfő napján,

azok a tanulók pedig, kik valamely szentet házi (családi) patronusként tisztelnek, e szentek napján az isteni tiszteleten való részvétel céljából szintén felmentendők a tanítástól.

A román gör. keleti vallásu tanulók, kik t. i. nem ilyen jellegű középiskolákba járnak, a következő napokon mentendők fel a tanítástól:

1. Karácson ünnep két napján,

Vizkereszt napján,

3. Husvét hétfője napján,

4. Urunk menybemenetele és

5. Pünkösöd hétfője napján.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától. Kolozsvártt, 1891. dec. 17-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor
elnök-helyettes.

3429—1891

KÖRLEVÉL,

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. t. Elöljáróságának és valamennyi iskolaszék t. Lelkész-Elnökének.

Tudomásvétel végett, van szerencsénk a m. t. t. Elöljáróságokkal és t. lelkész-elnökökkel tudatni, hogy a vallás- és közokt. m. kir. miniszter ur f. évi dec. 13-án 49.746. sz. a. kelt leiratában, a kizárólag fiuk számára berendezett kir. javító intézetek iskoláinak nyilvános elemi népiskolákkal egyenlőknek elismerése tárgyában, f. évi március hó 31-én 51.912—1890. sz. a. kelt rendeletét, figyelemmel arra, hogy az ezen iskolákban tantervszerűleg elvégzett tananyag jóval felül mulja a nyilvános elemi népiskolákban megszabott anyagot, ezennel oda módosítja, hogy a kir. fiu-javító intézetek iskolái felső tanfolyamának második osztályában nyert bizonyítványok az ipari, vagy gazdasági szaktanítással egybekapcsolt felső népiskolák harmadik osztályának elvégzéséről szóló bizonyítványokkal tekintessenek egyenlő értékűeknek.

Az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1891, dec. 28-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

3291—1891.

KÖRLEVÉL,

mindenik egyházmegye nagytisztelteti Esperesének.

Hivatalos felterjesztések folytán Igazgató-Tanácsunknak tudomására jutván az, hogy egyes papok a hátralékban levő papi fizetés címén támasztott követelésük felvétele végett egyházközségeink, továbbá egyes egyházmegyei hatóságok, egyházi tartozások felhajtása végett, egyes pap fiait ellen a polgári bíróság közbelépését veszik igénybe: szükségét érezzük annak, hogy ugy egyházi tisztviselőinket, mint egyházi hatóságainkat figyelmeztessük, miszerint az egyházi tisztviselők, javadalmaik kiszolgáltatása iránt az egyházközségekkel,

s viszont az egyházközségeknek a netalán túl élvezett javadalmak visszatérítése iránt az egyházi tisztviselőkkel szemben, nemkülönb az egyházmegyei hatóságoknak az egyes egyházközségekkel és egyházi tisztviselőkkel szemben, egyházi tartozások felvételét tárgyazó ügyek elintézése, nem a polgári bíróságok, hanem egyházi törvényeink 175. §. értelmében az egyházi hatóságok illetékes jogkörébe tartoznak. Ebből kifolyólag, mindazon egyházi tisztviselők és egyházi hatóságok, kik, illetőleg, melyek ily egyházi követelés felvétele végett a polgári bírósághoz fordulnak, a fennidézett törvénnyel szemben való engedetlenség fegyelmi véttségét követik el s nem csak a polgári per költségei hordozásával járó hátránynak, hanem fegyelmi büntetésben való elmarasztalásnak is teszik ki magukat.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsának, Kolozsvártt, 1891. dec. 28-án tartott üléséből.

Bodor Antal,
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

3313—1891.

KÖRLEVÉL,

Valamennyi erd. ev. ref. iskolaszék nagytisztelétű Lelkész-Elnökeinek.

A vallási és közoktatási m. kir. miniszter úr f. é. 44969. sz. a. kelt leiratában tudatja hatóságunkkal, hogy az országos méhészeti felügyelő és a méhészeti vándortanítók 1890-ik évi működésükről szóló jelentései arról tanuskodnak, hogy a kormánynak az okszerű méhészeti terjesztése érdekében kifejtett akciója már eddig is szép eredményeket mutathat fel. Az 1890-ik év őszén 371.820 méhcsalád volt az országban, tehát 28.823 családdal több, mint a megelőző 1889-ik évben. A méhtermékek összes értéke az 1890-ik évben 652.185 frt. volt, tehát 37.933 frttal több, mint a megelőző évben. Ez adatokból a méhészeti folytonos emelkedése konstatálható.

Ezen örvendetes eredmény elérésében kétségkívül nagy részök van azon tanítóknak, a kik méhészettel foglalkozván, azt a tanulókkal és néppel megismertetik és terjesztik. A méhészeti vándor-tanítók némelyike ki is mutatja, hogy a hol a méhészeti fejlődik, ottan azt a tanítóknak lehet köszönni.

Mindazáltal, e részben még igen sok hiány taáltatott. A tanítóknak még csak igen kis töredéke mutat valódi érdeklődést ezen ügy nemzetgazdaságilag, mint az illetőknek saját érdekében fontos ügy iránt.

E tapasztalatok következtében, van szerencsénk, az iskolaszékek nt. lelkészelnökeit felkérni, hogy a felügyeletök alatt álló népiskolák tanítóit az okszerű méhészeti gyakorlására és terjesztésére és a népiskola felső osztályaiban, de főleg az ismétlő iskolában való tanítására buzdítani, egyben figyelmeztetni sziveskedjenek, hogy a földmivéltésügyi miniszter úr utasítása folytán, az orsz. méhészeti felügyelőség Buziáson azon tanítóknak, a kik az okszerű méhészethez szükséges alapismereteket óhajtják megszerezni, addig is, míg a vándortanító méhesöket megtekinti és őket a méhészethez alaposan bevezeti, megkeresésre és átvételi elismervényre egy e célra összeállított füzetet küld meg díjmentesen.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától, Kolozsvártt, 1891. dec. 27-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

34—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a dézsi egyházmegyébe kebelezett kide-csomafáji egyházközség IV. o. papi állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: kerttel ellátott tisztességes lakás és egyházközségi becslés szerint, 370 frt. 9 k. melyből 255 frt.

15 kr. készpénz. Megválasztandó köteles első évi fizetésének felét az özv. árvai pénztárba fizetni.

Pályázati határnap febr. 1. Folyamodványok nt. Nagy Lajos, esperes urhoz intézendők, Dobokára.

Kolozsvártt, 1892. jan. 11.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

37—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a dézsi egyházmegyébe kebelezett kis-esküllői kántor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás és egyházközségi becslés szerint, 234 frt. 77 kr. melyből 152 frt. készpénz.

Pályázati határnap febr. 1. Folyamodványok nt. Nagy Lajos esperes urhoz küldendők, Dobokára.

Kolozsvártt, 1892. jan. 8.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

46—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői egyházmegyébe kebelezett k. székelyi IV. oszt. egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: kerttel és gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás, és egyházközségi becslés szerint, 421 frt. 27 kr.

Pályázati határnap február 20. Folyamodványok nt. Kovács Elek esperes aához küldendők, N.-Gálfalvára, u. p. D.-Szt.-Márton.

Kolozsvártt, 1892. jan. 11-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

47—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a küküllői egyházmegyébe kebelezett bernádi leány-egyházközség lévitai állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: kerttel, gazdasági épületekkel ellátott tisztességes lakás, és egyházközségi becslés szerint, 58 forint 79 kr.

Pályázati határnap február 10. Folyamodványok nt. Kovács Elek esperes aához küldendők, Vámos-Gálfalvára, u. p. D.-Szt.-Márton.

Kolozsvártt, 1892. jan. 11-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

49—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a görgényi egyházmegyébe kebelezett erdő-csinádi egyházközség kántor-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: kerttel és melléképületekkel ellátott tisztességes lakás, és egyházközségi becslés szerint, 258 forint 53 kr.

Pályázati határnap február 12. Folyamodványok nt. Lénárt József esperes aához küldendők, Magyaróra, u. p. Disznajó.

Kolozsvártt, 1892. jan. 11-én.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

51—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sz. szolnoki egyházmegyébe kebelezett m. csaholyi egyházközség kántor-tanítói állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: melléképületekkel ellátott lakás és 335 frt. 33 kr. egyházközségi becslés szerint.

Pályázati határnap január 31. Folyamodványok nt. Nagy László esperes aához küldendők, Sz.-Somlyóra,

Kolozsvártt, 1892. jan. 11.

Szász Domokos,
erd. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Mai számunkhoz egy negyed iv melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Albert könyvnyomdájában Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Január 21.

3. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinatunkról.

III.

Sajgó szívvél öntöttük ki, a multkor, mélyen érzett elbúsulásunkat a fölött a testvérietlen fogadtatás fölött, a melyet, bár csak egy töredéke második zsinatunknak, de az aztán, a tőle telhető szívtelen ridegséggel, s a gróf Degenfeld József által kegyetlenül, mert nagy igazsággal, leleplezett álkodással meg is tett mindent, a mit csak birt, hogy megkeserítse azt az igaz és őszintén hálás ragaszkodást, a melylyel zsinati képviselőink összesége, s ebben: erdélyi egyházkerületünk, az egykor, tíz évvel ezelőtt, egyhangu hozsánnával fogadott és üdvözölt unio iránt viseltetett, s reméljük, e brutális és, mint mindjárt látni fogjuk, más igazságtalan elbánás után is. viseltetik mindenha.

Ám, ebben az attentatumban, a zsinat nagy és nemes többsége részt nem vőn, s teljesen osztotta azt a fölháborodást, mely az erdélyiek szívét, mindjárt legelején, annyira elfacsarta. Sajnos, a zsinat ugyane többsége, gyöngeszívűségéből-e, félreértésből-e, avagy a presbiterianizmus jelszavának előitéleténél fogva, nem tudjuk, nem keressük de annyi bizonyos, hogy a következő alkalommal, tovább küzdve bár az előbbi kisebbséggel, de szintén az erdélyi egyházkerület jóhiszeműsége, a törvénybe iktatott adott szóhoz fűzött bizakodása ellen fordult.

A 9. §. az unio egyik sarktétele, a kétoldalu szerződés természetének megfelelő e szakasz, volt a második próbakő, mely az erdélyi egyházkerület mindig nyílt és egyenes útján feküdt s melynél a zsinat ama biztos többsége, mely e szakasz előtt és után, valahányszor szavazás döntött a kérdések fölött, akaratát mindig keresztül tudta vinni, az erdélyi egyházkerület képviselőit szintén cserben hagyta, s hagyta, hogy a köven átbotoľjanak

A régi, ma már obsoleált, 9. §. az erdélyi egyházkerület alkotmányát a maga épségében biz-

tosította s csak azt kötötte ki, hogy a képviseleti, ismétljük: a képviseleti rendszer elveivel összhangzóan fejlesszük tovább. Az új 9. §. alkotmányunk egyik gyökérágát metszve ketté, a képviseleti rendszert, az egyházi törvényhozásra és így az alkotmány koronájára nézve forgatta föl, beleoljva a presbiterianizmust s ezzel egy teljesen idegen elemet erőszakolt bele egyházunk élő, s szép fejlődésnek indult szervezetébe, mely, vagy mint az élő testbe furakodott anorganikus tárgy az organizmust, megöli a mi egészen más természetű egyházi organizmusunkat, vagy a legjobb szerencse esetén, bevonva, mint az idegen test a szervezetben, valami krustával, valami meszes lerakodmánnyal, éppen halált nem okoz, de mindig holt-tetemként marad meg, s bénítja az egészséges működést, fejlődést.

Mert hová tartozik, a törvények melyik osztályába sorozható az alkotmányos testületek hatás- és jogkörének megállapítása, ha nem az alkotmányjog körébe, a mit számunkra a régi 9. §. biztosított? S a mi egyházközségi keblí tanácsunk, meg képviselő-, avagy közgyűlésünk, soha hírét sem hallotta, mert 1881—2-ig nem is hallhatta, a zsinati képviselők választásának! Az új 9. §. tehát, alkotmányunk gyökér-tényezőjét forgatta ki három és félszáz éves természetéből, mely lényegévé vált, a mit nekünk a régi 9. §. szentül biztosított s egy oly jog gyakorlását adta meg, oktroyálta rá e testületnek s e testületekre, a melyik az egyetemes egyház életérdekét, egész jövőjét kezében tartó zsinat irányára, működésére, szükségképpen döntő befolyással van és lesz.

Könnyen beszélhetnek, ha ugyan, a mint remélhető, ma-holnap ők is torkig nem lesznek ez igazságtalan és szerencsétlen principiummal, a nagy és erős s ehhez képest intelligens egyház községekben oly gazdag Királyhágón túliak, szentintünk mindig ad absurdum vezető, ily joggal fölruházott presbiteriumaikról, melyekben a papok

az egyházi élet annyi erejét és funkcióját kaparítják szükségképpen kezükbe, vagy legalább prepotenciájuk alá. De mit mondjunk mi, szegény, erőtelen, aránylag ma még kevés intelligenciával rendelkező kicsiny egyházközségeink presbiteriumairól, kebli tanácsairól, képviselő-, avagy közgyűléseiről?! Ezek, tudhatja minden viszonyainkkal ismeretes és láthatják a konvent tagjai, valamint az egyetemes egyház is láthatja a konventi jegyzőkönyvekből, hogy mily nagy segélyre szorult egyházközségeink vannak nekünk; a keresztyéni érzetből kevesebbel, s az irigy szűkkeblűségből többel fölruházott egyik-másik konventi, egyházkerületi közgyűlési, s bizonynyal, egyházmegyei tag is, megkülönböztetően az egyik egyházi lap, a fölötti panaszokkal, hogy az erdélyi egyházak és papok aránylag többet nyernek a közalapból, mint a mennyi a lélekszám szerint megilletné, folyton hangosan szóló bizonyítékokat állítanak ki a mi erőtelenségünk mellett, a mely népességünk elszorultságában, nemzetiségi szerencsétlen konfigurációinkban, a hazarész talajának terméketlenebb voltában, fajunk mindig több nyomorúsággal járt történetében oly szomorú és oly természetes magyarázatát rejt magában. Ugyan, jőjjenek ide azok a bölcsek, kik olyan testvériesen szeretnek elbánni az erdélyi egyházkerülettel, pár hétre mi közénk, járják meg a mi sok-sok 300 lelket sem számláló egyházközségeinket; avagy olvassák el, szolgálunk készséggel, pár egyházmegyénk esperesi meglátogatásáról szóló jegyzőkönyvének vaskos füzeteit, s majd meglátják, mily viszonyok, bajok, hiányok, mily szegénység, s a mi mindezzel természetesen jár együtt: az intellektuális mily mérsékelt foka jelzi e segélyre szorult kis egyházközségek szomorú állapotait. Innen jött, szükségképp, e helyzetből fejlett ki, természetesen, a mi konzisztoriális rendszerünk, melynél fogva minden kardinális kérdés: vagyon-szerzés, vagyon-elidegenítés, a kisebb építkezések is, a díjlevelek legkisebb módosítása, természetesen, az egyházközségben el nem dönthető, hanem az egyházmegyén, a legtöbbször az Igazgató-Tanácsban, vagy éppen az egyházkerületi közgyűlésen nyer illetékes végmegoldást.

És ezeknek az egyházközségeknek presbiteriumait, kebli tanácsait, képviselő- és közgyűléseit ruházta föl az új 9. §. a zsinati képviselők választásának jogával!

Adja a jó és kegyelmes isten, hogy a tiz év múlva összeülő zsinat, jajt ne mondjon a szerencsétlen határozatra!

De, persze, ezt követelte az egyenlőségnek keresztelt egyformaság, a szent uniformis, magyarul: Waffenrock!

Az ország törvényhozásában szépen megférnek egymás mellett s igen jó törvényeket hozhatnak az egész nemzetnek, a Királyhágó két felén lakó polgároknak egészen más választási alapon és formák szerint megválasztott országos képviselői. De az egyház, mely szent hivatásához s protestáns voltaához képest, a felületes, értéktelen s a fejlődés természetéhez képest szűkésképp módosuló, változó formák hüvelyé helyett, a lényeg, az eszme, a fenséges szeretet és kölcsönös segélynyújtás nagyszabású tartalmának megvalósítására s ezzel isten országának elközelgetésére van az ur által elhivatva, ez az egyház mostani zsinatában, ezt az istenszentelte lényegét az erdélyi egyházkerületre nézve elejtette, természetéből ki engedte forgatni s ismételjük: a régi 9. §. alkotmány-jogi biztosítása és a képviselői rendszer vezérelvül kitézése helyett, a presbiterianizmus falovát görgette be alkotmányunk várába.

Mit tehettek volna az erdélyrészi zsinati képviselők annak a nagy, impozáns többségnek ez abdikációjával szemben, melynek a Királyhágón túli igazi érdekek hiv szolgáltatásban annyiszor és oly önzetlen következetességgel voltak támogatói, nem egyszer diadalra juttatói, mint, hogy fájó szívvel, elborult jövőbe nézéssel, megadják magukat, még saját életérdekök e kardinális kérdésének kedvéért sem engedvén magukat az egyházkerületüket elhagyó zsinati többség elhagyására s ezzel, az egyetemes egyház legmagasabb rendű kérdéseinek, a zsinati előmunkálatok számos igazi protestáns szellemtől sugalt reformjainak kockáztatására ragadtatni. Az egy Kolosvári Sándor, egyházjogunknak, alkotmányunk történeti fejlődésének e mély tudomány tanulmányozója s avatott tollu képviselője, erdélyi egyházkerületünknek pár nap multával huszonöt éves hiv szolgálója, ki előbb, mint felekezeti jogtanár, majd mint az állam jogakadémiai és egyetemi tanára, de azért főkonzistoriumunknak, Igazgató-Tanácsunknak, az egyetemes konventnek és a zsinatnak is folyton egyik leg-hivebb, legmunkásabb szakavatott tagja, Igazgató-Tanácsunk elnök-helyettese, mostani zsinatunk egyik jegyzője, ki szelleme kincseit, szívének nemes érzelmeit s kitaró munka-erejének értékes adományát mindenha készséggel bocsátá a magyar

protestantizmus rendelkezésére, csak ez a Kolosvári Sándor vállalkozott az erdélyi egyházkerület igazának, az új 9. §. tárgyalásának rendén, hatalmas erővel való kifejtésére, bebizonyítására, de a zsinati többség, már eleve megállapított s alig érthető, éppen csak az alaptalan félelmeskedéssel magyarázható, lemondásával szemben, ő is csak kiáltó szó lehetett a pusztában, neki is csak az a fájó érdem juthatott részébe, hogy ő zengte el viszhangtalanul, az erdélyi egyházkerület alkotmányjogi egyik sarkételének szomorú hattyudalát

Szász Béla.

Nyílt levél a szerkesztőhöz.

Szeretve tisztelt esperes úr!

Hozzám intézett szives magán-levelét a tegnapi postával vettem. Engem mélyen meghatott az a meg nem érdemlett meleg hang, bizalom, szeretet, mely ama levelen végig vonul s nem tudok kitérni a kedves kötelesség elől, hogy a szeretetre szeretettel ne válaszoljak. Ha szives sorai kizárólag magán-természetű dolgokról szólanának, én is csupán magán úton küldeném e levelet. De oly dolog van abban, mely a legszélesebb érdeklődésre tarthat számot s mely az én lelkemben is régóta él. Jól esik, hogy most az alkalom mintegy kényszerít, hogy elmondjam e tárgyban tapasztalataimat, azokból vont gondolatimat, aggodalmaimat.

Becsés levelének érintett, nagyon is közérdekű része a következő

«Ne csináljunk uniót csak papiroson. Hanem csináljunk uniót szellemben és szeretetben. És bár a Tiszán innen és Erdély között forognak is fen némi olyan differenciák, melyeket a századok teremtettek, de úgy vélem, ezek nem lehetnek okok, hogy mi egymást bensőleg ne szeressük. «Fiacskáim, szeressétek egymást!» mondá az idvezítő, a nélkül, hogy a zsinat-presbiteri, vagy konzisztoriális alkotmányra gondolt volna.»

Igaz szavak! Arany szavak!

A Krisztus valódi követőinek egyetlen ismerető jegye, az ő saját szavai szerint: «arról ismernek rátok, hogy az én követőim vagytok, ha egymás iránt szeretettel viseltettek.»

Ez a benső szeretet, a Jézus követőinek emez egyetlen ismertető jegye, nagyon meglazult az unionális törekvések óta. A debreceni zsinat uniót csinált papiroson, de sajnosan meglazította ama benső egységet, mely azelőtt, papiroson ugyan nem, de tényleg nagyobb mértékben volt meg, az én tapasztalatom szerint.

Nem csak egy út vezet Rómába, századok által teremtett és igazolt példaszó. Ez kiválólág az erkölcsi célok elérésére irányzott eszközöknél nagyon is szem előtt tartandó és soha szem elől nem tévesztendő krisztusi és protestáns elv. Alapul ama befolyásokon, melyek az egyén nem csak fizikai, hanem erkölcsi természetére is irányítólag hatnak a századok tradícióiban, a vidék sík, vagy hegyes természetében; vízben gazdag, vagy vízben szegény voltában; az ipar, vagy mezőgazdaság, vagy ke-

reskedés túlnyomó voltában; a táplálkozás minémiségében; az időjárás derűs, vagy zordonabb természetében, és sok számtalan körülményben, mely körülményeket figyelmen kívül hagyva, bizonyára, bármennyire törekszünk is egyformásítani, célt nem érhetünk.

A mélyebben gondolkodók bizonyára megértenek engem. Erdély oly viszonyok között él, melyek lényegesen különböznek a mi magyarországi viszonyainktól. S engedjük meg Erdélynek, hogy maga határozhassa meg azon főbb eszközöket, melyek az ember erkölcsi céljainak elérésére legcélszerűbbek náluk. Erdély zárt völgyeiben, a krisztusi lelket hirtől sem ismerő nemzetiségi izgatások között küzködő kis protestáns egyházainkat, a mi magyarországi autonomiánk szerint maguk erejére hagyni, bizony-bizony, nem volna célszerű. Ott nagyon is elkél egy kis konzisztoriális felügyelet, gyámkodás. Némelyekkel szemben még talán több is, mint a mennyi van. Mert p. o. mit szólunk azon misszióbeli lelkészek vétkes kötelesség-mulasztásához, mely szerint még a törvényszerű három havi jelentéseiket sem terjesztik be? Hogy járhatnak el az ilyenek vállalt kötelességeik teljesítése körül? Bizony, mi sem vallanók kárát itt Magyarországon, ha éberebb volna a felügyelet, s az esperes urak nagyobb szigorúságot tanúsítanának oly egyházi lelkész és nem lelkész urakkal szemben, kik még talán a törvénybűl sem olvassák egyházi kötelességeiket, nem hogy teljesítenék buzgóan. Bizony, mi sem vallanók kárát, ha a világi elem nagyobb érdeklődéssel viseltetnék egyházi ügyeink iránt, s általában, a Krisztus lelke bővebb mértékben hatná át egyházi életünket fent és alant!

Mert hát, hogy is állunk tulajdonképpen? Különöbben az unioval. Miben van unio közöttünk?

Megvallom, én semmi újítást sem vettem észre a debreceni zsinat óta, a mi gyülekezeti életünkben. Isten-tiszteleti formánk ugyanaz: rideg és szellem nélküli a legtöbb helyen. Egy jottát sem változott az óta. Jómagunk hivatalos és nem-hivatalos viselkedése ugyanaz. Még ruhánk is ugyanaz. Egy helyen tóga, más helyen reverenda, harmadik helyen szalon-kabát, a legkevesebb helyen átilla. Az anyagi ügyek vezetése ugyanaz. Egyik helyen a látogatóság vizsgálja felül az összeadási rovatokat; másik helyen van egyházmegyei számvevőszék; harmadik helyen forma az egész. Iskola-ügyünkről nincs mit szólni. Miben van hát változás, az üdvös unio? Van a lelkészválasztási szemérmetlen korteskedésekben, politikai aljas agyarkodásokban, s a nemes kálvinista egyszerűség és magas idealizmus kevésbé becsülésében!

Vajjon, ebben az irányban fogunk haladni, hátrafelé? Olvasgattam, tanulmányoztam a protestáns egyházak életműködését itt a mi két hazánkban. Ugy tapasztaltam, hogy még azon átkos korszakban is, midőn e haza téreit török és német hadak árja borítá, s szakgatták, tépték darabokra, mint a Krisztus palástját, még akkor is nagyobb volt az unio a magyar kálvinista egyházban, mint mai napság.

Ne mondja azt nekem senki, hogy van domesztikánk, van konventünk, egyetemes tanügyi bizottságunk és több ily fajta papiros-cifraságunk. «Gyümölcséről ismeritek meg a fát.» Én az erkölcsi életet nézem, s arról következtetek.

Ime, itt vannak a papválasztások. Nem csak a különböző kerületek zárták el egymás elől egyházaikat, hanem még az egyházmegyék is elvül tüzték ki, hogy saját kebelökből kandidálnak csak. (Nó, lám! Nálunk ez nincs. Igen sok más egyházkerületben végzett theologus nyer alkalmazást. Szerk.) Mikor volt ilyen unio? A domesztika krajcárait milyen osztályu egyházak csepegtetik a legszűkebben? A nagy egyházak, ott lent a gazdag Alföldön. S mi a jelszó az egyházmegyékben a kiosztásra, ajánlásra nézve? Ott az osztó-bizottság panasza, megolvashatja, a ki olvasni tud, de tudjuk is, hogy minden egyházmegye igyekszik magának minél többet megszerezni az osztalékból. Folytathatnók tovább, de jobb, elhagyni.

Mikor itt minálunk, Tiszántúl, a vallásos kérdések csupán a sületlen-sótalan politika szégyenteljes eszközéül tekintetnek és tartatnak. Nem a Jézus a jelszó, hanem: kormánypárt, vagy független párt?

Ilyen unio nem kell nekünk! Ilyen autonomia nem kálvinista autonomia! Ez bomlás, szétszakadás, ez papiros-egység! «Lélek az, a mely megelevenit!»

Ez az elevenítő lélek kellene nekünk. Innen is, túl is a Királyhágón. Akkor meglesz az unio, akár konzisztoriális, akár presbiteriális lesz a kormányforma, mert a lélek, a krisztusi lélek, a szerető lélek egyesít csupán!

«Egy a hit, egy a keresztség» mondja az apostol. «Nemde, mindnyájan a Krisztus nevére kereszteltettek? Hát részekre van-e szakgatva a Krisztus?»

Oh, bár csak ezt értenék meg a mi Mózesek és Áronaink, hogy elvezérelnének bennünket abba az istenországba, melynek feje sem ez, sem ama földi hatalmasság, hanem a Krisztus!

«Ne csináljunk uniot csak papiroson, hanem csináljunk uniót szellemben és szeretetben.»

Én már megcsináltam ezt Önnel, szeretett esperes úr!
Bújon, 1892. januárban.

Andrásy Kálmán,
ev. ref. lelkész.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, január 12.

Főt. Szász Domokos, püspök elnökölvén, jelen vannak Bartha Lajos, dr. Vályi Gábor, Sárkány Lajos, Szász Béla, Bodor Antal, a közalap előadója, Kádár János, segéd-titkár.

A felfalusi egyházközség papi és tanítói fakepéjét 100, illetőleg, 50 frttal meg kívánván váltani és pedig olyképp, hogy a hivek az eddig teljesített favágást fejenként 60 és 30 kr. évi járulékkal kárpótolják, az ily értelemben átalakított díjleveleket az Ig.-Tanács jóváhagyja, azzal a kikötéssel, hogy a mennyiben az egyházközség erdejéből, az üzemterv szerint, évenként levágás alá kerülő nyil árából s a hivek által fizetendő 60 és 30 korból a pap 100 és a tanító 50 frtja ki nem telnek, a hiány rovatal útján fedeztessék.

Gyárfás Gábor, lécfalvi birtokos kérelmezvén, hogy a Székely-Mikó-kollegiummal szemben fönálló 84 frtos örökölt alapítványi tartozásának 1858. jan. 1-jétől 1880. jan. 1-jéig hátrálékos kamatai elengedtesse, az Ig.-Tanács, az előljárási véleményéhez és az érdekelt korábbi tett nyilatkozatához képest, a 110 frt. 88 kr. hát-

rálékból, pontos befizetés esetén, 50 frtot hajlandó elengedni.

A bardóci egyházközség papi díjlevelének a pap halálával szükségessé vált új példányai jóváhagyatnak.

A b.-bocsárdi egyházközség egyik taksás helyének tér-haszonélvezője kéri a 4 frt. 25 kr. taksát hajtó teleknek 100 frton való eladását. Az Ig.-Tanács előbb beszerzi a szükséges adatokat, a b.-bocsárdi püspöki jószág gazdatisztje útján.

A szász-városi egyházközség II. papi állomásának 1891. dec. 1-jéig lejárt interkalareját egész összegében kéri részére kiadatni, erőnek-erejével s éppen kérése ellen tanuskodó közgyűlési és ig.-tanácsi előző határozatokra való hivatkozással azt bizonyítgatva, hogy a püspöki vizsgálat alatti egyházközségekre nézve nem érvényes a törvény 281. §. g. pontjának végtétele. Az Ig.-Tanács a törvény általános kötelező erejére hivatkozva, olyképp utalványozza ki a kérdéses összeget, hogy az adminisztratori jutalékon felül megmaradó összeg fele az egyházközségé, fele pedig az egyházmegyei gyámintézeté, megjegyezve, hogy egy oly javadalmu paptól, minő a szászvárosi első-pap, ki a második pap életében is köteles az egyházközség adminisztrációját végezni s az üresség idején is, a rendes isteni tiszteletek megtartásán felül, csak is stolával jutalmazott papi funkciókat végez, elvárna Ig.-Tanácsunk és elvárhatná saját egyházközsége, hogy ne vegye igénybe a törvény ama kedvezményét, mely az adminisztrátorok jutalmazását szabja meg, de természetesen, általán oly esetekre, a midőn egy másik egyházközség saját ekklezsiájának adminisztrációjával és papi funkcióival elfoglalt pap, egy idegen egyházközség adminisztrációját és papi funkcióit köteles, folytonos utazgatás árán is végezni. Végül, kérdést intézett az Ig.-Tanács az egyházközséghez, ha egy korábbi interkalare leküldött 150 frtjából kielégítette-e az egyházmegyei özvegy-árvai gyámintézetet? A két interkalare kiutalásáról, az esperes útján, az egyházmegyei gyámintézet is értesítettet.

Alvinci egyházközségünk régi papi és harangozó lakának eladását és egy új, sokkal értékesebb papi laknak és bérháznak megvételét határozván el s e műveletre és az új telek kijavítására, saját papi alapjából, a pap megfelelő kárpótlása mellett, 1200 frt. kamat nélküli kölcsönt akarván fölvenni, az Ig.-Tanács az igen előnyös cserevásárt, melynél az egyházközség és hivei is szép áldozatokat hoznak, elvber jóváhagyta s többfelvilágosító adat, a két példányban kiállítandó adásvévi szerződések és a kölcsön-kötelezvények fölküldése után, az egész ügylet keresztülvitelét fogja végrehajtani, hiányul téve ki az esperesnek, hogy a kérdést az egyházmegyei tanács kikerülésével terjesztette föl.

A brassói egyházközség, mint lapunk t. olvasói emlékezni fognak, temploma és papilaka építése ügyében, az utóbbi időben több hiányos, téves adatot magában foglaló, ig.-tanácsi rendeletekkel szemben engedetlenséget tanusító és sokban megbizhatatlan fölterjesztést intézett hatóságunkhoz, mihez képest, az ügy helyes megoldása érdekében, kénytelen volt, egyházkerületi számvevőjét, ki amugy is S.-Szt.-Györgyre volt utazandó, teljes fölhatalmazással a helyszínére kiküldeni. Számvevő aa. most

tüzetes és igen alapos jelentését megtevé, a kérdést teljesen megvilágítván, e jelentés alapján meg lehetett állapítani a templom költségeinek teljes, fölösleget is főnhagyó fedezetét; meg a papi-lak építésének érdekében a szerződés megkötésének és a fedezetnek módját s több ez ügygyel részint kapcsolatban levő, részint összebonnyolított kérdésben is határozatot hozni, a mulasztások és más hibák, illetőleg, hibások kellő méltatásával. Elintéztetett egyszersmind az egyházközség pénzkezelésének, remélhető bevételeinek és biztos terheinek kérdése is, szóval, elvégre teljesen rendeztetett ez értetlenséggel meglehetősen összezavart s hosszúra nyújtott ügy.

A dicső-szent-mártoni körlelkészség templom-telkét annak idején az egyházkerület vásárolta meg s nevére is telekkönyveztetette, minek illetéke jogtalanul, de a legfelső pénzügyi bíróság ítélete alapján csak most került végrehajtás alá, mit az egyházközség kikerülendő, a fizetéssel megelőzött ugyan, de kéri az Ig.-Tanácsot, hogy az egyházkerület tulajdonáért az egyházkerület fizesse az illetéket. Az Ig.-Tanács, ily célra alap rendelkezésre nem állván, e kérést nem teljesíti ugyan, de általános elvkint kimondja, hogy az utóbbi időkben ily módon s célra szerzett fekvőket, az illető haszonélvező egyházközségekre telekkönyveztetni át, kivéve a mocsit, hol még nem szerveztetett a célba vett körlelkészség.

A közoktatásügyi miniszter úr értesítvén hatóságunkat, hogy dr. Csernátoni Gyulát, a kolozsvári kollegium tanárát, Beszterce-Naszódvármegye kir. tanfelügyelőjévé egyelőre ideiglenes minőségben kinevezte, e leirat közöltetik a nevezett kollegium előljáróságával.

É—n.

Az egyházmegyéből.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

Az udvarhelyi ref. egyházmegye őszi közgyűlését november 18. és 19-én tartotta meg Székely-Udvarhelyen a papi lak tanácskozó termében. Örömmel tesztek bizonyoságot előre is ezen egyházmegye fokozatos, lépésről-lépésre történő előhaladásáról. Fájdalom ugyan, mint mindenütt, úgy itt is van a világosságnak, a meg-meghonosuló rendnek egy-egy titkos ellensége; de a megye túlnyomó nagy többsége oly lelkes odaadással munkál a közjó diadalán, hogy nem sokára nyugodtan nézhetnek a jövő és a nyilvánosság ítélete elé.

A nyomtatott meghívón értesített közgyűlési tagok ritka szép számmal jelentek meg. Régóta nem vala ily népes őszi közgyűlésünk. Többen a papok közül jelentek meg; azonban, a világiak is szép számmal voltak.

Menyhárt András, esperes aa. őszinte munka-szeretettől áthatott beszéddel nyitá meg a tanácskozást és egyszersmind tevő meg jelentését ezen évi esperesi vizsgálatról, melyet még kora tavasszal bevégzett.

Találkozott, ugymond, renddel és rendtelenséggel egyiránt. Az előbbi megiszilárdítani, az utóbbi ellen munkálni, szent kötelességének ismeri. Figyelmezteti paptársait, hogy a népet, eme kiapadhatatlan élő tőkét, ne értsék félre, mert nem olyan rossz az, mint a milyennek némelyek feltüntetni szeretik. Rámutat az iskolába nem járók nagy számára. Inti a lelkészeket, hogy tegyék meg e tekintetben kötelességüket, mert a külhatóság is szükség esetén készséggel nyújt segédkezett.

Az egyházmegye közgyűlésének ügyrendtartása és tanácskozási szabályai értelmében, mely kinyomatva, éppen ez alkalommal osztatott szét, a gyámintézeti szabályokkal együtt, következett a névsor-olvasás. Jelzém már, hogy e tekintetben a rossz idő dacára, örvendetes jelenséget lehet tapasztalni.

Közgyűlés a társorozatot tanácskozás alapjául csekély változtatással elfogadta. Itt történt Sebessi Ákos gondok úrnak az a helyes felszólalása, hogy a szabályok értelmében ezután az őszi közgyűlés is, az eddigi gyakorlattól eltérőleg, isten-tisztelettel kezdődjék. Mi hozzá tesszük, hogy még abban sem látnánk magasztos hivatásunk elleni vétséget, ha a rendkívüli közgyűlések is legalább egy rövid imával nyílnának meg.

A bizottságok kiküldése következett azután, mire a leiratok felolvasása.

Az Igazgató-Tanácsnak a jelen évi közgyűlés jegyzőkönyvére leküldött helyeslő és jóváhagyó leiratát a közgyűlés örömmel vette tudomásul.

Esperes aa. a segély-kölcsön szabályzatot ismertetvén, felhívja a tagokat, hogy ezen ajánlkozó jó alkalmat szükség esetén használják fel úgy saját maguk, mint egyházuk jól felfogott érdekében.

Esperes aa. törvény értelmében, a vizsgálatok alkalmával, egyes egyházközségekben tett intézkedéseit olvassa fel, a bekötött és megtekintés végett a közgyűlés asztalára helyezett ez évi kérdőpontok elejéről. Egy párt jegyzünk meg ezek közül.

A székely-kereszturi presbiterium gyakori hanyagságát méltán jellemzi az, hogy az esperes megrendelte ez alkalommal, megigértette velök, hogy a harangozó botrányos helyre (a templom oldalának) rakott trágya-dombja el fog április végéig enyészni. Még e tekintetben semmit sem tettek.

A felső-boldogfalvi pap megengedte, hogy törvény ellenére a községi kántor-tanító presbiteri állásától elmozdítassék s a felsőbb hatóság megkeresése előtt a tanfelügyelőnek jelentést tett az esetről. Esperes aa. jelenti, hogy a lelkészt figyelmeztetve a törvényre, nevezett kántor-tanítót presbiteri állásába visszahelyezte.

A felső-sófalvi presbiterium a veszélyt hozható templom-hasadással gondolni nem akar. Ugyszintén egyházi épületeit sem biztosította még eddig, a sok rendbeli figyelmeztetés és rendelet dacára. Gondolkozzék meg e felelős testület, mert az esetleges kárt ő fogja megtéríteni.

Ezután, farcádi pap, Lőrinci József és Gecse Gyula, küsmödi, Véczi Dénes szolokmai tanítók bekebelezése történt meg.

Tárgysorozat rendjén, Darvai Lajos főjegyző aa. olvassa az egyházmegyei tanács működéséről szóló jelentést. A tanács négy ülést tartott a közelebbi közgyűléstől fogva. Ötvenhat ügyet intézett el. A közgyűlés a legkisebb módosítás nélkül tudomásul veszi. Osztatlan tetszésben részesült ezek között különösen a Nyikó mellékére tervezett életre való, valóban szükséges körlelkészség terve, eszméje. A jelentést tevő főjegyzőt pedig minden sorából kiérző ügybuzgóságáért, egyenességéért éljenzéssel tünteti ki.

Még három egyháznak ujonnan választott képviselőjét igazolta a közgyűlés s a tanácskozás délelőtre véget ért.

(Folytatása következik.)

X.

T Á R C A.

Zwingli reformátori működése és jelleme.

(Felolvastatott a maros-vásárhelyi Papi Értekezlet fiókkörének N.-Ernyében, 1891. nov. 6-án tartott gyűlésén.)

(Folytatás).

Zwingli bensőleg soha sem érzett lelkében oly mély és kegyes tiszteletet a pápaság iránt, mint Luther, s éppen ezért sokkal könnyebben s kevesebb benső küzdelemmel tudott szakítani a római igával, mint amaz. Már Einsiedelben töltött papsága idején Schnizer kanonoknak nyíltan kimondta, hogy «a pápaság tarthatatlan alapon áll.» Valamint ismeretes ama másik nyilatkozata is, melyet Konstánc püspökének tett, hogy «igen nagyra becsülné azt a püspököt, a ki az evangéliom szabad prédikálását rendelné el.» S midőn látta, hogy ezen, s ehhez hasonló nyilatkozatai eredménytelenek: nem támadja meg a pápát, mint Luther, hanem ignorálja; nem veszi számba, egyszerűen napirendre tér felette, s veti kezét a munkára. Csendesesen, határozottan, józanon halad tovább a maga útján, az időtül várva, hogy az igazság kiszort magvai a szivekben gyökeret verjenek, növekedjenek, gyümölcsökké érjenek. Tudta, hogy eljön az idő, midőn az újítás szükségének érzése önkint fölébred a lelkekben.

Zwingli reformációjának ez a népszerű jelleme, az úgynevezett, nyilvános vitatkozásokban nyert kifejezést, melyeket maga a zürichi tanács rendelt el több alkalommal és a melyeken Zwingli barátai és elvtársai által támogatva, az ügyet, kezében a szentírással, éppen akkora tisztasággal és meggyőző erővel, mint hitteljes bátorsággal és győzelmes eredménnyel védte meg. Aztán, tovább haladva a megkezdett úton, vitte keresztül a reformációt Schweicban. Lassankint eltűntek a képek a templomokból; a mise megszűnt, s annak helyét az igehirdetés vette át; a kolostorok átalakultak jótékony intézetekké; az isten-tisztelet megtisztított; a válásos élet visszanyerte igazi alapját, a szentírást, s midőn 1525. husvétján az úri szentvacsoxa a maga természetes és evangéliom szerű alakjában, a zürichi templomban a népek kiosztatott Zwingli által, leirhatatlan öröm és lelkesedés ragadta meg az egész gyülekezetet. Barátok karolták át egymást; ellenségek nyújtottak kezét egymásnak a kibékülésre, s az egész sokaság az isten lelkének tavaszi fuvalmát érezte. Szóval, látható volt, hogy a régiek elmúltak és mindenek megújultak.

De, felednünk nem lehet, hogy Zwingli nem annyiban egyházi, mint sokkal inkább társadalmi reformátor volt, a népélet erkölcsi reformátora. Sőt, első sorban, éppen az volt. S erre a térre őt főleg hazájának akkori sajátságos helyzete és belső viszonyai vezették. Ugyanis, a mint a történelemből tudjuk, Schweic bátor, harcias és szabadságra vágyó népe, a 14-ik század első felében, már kivívta volt nemzeti önállóságát és szövetséges köztársasággá alakult. Ez idő után, hosszasan élvezhette a béke és nyugalom áldásait, mit maga a helyzet is biztosított számára. Ámde, a harci tűz nem egyszer lobbant fel a szabadságot szerető s azért lángoló népek szívében. S miután hazájáért, önmagáért harcolni, alkalma nem vala, hogy harci vágyának tért nyerjen, idegen hatalom zsoldjába állt. Most a pápák, majd a francia királyok, a német császárok, az olasz fejedelmek zászlói alatt találjuk a

szabad Schweic fiait, különböző, sokszor ellentétes érdekekért küzdve, nem egyszer testvérek az egymással szemben álló zászlók alatt. Ez az állapot nem csak a haza függetlenségét tette ki a veszélynek, hanem kiszámíthatatlan erkölcsi károkat okozott magának a népnek jellemében s addig tisztán megőrzött erkölcsiben is. A hajdani egyszerűség és puritán tisztaság eltűnt s annak helyét külső pompát kereső üresség, nagyozás, birvágy, romlottság, süppedékes erkölcsi élet váltotta fel, s ezek, főleg a nagyobb városokban, aggasztó mérvet öltöttek. Ez az állapot, ezeknek az erkölcsi károknak közvetlen szemlélése, ezek rázták fel Zwingli éppen oly kegyes, és komoly, mint hazafias lelkületét s fordították figyelmét a társadalmi élet reformálása felé. Mint egy éles késsel metszette fel Zwingli a mérges kelevényt, a mi, természetesen, sokaknál érzékeny fájdalmat okozott, személyes érdekeket érintett, s főleg a nemesek osztályát ellenséges indulatra hangolta iránta. Kemény hangú szemrehányások és hibáztatások emelkedtek fel a bátor és merész lelkű pap ellen, s nyíltan hangoztatták, hogy: hadd, predikáljon, magyarázza az írásokat; maradjon a biblia mellett, s ne avatkozzék olyan dolgokba, a melyek nem tartoznak hozzá! Ámde, Zwinglit a szó nem ültette le. Rettenhetlen bátorsággal és erélylyel haladt tovább az úton. Egyházi beszédeibe újabb támadásokat intézett a társadalom testében duló rákfene ellen. Mintegy ókori próféta lép fel s tollából hatalmas iratok jelennek meg az 1522-ben tartott tartományi gyűléshez intézve, mint megannyi hatalmas appelláció a régi schweici hűséghez, a tiszta erkölcsökhöz és hazaszeretethez. Az összes népélet erkölcsi megújítása! Ez lett a jelszó nála; ez volt a cél, melyet elérni akart. S e cél elérésére mi sem hiányzott nála. Elmélet és gyakorlat ritka mértékben egyesültek egyéniségében. Nem csak megtisztítani a vallást s új alapokra fektetni az egyházat, hanem ezzel egyidejűleg újjá alkotni magát a társadalmat is. Figyelemre méltó az a szabad felfogás, az, a még a mai időben is ritka merészség, a melylyel Zwingli a gyakorlati, erkölcsi és politikai fontosabb és közérdekű kérdéseket a szószékre vitte. Semmit, azonban, keményebben nem ostromozott, mondja egyik életirója, Mikónius, mint a bűnt, s főleg a léhaságot, a fényűzést, a feslettséget, a henyéséget. Ezek ellen, valamint a szegényebb osztály elnyomatása ellen is, hatalmasan emelte fel szavát mindenütt. Szóval, széles körű s mindenbe beható tevékenységet fejtett ki a gyakorlati élet mezején s az egyházi reformáción, működése körében, nyommon kísérté mindenütt a társadalom reformációja. A zürichi káptalan csakhamar egy magasabb rendeltetésű tanintézeté alakult át, magának Zwinglinek a felügyelete és vezetése alá rendelve, mely nem sokára minta-intézeté fejlesztve, nagy hirre emelkedett. Iskolák létesültek és a népnevelés hatalmas lendületet vesz mindenütt. A bezárt klostrok betegeket ápoló, szegényeket gondozó intézetekké válnak. A szegény-ügy felkaroltott; a házassági ügy rendeztetett s e tekintetben szigorubb törvények nyertek alkalmazást. Egy boldogabb, áldottabb jövő, a népek szabadsága, a haza függetlensége kívülről, valódi erkölcsi megújulás belülről: ezek voltak ama vezércsillagok, melyek Zwingli lelke előtt ragyogtak; ez volt ama felséges ideál, a melyért ő lángolt, küzdött s melyért végre életét áldozta.

Zwingli reformátori tevékenységének e rövid, s csak

dióhéjba szorított áttekintése után, hadd, tüntessem fel, néhány rövid vonásban, jellemét is.

«Kegyes és szabad.» Ha ez a két szó valahová és valakire alkalmazható, Zwinglire igazán az. Az ő lelki élete alapos és a nagy előszeretettel ápolt humanisztikus műveltség széles alapján állott, s ez szeméit állandólag nyitva tartotta minden iránt, a mi nagy, a mi szép, a mi fönséges. Ez óvta meg őt a theologiai egyoldalúságtól is. Ő mindenütt s mindenben az isteni kijelentés nyomait látja. «Minden isteni, mondja, a mi igaz, szent és csalhatatlan. Isten szól abból, a ki az igazat szólja. Nem tartózkodom, még azt is isteninek mondani, a mi a pogányságtól van véve, a mennyiben az szent, vallásos és igaz.»

E nyilatkozatok a reformátornak nem csak kegyességére és független, szabad gondolkozására vallanak, hanem mutatják azt is, hogy mily nagy, mily feltétlen volt benne az igazság iránti komoly szeretet, s kiolthatatlan lángolás. Már akkor, midőn Glarusban hivatalát elfoglalja, azt a fogadást teszi, hogy «az életnek minden viszonyai között igaz és egyenes lesz istenhez és az emberekhez.» S e fogadást hiven megtartja mindvégig. Ez a hajthatatlan igazság-szeretet nyitotta meg előtte az utat a legmagasabb egyházi méltóság felé; ez biztosította neki a legfényesebb kilátásokat, úgy, hogy maga a pápa, egy hozzá írott levelében hízog udvariassággal hajol meg az ő erkölcsi fönsége előtt és bizonyos, hogy ha Zwingli a megismert igazságot mindennél többre nem becsüli; ha hajlani tud; ha alkudni kész: nyitva áll előtte az út, a legmagasabb egyházi méltósághoz. Ámde, «előtte kedvesebb a Krisztus szegénysége, mint a pápaság fénye, dicsősége.» «Ál-litsa előmbé valaki az igazságot, ha mindjárt az én nevemnek kisebbítésével is. elfogadom azt, mert érzem, hogy az igazság még úgy és akkor is boldoggá tesz, s gazdagítja lelkemet.» És midőn ellenei eretnekségét vetik szemére, e szó iránt süketnek mondja magát, mert «e szót már annyiszor verték füléhez, úgy mond, hogy a füle elvesztette e szó iránt hallását.» S midőn azzal vádolják, hogy a tiszteletre méltó egyházi tradíciókra mit sem ad, azzal válaszol erre, egy vitatkozása alkalmával: «nem az a kérdés, hogy valamely dolog milyen régi, hanem az, hogy igaz-e?»

Ebből az igazság iránti mély és önzéstelen érzésből származik nála az a szerénység és alázatosság, mint egyéni jellemének egyik szintén kiemelkedő vonása, mely rendszeren a minden irányban nagy befolyásu embereknél, a milyen volt Zwingli is, ritkán jön elé, mint jellemző vonás.

(Vége következik.)

Vass Tamás.

Különfélék.

== Magyar egyetemes ref. Sionunknak megint nagy halottja van. Gönci Pál, hazánk újabkori tanügyi fejlődésének e hatalmas bajnoka, nyug. államtitkár, a Szent-István rend kis keresztese, főrendiházi és akadémiai tag, stb. folyó hó 10-én este, karácsondi birtokán hirtelen, váratlanul elhunyt. Benne «egy világos fej, önálló gondolkozás, egyenes jellem, rendíthetetlen szilárdság, vallásos lelkület, praktikus természet és vasszorgalom» hullott ki közéletünkéből, mint egyik laptársunk jellemzi. Nincs mivel ember e hazában, ki tisztelettel ne hajolnék meg a Gönci neve előtt, ki az ötvenes-években tűnik föl, midőn Budapesten megalapítja mintaintézetét, mely egész nemzedékeket adott a közéletnek. És azóta szakadatlan munkásságban tölti életét s az alkotmány helyreállítása után lesz a magyar népiskola reformátora. Mint

egyszerű tanító kezdte pályáját és bevégezte életét a legmagasabb elismerés és kitüntetések között és környezve egy ország tiszteletétől. Ábécéi, térképei, földgömbjei, népiskolai taneszközei sokáig megőrzik emlékezetét. Hatása, példája maradandó nyomot hagyott hátra közmívelődésünkben.

== A kolozsvári kollégium tanárát, dr. Csernátóni Gyulát, a vallás- és közoktatásügyi miniszter, a napokban, kinevezte Beszterce-Naszód megye tanfelügyelőjévé, az onnan Alsó-Fehérmegyébe áthelyezett dr. Hajós Gyula helyébe. Dr. Csernátóni eltávozására veszteséget jelent a kolozsvári kollégiumra nézve, de nyereséget a népnevelés ügyére nézve és éppen amaz exponált vidéken, hol felekezeti helyzetünk és nemzetiségi viszonyaink is elég szorongatott helyzetben vannak. Az eltávozonak szerencsét, sikereket kívánunk abban a bizonyos reménységben, hogy őt ezután is a magunkénak mondhatjuk, mert egyeknek valljuk magunkat a célban és törekvésekben.

== Megjelent a «Protestáns Szemle» negyedik évfolyamának I. januári füzete. Mint az eddigi folyamok, úgy ez is tartalmaz értekezéseket, tanulmányokat, könyvismertetést, irodalmi szemlét és mindezeket oly magvas előadásban vesszük, hogy nagy örömünkre, ha nem büszkeségünkre szolgál, hogy «A Magyar Prot. Irodalmi Társaság» e vállalata által oly hamar bebizonyította, hogy immár nélkülözhetetlen. Nem tudjuk eléggé biztatni, kérti paptársainkat, hogy ha áldozattal is, ha nélkülözéssel, ha megszorítással is, álljanak a társaság tagjai közé, hogy birtokába jussanak e magas színvonalon álló irodalmi értéknek. Valódi büszkeségünkre szolgálna, hogy a sokak által sokfelől méltatlanul támadott erdélyi egyházkerület papsága lenne az, mely nélkülözései mellett is, elől jár a szellemi dolgok propágálásában. Ez méltó felelet volna a konzistorialisoknak gúnyoltak részéről a presbiterianusok handa-bandáira.

== A mi zsinatunk. Népszerű ismertetés. A zsinati képviselők névsorával. Irta S. Szabó József, náprági ev. ref. lelkész. Ára 10 kr. Karcag, 1892. Szódi S. könyvkereskedő tulajdona. A főntebbi cím alatt röviden, érthetően és vonzóan irt füzetben, mely alig 20 lapra terjed, sok jót és szépet mond el S. Szabó József a mi zsinatunkról. Alaposan tájékoztatja az olvasót a zsinatról, annak jelentőségéről, messze kiható munkálkodásáról, tagjairól. De nem csupán a nép, hanem annak műveltebb osztálya is tanulhat e füzetből, mely három fő részre oszlik. Az I-ő részben szól a zsinatokról általában, elmondja, hogy a mi az országgyűlés az alkotmányos államban, az a zsinat az egyházban; hogy már maguk az apostolok is zsinatoltak, stb. Felsorolja a különböző időkben tartott zsinatokat, ezek személyeit. A II-ik részben a mostani zsinati atyákról beszél oly vonzóan, hogy szinte magunk előtt látjuk a hatalmas magyar férfiakat s ismeretlenül is nyomban ismerőik leszünk. A III-ik részben a zsinat dolgait ismerteti. Szóval, e füzetben oly sok és hasznos dolog van előadva, melyek méltán megérdemlik, hogy minden református magyar ember tudomást vegyen róluk. A tartalom mellett a füzet csinos kiállítás is dicséretre méltó. Tekintve időszerűségét és olcsóságát, bizton várható, hogy nagy elterjedésnek és közkedveltségnek fog örvendeni.

== 79—1892. Nagytiszteletű Esperes Úr! (E hivatalos leirat a «Közl.» szerkesztőjének szól. Szerk.) A mult 1890. évi szeptember hó 12-én tett becses fölterjesztése óta a Károlyi-alapra gyűlt 14 frt. 88 kr. = tizennégy frt. 88 kr. összegnek, idei 25. sz. kisérő iratával lett fölküldését ezennel nyugtatványozzuk s az ezen címen beérkezett apróbb adományok begyűjtéseért és eddigi kezeléseért Nteleted részére köszönetet szavazunk. Az erd. ev. ref. Egyházker. Ig. Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. jan. 9-én. Szász Domokos, ref. püspök, mint elnök. Dr. Szász Béla, h. titkár.

== Nagybecskereki paptársunk, Szalay József, «Keresztényen» cím alatt vallásos kis folyóiratot alapított, mely minden hónap elején jelenik meg Nagybecskereken, s előfizetési ára 50 kr. Azt akarja, hogy ez a kis lap «az összes református papság és hívek, de az összes magyarországi keresztyéneknek közlapja legyen.» Ugyanazért,

most küldi «minden ref. papnak», azután «minden református, sőt minden magyar családnak, akár fizetnek érte, akár nem.» E kényelmes, de veszélyes alternatívából csak úgy lehet kiszabadulni, ha melegen kérjük paptársainkat, hogy ők maguk is fizessék meg a valóban csekélyke díjt és minél több emberrel fiztessenek elő. Ugy nézzük, hogy ez az angol penny-rendszer: fillérekkel nagy dolgokat segíteni elő, és megvalósítani. Adja isten, hogy verjen gyökeret Sikerüljön.

— **Nyárad-Szent-Annán folyó hó 10-én** történt meg a papválasztás, holott nagy szavazat-többséggel megválasztott Rákosi György, papjelölt. Olvasóink ismerik e tehetséges, törekvő fiatal embert, most már paptársunkat, hisz lapunk is közölte egy néhány dolgozatát. Szerencsét kívánunk a pályán, mely igen gyönyörűséges, ha az úr házának szerelme vezeti lábainknak járását.

— **Magyar-Nagy-Zsombori lelkésztársunk**, Püspöki Mihály életének 75-ik, papi szolgálatának 47-ik évében folyó hó 10-én meghalt. A megboldogult a neki adatott talentumok mértéke szerint, hív volt a kevesen. Nem sokan vannak olyanok, kik milliók boldogítására vannak elhivatva, de a kik a maguk szűk körében hiven sáfárkodnak, éppen úgy megérdemlik az életben a tiszteletet, a halálban a jók emlékezetét, Nyugodjék csendesen!

— **Hálás köszönet.** Nagy-Bányai lakos, t. özv. Bakos Sámuelné, szül. Mátyás Rózia urasszony, szegény katalini leány-egyházunkat nagybecsű karácsoni két ajándékkal lepte meg, melynek becsértéke 130 o. é. frt. Az egyik, egy finom megyszín, himzett s két soros aranyrojtos bársony szószéktakaró, a másik megyszín posztóból készült, gyönyörű virágfűzérrel himzett selyemrojtos urasztali takaró. Mindkettő kiállítási mű, hová szánva is vannak. A

kegyes urnó, ezen örökemlékü adományáért fogadja a nyilvánosság előtt is ugy a magunk, valamint szegény egyházunk minden egyes igénytelen tagjának legforróbb szívbeli hálás s feledhetetlen köszönetét. Koltó, 1892. január 12. Szabó Lajos, ev. ref. lelkész és Turockó Mihály, sz.-gondnok.

— **Hálás köszönet.** Mult évi karácson-ünnepére a jó karácsoni angyal meghozta ajándékát az óltzemi ref. egyház számára is, mely váratlan meglepetés a karácsoni öröm még fényesebb sugarát öntötte az ünneplő arcokra. A kedves ajándék, egy díszes és értékes takaróban most ott ragyog templomunk urasztalán, fénylő betűkben hirdette a jó angyal nevét: Szabó Mózesné, szül. Hosszú Borbárát. Midőn ez örvendetes tényt nyilvánosságra hozom: egyházközségem és minden jók nevében fogadja tőlem az ajándékozó nő, becses adományáért, hálás köszönetemet. Óltzem, 1892. jan. 12. Bartók Dénes, ref. pap.

— **Csupán jelezni kívánjuk**, hogy a «Sárospataki Lapok» még mindig nem tud aludni attól a cikkecskétől, a melyről már mult számunkban nyilatkoztunk. Legközelebbi számában ismét előhozakodik egy «markáns vonással», mely azt akarná bizonyítani, hogy mennyire csalódik ama cikkecske írója, kit egész grand-seigneur-i megvetéssel, a túlhajtott és ezért nevetségességre szánt «aristophanesi» jelzővel akar tönkre tenni. Jól van. Bűnösök vagyunk. Bűnünket expialjuk azzal a kijelentéssel, hogy a tiszáninnyi egyházkerületben nem csak Fejes István a püspök-aspiráns, hanem Mitrovics Gyula is. Ha ez sem elég, a többi kandidátust is előszámláljuk a zsinat-presbiteri rendszer és az unio dicsőségére. Nem veszik észre a sárospatakiak, hogy milyen «fausse position»-ba jutottak?

HIVATALOS RÉSZ

147—1892.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi m. t. t. kollegiumi Előjáróság, nt. Esperes és Lelkész aainak.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr értesíti hatóságunkat, hogy a közös külügyminiszter urtól nyert tudósítás szerint, gyakran fordulnak elő oly esetek, hogy a hatóságok hivatalos leveleiket a világposta-forgalomra való tekintet nélkül, bérmentetlenül «Hivatalból, díjmentes» felirattal küldik a cs. és kir. konzulatusoknak.

Minthogy pedig azon ténynek nem ismeréséből, vagy figyelmen kívül hagyásából, hogy a világposta-forgalomban hivatalos iratok díjmentes szállítása helyet nem foglalhat, a bérmentetlenül küldött levelekért járó büntetési díjak címén nem csekély teher hárulik külügyi hivatalainkra.

Ennélfogva, fölhívjuk a címet, hogy a mennyiben netalán hatóságunk kikerülésével menesztetnének ilyen küldemények a közös cs. és kir. konzulatusok részére: azok mindig megfelelően bérmentesíttessenek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig.-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. január 15.

Dr. Szász Béla,

Szász Domokos

t. b. előadó, mint h. titkár. erd. ref. püspök. mint elnök

98—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, az orbai egyházmegyébe kebelezett barátosi II-od osztályu egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, 648 frt. 15 krra becsült jövedelem, melyből 70 frt. fakepeválság, 44 frt. 55 kr, a kanonika-porció kataszteri jövedelme, a többi kepe-gabona.

A megválasztandó köteles, a rikán-belőli ref. özvegyárvai gyámintézetnek tagjává lenni, s foglalólul egy egész évi jövedelmének egyhatod részét aunak pénztárába befizetni.

Pályázati határnap február 20. Folyamodványok nt. Péter Károly, esperes aához intézendők, Szövérdre, u. p. Kovászna.

Kolozsvártt, 1892. jan. 18.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

67—1892.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben, a nagy-sajói egyházmegyében fekvő sófalvi egyházközség kántor-tanítói állomásra ezennel másodsor pályázat nyitattik.

Javadalom: gyümölcsös és veteményes kerttel ellátott tisztességes lakáson kívül, 244 frt. 20 kr. értékű dézma-kárpótlás, kepe és 20 hold tagosított kanonika porció haszonélvezete.

Pályázati határnap február 10. Folyamodványok nt. Muzsnai Károly, h. esperes aához küldendők, Szász-Cegőbe, u. p. Kerlés.

Kolozsvártt, 1892. jan. 18.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök.

90—1892.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

Felső-Boldogfalvi lakos, Pál Ida, férjét, Barta András, ki öt három évvel ezelőtt hűtlenül elhagyta és azóta, sem tartózkodási helye, sem életben léte felől tudomása nincs: ezennel hirdetményesen idézti válóperbe, mától számítandó hat hónap alatt, azon figyelmeztetéssel, hogy akár megjelenik, akár nem, idéztető válóperét az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye házassági törvényszékén megkezdji, és le fogja járni.

Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegyei esperesi hivatalától, Kecsetben, 1892. január 14. Menyhárt András,
ref. esperes.

88—1892.

HIRDETMÉNYES IDÉZÉS VÁLÓPERBE.

M.-Dályai lakos, Sándor Rebeka, férjét, Somogyi Árpád, ki öt 25 évvel ezelőtt hűtlenül elhagyta és azóta sem tartózkodási helye, sem életben léte felől tudomása nincs: ezennel hirdetményesen idézti válóperbe, mától számítandó hat hónap alatt, azon figyelmeztetéssel, hogy akár megjelenik, akár nem, idéztető válóperét az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye házassági törvényszékén megkezdji és le fogja járni.

Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye esperesi hivatalától, Kecsetben, 1892. január 14-én. Menyhárt András,
ref. esperes

Felelős szerkesztő és kiadó Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXII. Évfolyam.

Kolozsvárt, 1892. Január 28.

4. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

Zsinatunkról.

IV

A jobbak, elfogulatlanabbak, a kik a fölsí-
mert igazságot nem szokták holmi előítéletes jel-
szavaknak fölálldozni, már az unio előtt is érezték
a jogszerű igazság, a protestáns jogegyenlőség
azt a súlyos sérelmét, a melyet a presbiteri rend-
szer béklyói nehezítettek a Királyhágón túli egy-
házra, a jogok igazságtalanul aránytalan megosz-
tásában. De, mióta a némelyek által speciálitá-
saival gúnyolt erdélyi egyházkerület is tagjává,
alkotó elemévé vált az egyetemes egyháznak s'
ottani szerepléséből nyilvánvalóvá lett a lényegbe
is vágó egyik-másik eltérés s ezek között az ot-
tani presbiteri rendszer és az itteni képviselői
rendszer nagy különbsége, nem csak alapjában:
a jogok és kötelességek igazságosan arányos meg-
osztásában, hanem következményeiben is: a józan
szabadelvűség, az alkotmányos érzület, az ezzel
járó modern felvilágosultság, s intelligencia na-
gyobb mérvű érvényesülésében is: az exempla
trahunt elvének megfelelően, a Királyhágón túliak
lelkében is mind határozottabban érlelődött elha-
tározássá az a törekvés, hogy a régi gyökeres
igazságtalanságot gyökerében támadják meg és
irtsák ki, s az egyház igazi monászainak: az in-
dividuumoknak, maguknak a hiveknek, juttatják
részökbe azt a bennök, személyiségükben gyöke-
rező jogot, a mely kötelességeik teljesítése, ter-
heik hordozása mértékének felel meg, s a melyet
egy jogfosztó, igazságtalan fikció segítségével, ed-
dig a presbiteriumok: gyöngye és erős, kevés és
nagy számú hivekből álló, csekély és nagyobb
terheket hordozó, egyházközségek egyiránt, leg-
főlebb az utóbbi időkben, a föntartott papi állomá-
sok szegényes arányában fokozva, gyakoroltak.

Részben legalább, ennek az erdélyi konkrét
példának áldásos hatásaiban való szemlélése is
indíthatta a zsinati előmunkálatok belátó és igaz

elveket követő szerzőit annak a principiumnak
fölállítására és alkalmazására, a mely a törvény-
javaslat 28. §. 11. pontjában nyert kifejezést, a
jognak az egyházközségek lélekszám-arányának
megfelelő mértékben való megállapításával; s nyil-
ván, ennek az indirekt erdélyi hatásnak tulajdo-
nithatjuk, legnagyobb részben, a már jelzett irigy
szükkeblőség mellett, azt a testvérietlen, folyto-
nosan, s minden, bár erőszakkal előrántott, alka-
lommal ismételt ádáz támadásokat, melyeket, bi-
zonyos részről, az erdélyrésziek s az erdélyi egy-
házkerület ellen valóságos kedvteléssel folytattak,
mert érezték s látták, hogy, bizony, jöhet Názá-
rethből is valami jó.

A zsinati előmunkálatok jelzett pontjában le-
fektetett valódi protestáns demokrat elv, tehát,
természetesen, a leghevesebb ellenzésre talált,
azért is, mert az ósdi önzés a megkaparított ha-
talomhoz görcsösen ragaszkodik; azért is, mert
az érinthetetlen szentség áljelszavává felfujt pres-
biteriánizmust, gyökerében látták, e reform által,
megtámadva; s azért is, hogy: «Avagy, jöhet-e
Názárethből valami jó?! .»

Az üdvös, szabadelvű reform-elv fölvilágo-
sodott hivei, viszont, állást foglaltak a sok fából
faragott vaskalaposok, ismételten törpének bizo-
nyult, minoritásával szemben; de, a mi megfog-
hatatlan volt, az előzetesen, az erdélyiek két kér-
désében, feltűnően nyilvánult nagy többségtől, két-
ségbe vonhatatlan túlsúlyát, ennél a talán még
fontosabb, mert a Királyhágón túl egészen lé-
nyegbe vágó kérdésnél, szintén a kishitű félel-
meskedés lidérc-nyomása alatt állott, s az alku-
dozás lejtőjére tért, önkint.

Az elv: a terheket hordó hivek kötelessé-
gével arányban nyújtandó jog elve, már a tör-
vényjavaslatban a közé a korlát közé volt szo-
rítva, hogy a kétezer lélek számára adandó egy
szavazat maximuma, a tizenkettőben volt megál-
lapítva, holott, az igazságosnak vitatott elvet, nyil-

ván, minden józanértelmű törvényhozásnak, végkieszköztetéséig kell érvényesítenie. A félelmeskedő határozatlanság, ime, már a javaslatban megsértette ezt a következetességet.

Csak természetes volt tehát, a fakciozus kisebbség ama számítása s az a mesterkedése, hogy az elvet támadva, legalább is az alku taktikáját sikerrel fogja alkalmazhatni, mert, hiszen, maga a zsinati nagy-bizottság és konvent is alkudott már a törvényjavaslat jelzett korlátozott formájában való előterjesztésével.

És a, bebizonyított módon, nagy többség, ismét nem tudjuk: miért, miért nem, ezuttal is, még a javaslatnál is tovább ment az alkuvás lejtőjén s az elv egész mértékben való már is eljuttatott alkalmazását, a tizenkettős maximum helyett, még szűkebbre engedte szorítottatni és a hatosban állapította meg, minden igaz, elfogadható ok és szükség nélkül.

Értse, a ki tudja, de a mi korlátozott előfoglalásunk, a tiszta igazság realis talajáról, a politikai bölcsesség ilyen sublimis magaslataira, föl-emelkedni sehogy sem bír

Még jó szerencse, hogy pártunk, az alku terrénumára lépve, nem engedte egyoldaluan csak magát kizsákmányoltatni, hanem viszont, a megnyírbált elv javára, legalább annyit mert kérni s kivinni, hogy a kétezer lélek egységes számításai alapját, ezeröttszázra szállította le, illetőleg terjesztette következményében ki, a mi, a meglevő egyházközségek lélekszám arányához képest, a szegényesen kiszabott maximumot legalább nyolcasra fogja a gyakorlatban emelni.

Ám, a majdnem elveszett fejszének ezt a megmentett nyelét, már senki és semmi reakcionarius fakcio ki nem facsarhatja a magyar református egyház kezéből s a ki az alkotmányok fejlődésének történetét csak valamennyire is, bár elemeiben, ismeri, bizton számít rá, hogy a nyélből idővel olyan fegyver nő ki magát, a mely a történetek természetes folyamán át, szükségkép fogja a már is gyökere-vesztett presbiterianizmus korhadat törzsét végkép ledönteni s a hova rég kellett volna: tüzre juttatni. Gyümölcsseiről már is megismerte a belátó s szabadelvű magyar reformált többség s az ósdi, korhadat fa, ime, már csak elcsenevészett gyümölcsöket teremvén, nem soká maradhat immár akadálynak, a szép, a fenséges demokrat haladás egyenes útja közepén!

Szász Béla.

„Ubi est; quid est ecclesia?”

Hol van? Mi az a protestáns egyház? Ez egyik kevénc tárgya a róm. kath. egyház theologusainak, filozófusainak, historikusainak, kalendárium csinálóinak, novella- és regény-íróinak. Mind ezek egy értelemmel azon végeredményre jutottak, hogy az a protestáns egyház sehol sem létezik, mert nem létezhetik. Az semmi, mert maga-magának ellentmondás. Az ők hite és meggyőződése szerint tényleg csak egy egyetemes és egyedül idvezítő egyház lehetséges, a mint hogy csak egy is van és ez a róm. kath. egyház. Ez maga a tiszta, hamisítatlan keresztyénség; a mi azon kívül van eretnokség, hazugság, isten-káromlás; a reformáció a bujaságot, a rablást, a legundokabb szenvedélyeket a Krisztus nevével kívánja takarni, azokat elrejtett zúghelyeikről a keresztyén szószékekre merészli felléptetni. Luther a bujaság edénye, Kálvinus egy vérszopó vadállat, a protestáns lelkészek a bujaság apostolai, kik a minden állattal közös nemzési s faj fenntartási törvényt minden más egyéb törvény felé emelik, a házasságtörésre való biztatás által a házassági frigynek szentségét beszenyvezik, minden erényeknek legmagasabbját a megvetésnek s gúnynak oda vetik és a fiatal-ságban a szégyen érzetét kiölik, hazugul ennek azt kápráztatva, hogy a bűn ingereinek ellenállani lehetetlenség, a nélkül, hogy az ember a természetnek s az evangéliumnak istenével ellenkezésbe ne jöjjön. Ez még a legszelidebb nyilvánulása azon érzelmeknek, melyeket a r. kath. egyház a protestántizmussal szemben nyilvánít. Teljék kedve benne, nem zavarjuk örömét, közönynyel vesszük tudomásul átkait, gyanúsításait, tomboló kitérőseit, gyümölcsseiről ismerjük meg a fát és nehéz dolog, az ösztön ellen rugódozni.

Hogy hol van, és mi az a róm. kath. egyház, mely ily csalhatatlan tekintélyvel itél elevenek és holtak felett, részletesen meg van írva a Szent István Társulat tudományos és irodalmi szakosztálya 1891. évi hittudományi folyóiratának I. II. és III-ik füzetében, ily cím alatt «Az egyház önálló, tökéletes társaság.» Ebben a jogi és dogmatikai tanulmányban a magyar közönség számára el van mondva az, mit az egyházi atyák, a róm. kath. theologusok, filozófusok saját érdekükben, a változhatatlan tanegység alapján e tárgyra vonatkozólag mondtak. Megtudjuk abból, hogy a róm. kath. dogma tanítása szerint, az egyház vallási társaság, melyet Krisztus isteni jog alapján, monarkhikus szervezetű előjáróságban alapított; ezt az előjáróságot minden hatalommal felruházta, tanításai, nyilatkozatai, parancsai kizárólag e testületre, mint kormányzó közegre vonatkoznak; ebbe, mint élő könyvbe rakta le hit- és erkölcszabályait és az üdv-eszközöket; felruházta isteni hatalommal, hogy kössön és oldjon és a mit e földön megköt, avagy felold, az az égben is meg lesz kötve, avagy feloldva és viszont; reá ruházta a csalhatatlanságot, hogy tévedés nélkül tanítson; adott jogot, hogy természetfeletti javakat közöljön, csodákat tegyen; a kormányzásra természetfeletti eszközökkel látta el, milyen a kegyelem, szentségek, szent mise; rendelkezésére bocsátotta a szenteket, mártirokat, s ezek felesleges érdemeit. Ez a Krisztus által, monarkhikus szervezetű előjáróságban alapított egyház, mely maga a keresztyénség «a

hierarchia», mely alapítóját, célját, rendeltetését, természetét, eszközeit tekintve, természetfeletti kormányzói hatalom, ha úgy tetszik, társaság, mely természetfeletti magasságából alászállott, hogy a megváltás érdemeit az egyes emberekre alkalmazza, az egyesek megszentelését és üdvözítését eszközölje (stadium redemptionis).

Ezzel a kormányzói testülettel, mint közvetítő egyházzal, szemben áll a nagy embertömeg, mint pondus iners, mint birka-nyáj. Ennek a hierarchiához való, isteni rendeleten alapuló jogi viszonya az engedelmességre kötelel alattvalók és előljárók viszonya. Minthogy pedig az a szuverén hatalommal felruházott egyház, a hierarchia, azért alapított, hogy ezt a pondus inerst, az embert mozgásba hozza, a megváltás érdemeit reá alkalmazza, önkint következik, hogy az általa szándékolt közvetítés csak úgy sikerül, ha az emberek annak a kormányzói hatalomnak alá vetik magukat, tanításaiban hisznek, tőle fogadják a szentségeket, neki engedelmeskednek, tanítása szerint élnek. Isten ugyanis az embert természetfeletti boldogságra, üdvösségre hívta el, akarja is, hogy ezt elérjék, de ezt saját erejükön meg nem tehetik; isten és ember között roppant távolság van, a tökéletes szentség a gonoszság edényével közvetlen nem érintkezhetik; ő csak testté lett fia, a Krisztus által közli a maga akaratját; Krisztus közbenjáró (mediator) isten és emberek között; a megváltás munkáját azonban kereszthalála által egyszerűmindentkorra befejezte (stadium redemptoris); hogy az emberek ebben mégis részesülhessenek, alapította az egyházat, monarkhikus szervezetű előljáróságban (a hierarchiát); erre ruházta át mind azon hatalmat, mit az atyától vett, közte és ezen előljáróság között azon lényeges egység van, mely létezik Krisztus és isten között; és valamint Krisztus testté vált akarata istennek: úgy ez az előljáróság, (a hierarchia) testté vált akarata Krisztusnak, vagy a mint a tudós tanulmányozó magát kifejezi: a Krisztus keresztyénységét tani rendszerével, szentségeivel, fegyelmével, egész lényével nem lehet máshoz kötni, mint a hierarchiához.

Ez a hierarchia, mint egy lebegő, transcendentalis, közvetítő egyház, ellátva természetfeletti hatalommal, csodatevő erővel, szentekkel, az oltári szentségben a test szerint jelen levő Krisztussal, a kötés és oldás hatalmával: ez a transcendentalis egyház, mondom, mint a gnozis valamelyik alsóbb rendű aeonja belépett a világba, hogy a durva, erkölcsileg, szellemileg alakatlan anyagot, az embertömeget gyúrja, faragja, alakítsa, idomítsa, vezesse az idvességre. Ezzel a durva ember-tömeeggel szemben, mint tanító egyház képezi a tévedéstől ment hitszabályt, forrása a hitigazságnak, kiszolgáltatja a szentségeket, előírja a fegyelmet, gyakorolja a kötés és oldás hatalmát, úgy hogy maga az isten is a hierarchia hatalma alatt áll, áld, avagy büntet, a szerint, mint e földi hatalom befolyásolja. Minthogy pedig a kötés és oldás hatalma bizonyos köteleket tételez fel, mely köthető és oldható, s minthogy az emberre nézve az erkölcsi rendben hármas kötelek lehetséges, u. m. a törvény, a bűn és büntetés köteleke: önkint következik, hogy ezen aeon egyház alakító munkássága a törvényhozói, hírói és kényszerítő tevékenységben határozódik: azaz, hoz törvényt, hogy az ember ez által a bűn tudatára jusson, azt megismerje, mert bűn

nélkül nincs váltás, váltás nélkül nincs közvetítés, lenni kell tehát bűnnek, hogy váltás is lehessen; ezt a bűnt megítéli, megbocsátja, vagy halálos bűnnek jelenti ki, s annak értelmében gyakorolja a fegyelmet, mely az emberek lelki üdveért való szorongó aggodásban egész a kényszerítésig fokozódik (compelle intrare omnes).

Ez a szuverén hatalommal felruházott testület, a hierarchia, mely maga a Krisztus által alapított egyház, maga az ő kezeiből készen kilépett keresztyénység a maga egységében, mint kivehettem, mennyei és földi. Mennyei, isteni eredeténél, természeténél, céljánál fogva; földi a mennyiben bevegült az emberek közé, hogy ezeket a mennybe vezesse, közvetítő legyen a menny és föld között, hogy a legalsót a legfelsővel kapcsolja össze. Lényege abban áll, hogy valamint minden istentől, mint egységből származik, s valamint az a különbség, mely a meglévő az istentől elválasztja, a közben eső tagokon át fokként mindig nagyobb úgy másfelől minden ismét istenhez száll fel, a különbség ismét elenyészik, s az istentől különböző egységre vezetetik vissza és az abszolút egységgel istenben összekapcsolatik. Ennek az abszolút egységnek földi kifejezője a római pápa, kit felváltva hol isten helyettesének, hol Krisztus helytartójának neveznek, csak nagy ritkán, elvétve, az apostolok utódának. A keresztyén élet folyamatja tehát, ezek után, ez: Krisztus testté vált akarata istennek; a hierarchia testté vált akarata Krisztusnak; a római kath. egyház, vagy keresztyénység, testté vált akarata a hierarchiának, ennek feje a római pápa, a ki egyfelől a váltás érdemeit szétosztja az emberek között, de másfelől az általa kifejezett egységben istenhez vezeti őket. Innen van az a szokott kifejezés, hogy az egyház a püspökben van, s a püspök az egyházban és a ki nem követi a püspököt, nincs az egyházban, a ki nincs az egyházban, nem keresztyén és a ki nem keresztyén, az elkárhozik. Így választotta el a Krisztus által alapított egyház, a hierarchia, az embert istentől, Krisztustól, hogy maga, mint medium, mint testté vált szellem korlátlan hatalommal uralkodhassék; ezt fejezi ki egész kultusz rendszere, midőn a helyett, hogy az embert istenéhez emelje, s így az erkölcsi törekvés elé egy magas eszményt állítson, inkább az istenit vonja alá, azt érzékesíti, emberiesíti. Az érzékinek ezen alá vonása nem szolgálhat egyéb, mint arra, hogy így könnyűvé és kényelmessé tegyék azt, mit az isteni kegyelem és üdv elnyerésére tenniök kell. Nem a liberálizmus, nem is a protestantizmus, de még a modern tudomány sem készítette az utat azon következtetésre, hogy az ember viszonya istenhez nem erkölcsi, s így a keresztyénység sem erkölcsi jellemű vallás: ez az érdem s az ezzel járó felelősség az ultramontanizmust illeti, mely az egyháznak és keresztyénységnek ily és hasonló értelmezést ad.

(Folytatása következik.)

Horváth István,
bükkösi ev. református pap.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár. jan. 17. 18.

A két napon át folyt ülésen elnökölt főtt. Szász Domokos, püspök, majd dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes, s jelen voltak Parádi Kálmán, Sárkány Lajos.

Deák József, Bodor Antal, előadó, Kádár János, segéd-titkár, Szász Béla, h. titkár.

A bejelentett s jóváhagyó tudásul vett elnöki úton elintézett ügyek közül kiemeljük, hogy Mezey Albert, zsinati képviselő aa. képviselői napi díjaiból 70 frtot az egyházkerületi theol. akadémia alapjára s 10 frtot az ördögkúti körlelkészre adományozott, mi mély köszönettel fogadtatott. Érdeemesnek tartjuk továbbá kiemelni a közoktatásügyi miniszter által mutatoul köldött Magyarország igen szép, pontos és a legujabb földrajzi s politikai adatok szerint kidolgozott térképét, melyet Lócy Lajos kidolgozása után, a Hölzel és társai magyar földrajzi intézete adott ki s a mű jelességéhez képest olcsón, 4 frt. 75 kron, árusít el. Örömkre szolgál, hogy immár nem kell a külföldi Perthes-féle térképekre szorulnunk, hanem már hazai vállalat útján láthatjuk el magunkat s iskoláinkat kitünő térképekkel is. Ugyanily említésre méltó e helyen, a közoktatásügyi miniszter tudásul vett leiratára kelt ama külön gyűlési határozat is, mely szerint papjaink, egyházközségi előljáróságaink figyelmét és buzgó pártolását köriratban hívja fel Ig.-Tanácsunk a Ráth-féle olcsó, népies Arany-kiadásra, melyből, első megjelenése óta, évenként 40 frt. árut oszt ki hatóságunk szegény felekezeti iskoláink szegény tanulói között s melyet most, mint jutalom-könyvet és az ifjúsági és nép-könyvtárak méltó díszét, melegen ajánlja Ig.-Tanácsunk körlevélben. Vajha, e körlevélnek minél nagyobb hatása lenne s el is várjuk t. papjainktól és tanítóinktól e szép és nemes föladat iránt a legnagyobb buzgóságot.

A sz.-udvarhelyi collegium egy volt tanulója elvesztett érettségi bizonyítványa helyett, a kellő formák megtartása után, másodlatot állítván ki, e ténnyről jelentés megy a közoktatásügyi miniszterhez.

Ugyane collegiumunk, még az Elischer tankerületi főigazgató idejében kelt jelentések alapján, kétszer is kapott miniszteri megintést, melyek közöltetvén a collegiumi előljárósággal, most tárgyalás alá került ennek a miniszterhez intézett fölterjesztése. Kiemeljük a fölterjesztés adatai közül az osztályok kifogásolt szűk voltára adott fölvilágosítást, mely szerint, e megjegyzés nem valóságban alapult, miután még arra az esetre is, ha a népesség egyik-másik osztályban sokkal magasabba emelkednék is, az osztályok nagyobb terembe való áthelyezése útján könnyen segíthetni e vélt bajon. A rajzterem homályos voltára tett megjegyzést az által tették fölőlegessé, hogy az ablak előtti nagy és árnyas gesztenyefákat kivágatták. A tankerületi volt főigazgató egészségelleneseknek jelzé a padokat s most kitűnik, hogy ezek a miniszteri terv mintájára készültek. A torna-csarnok neheztelt hiányát pótolták azzal, hogy az ottani áll. fő-reáliskola torna-helyiségét, a miniszter tudtával, kibérelték használatra, s szintén elenyésztették az iskola-szolga nem léteire tett megjegyzést, az iskolai régi solga, megkurszori rendszer megszüntetésével és rendes solga fölfogadásával. A szintén megjegyzéssel illetett iskolai szünidők u. n. sokaságára nézve, hivatkoznak a közoktatásügyi miniszter tudásul vételével fönnálló egyházkerületi szünidő-rendre. Mint láthatjuk, e megjegyzések legnagyobb része a kákán bogot keresés szelleme által sugalt jelentéseken alapult. Fontosabb és egészen életbe vágó

kérdés azonban, a közoktatásügyi miniszter az a már két ízben érkezett és törvényen alapuló megjegyzése, hogy a r. tanárok törvényes kilences száma helyett, Udvarhelyen csak hét r. tanár levén s a más két tanszék csak ideiglenes tanerőkkel levén ellátva, e helyzet továbbra tarthatatlan. Az előljáróság fölterjesztése e kérdésre nézve igen alaposan s meggyőzően fejti ki a collegium vagyoni helyzetét s ennek pozitív tényeivel bizonyítja be, hogy a nyolcadik és kilencedik r. tanszék föllállításának késlekedését a tiszta való tehetetlenség okozta; de most, a midőn az Ig.-Tanács kezdeményére és jóváhagyásával, a pénzügyek immár rendezettek, a nyolcadik tanszéknek a következő tanév elejére való rendszeresítése lehetővé vált, kérve egyszersmind az Ig. Tanácsot is, hogy e tanszék rendszeresítését az idei közgyűlésre előkészítse és pedig a német irodalom és nyelv szakára. Jelenti továbbá a fölterjesztés, hogy a tanárok helyzetét is javították, a jelzett pénzügyi rendezéssel kapcsolatban, biztosítván részükre a 200 fítos kor-pótlékokat s végül, igen alaposan megtámogatott kérelmet intéz a miniszterhez, hogy ne gyakorolja e nemzetiségi és kulturális szempontból oly fontos intézet ellenében a törvény egész szigorát. Az Ig.-Tanács elismeréssel fogadja és meleg ajánlattal juttatja a miniszterhez e fölterjesztést, annak a módosításnak kijelentésével, hogy az előljáróságot fölhívta a tanszék szakkörének, a német helyett, a német-latinban leendő megállapítására, valamint az e. konvent útján, a közoktatásügyi miniszterhez teendő külön fölterjesztésben kérni fogja a collegium kétezer forintnyi állami-segélyben való részesítését, az ez idei konventi ülészakra elkészítendő kérelmet már most jelezvén a miniszternél a collegiumi fölterjesztés komitívájában. Adja isten, hogy ezen az úton a sz.-udvarhelyi collegium aggasztó kérdése is végleg megoldást nyerjen, mint nyert immár a kormány kegyéből s a helyzet parancsára a zilahi, a szászvárosi és a sepsi-szentgyörgyi collegiumoké s talán nyer nem sokára a marosvásárhelyi is.

A sz.-kereszturi felekezeti iskola, 284 tankötelessével s 141-ben (?) kimutatott iskolába járójával, egyetlen tanteremben s egy tanítóval nyomorog úgy, hogy az iskolázás, a törvény ellenére, csupán öt osztályban s fél-napos tanítás mellett, felerésze a gyerekeknek csak dél előtt, fele csak dél után járva föl és az ismétlő iskolázás, úgy, a hogy, csak szerdán és szombaton dél után folyván: e tarthatatlan helyzeten okvetlenül változtatni kell, annyival is inkább, mert a kir. tanfelügyelő, hivatászerűen, már fölemelte e törvényellenes állapot ellen tiltakozó szavát s az esperes, ehhez képest, az iskola községivé alakítását proponálta. Miután azonban, a be-terjesztett adatok a helyzet teljes világításba állítására nem valának elégségesek, az Ig.-Tanács utasította esperes aát. a hiányzó adatok gyors beszolgáltatására.

(Vége következik.)

É—n.

Az egyházmegyéből.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

(Vége.)

Délután az 1888-ig szendergő és azután mélyen alvó kedves gyermekét igyekezett felrznai az egyházmegye siri álmából.

Értem a Papi Értekezlet és egyházmegyei könyvtár ügyét. Az előbbi 1885-ben megalakult, de óhajtott gyümölcsöt csak egyes ágai teremtek, általánosságban tengett. Az utóbbiról, úgyszólván, szó sem lehet. A szép számmal megjelent tagokból valóban nem hiányzott a jóakarát, hogy egy kis élet lehel- tessék ezen elalélt tagokba is. Egy régebbi közgyűlés meg- választotta volt elnöknek Kelemen János, nagy-galambfalvi, alelnöknek Benkő Ferenc, rákosi és jegyzőnek Bedő Ferenc, peteki papot. Elnök aa. lendületes szép beszédben mutatja ki az irányt, mely felé haladnunk kell a jövőben, jelzi azo- kat a pontokat, melyeket szem elől téveszteni, nem szabad. Fontosnak tartja az elméletet is, de a gyakorlati dolgokat mégis inkább kívánja hangsúlyozni. Meghajlunk a gyakor- lati dolgok elengedhetetlen szükségessége előtt, de mi az elméletből sem engednénk egy jottát sem. A gyakorlat, meg- felelő elmélet nélkül, fővényre épített ház.

Az elnöki megnyitó után az értekezlet a fiók-körök- ben, melyek a régi határok között maradnak, körelnököket nevez meg, kiket felkér, hogy tartsák meg az alakuló gyű- léseket és vessék munkára kezüket.

Az értekezlet most is ragaszkodik azon régebbi rend- tartásához, hogy minden tag évenként egy forint könyvtár- díjat fizessen. A régi tartozásokra nézve pedig a kulcsot a legtöbbet fizető tag képezi. Ez azonban a számadások elté- vedése miatt, a jövő nagy gyűlésen emelkedik jogerőre. 1892- vel új éra kezdődik.

Az annyira óhajtott egyházmegyei papi könyvtár gya- rapítása, létesítése céljából egy hat tagból álló bizottságot küld ki arra nézve, hogy tegyen ez javaslatot, minő művek volnának érdemesek a megszerzésre és esetleg tegye meg a szükséges indítványokat.

Az értekezlet előre is egyhangulag rendes tagja kíván lenni a «Magyar Protestáns Irodalmi Társaságnak». A fiók- köröknek szoros erkölcsi kötelességévé teszi, hogy szintén belépjenek. Az egyes tagok pedig lelkes szavakban hivat- nak fel a jelentkezésre. Remélhető, hogy e derék Irodalmi Társaság kiadványai, melyek valóságos tápszerei minden hivatását érző papnak, beszivárognak lassankint a mi sze- gény parokhiáinkba is.

Vajha, a buzgóság ne szünnék meg sem a vezetők-ben, sem a tagokban; vajha, e lépés is kívánt eredményre vezethetne!

Ezután újra megkezdődött a közgyűlési tanácskozás.

A sárpataki kicsiny felekezeti és nemzetiségi szem- pontból egyiránt kritikus ponton álló leány-egyházunk, egy igen előnyösnek ígérkező beltelket óhajtana megvásárolni. A rajta levő épületekből kitelnék az igényeknek megfelelő ims-ház és levita-tanítói lak. Megtett már előre is minden lehető lépést, hogy a szükséges összeget az egyházkerület kölcsön-pénztárából felvehesse. Az egyház azonban csak egy- harmad részben képes hordozni a törlesztő kölcsönt. Két- harmad részben kül-segítségre szorul. A közgyűlés meleg ajánlattal hívja fel a mélt. Igazgató-Tanácsnak, illetve, a ke- rületi közgyűlésnek figyelmét ezen már-már elmerülni ké- szülő kicsiny egyházunk kiáltására. Bizony, itt igazán szük- séges volna a segítség!

A derzsi leány-egyházunk kepeváltása alapjára tiszt. Bodor Pál által megnövelt 600 forintról szóló kötelezvény az anya-egyház két kulcsu ládjában lévén, a nevezett egy- ház úgy intézkedett, hogy az összeg kamatjából a beszo- gáló pap kapjon 20 frtot, a kántor 10 frintot, a fenmaradt

rész pedig tőkésítették. A közgyűlés ilyen értelemben ter- jeszti fel a főbb hatóságához.

Az országos protestáns tanítói egyesület felhívást kül- dött az egyházmegyéhez, hogy szólítsa fel a tanítókat és papokat lapja támogatására. Az egyházmegye melegen ajánlja, hogy a ki teheti, részesítse ezen szükséges és jóra való vál- lalatot úgy anyagilag, mint erkölcsileg.

A magyar-dályai kántor-tanító az özvegy papné mel- mellett tett szolgálatai fejében, az esperes által kiutalt ösz- szeggel nem lévén megelégedve, a közgyűléshez folyamodott. A gyűlés azonban jogtalan kérésével elutasította, noha el- ismerte, hogy a törvény ilyen esetben nem elég méltányos a kántor-tanítókkal szemben.

A jövő évi költség-előirányzatot a közgyűlés változat- lanul elfogadta.

Esperes aa. bejelent egy igazolványt a dályai egyházba való be nem szolgálhatás tárgyában. A gyűlés tudomásul veszi, de rövid eszmecsere után abban állapodik meg, hogy ezután minden elmaradási ok felett a közgyűlés döntsön.

Pál Károly, egyházmegyéinkből eltávozott lelkész aa- nak, az özvegy-árvai alappal szemben főnuálló ügye újra szőnyegre került. A közgyűlés hosszas eszmecsere után ha- tározottan kimondotta, hogy ha a most beadott kötelezvény feltételeinek a legpontosabban meg nem felel és eltávozá- sától kezdve a tagsági díjjak kétszeresét 1892. január 15-ig be nem fizeti, a nevezett egyesületből kilépettnek tekintik.

Sükői pap, Menyi János, az özvegy-árvai alappal szemben fennálló tartozását egy régebbi közgyűlés 50 forintra szál- litotta le. Közlebről ennek kifizetésére szoritották. Ő nagy szegénységére hivatkozva, folyamodik elengedéséért, vagy leg- alább részletenként való törlesztéséért. Annál inkább kéri ezt, mert a tartozás kezdetekor kész lett volna, az akkor szokásos terményben kifizetni, de tőle senki sem vette át. A közgyűlés többet nem engedhet, azonban az esperest uta- sította, hogy esetleges segélyeiből az illető összeget két- háromszor vonja le.

Az özv. árvai tartozásokat illetőleg egy néhány em- berrel különösen meggyűlt az egyházmegyének a baja. Ezek közé tartozik a miklósfalvi levita és még három pap. A közgyűlés elrendelte, hogy az esperes haladéktalanul indítsa meg ellenök polgári úton a pert. Ezzel kapcsolatban. Kele- men János aa. indítványozza, hogy a szabályzat értelmében mondja ki a közgyűlés is, hogy minden állását elfoglalt, he- kebelezett pap, kántor-tanító azonnal tartozásáról (az előbbi fél fizetésének 75%-ról, az utóbbi 60%-ról), adjon be keze- sített kötelezvényt és szolgálatának első évében haladék- talanul fizesse is be. Valóban, helyes indítvány volt. Óhaj- tandó, hogy az intéző körök szigoruan megtartassák. Mert egy ily humanus és igazán nemes célu intézetet csak így lehet biztosan növekvő alapra fektetni és sok eshetőleges kártól megmenteni. A szegény özvegyek és árvák előtt, a mi legrosszabb esetben is legyőzhető akadályaink bizonyo- san nem találnak mentséget. Még csak annyit említünk meg e helyen: nagyon bámulunk, hogy a papság saját övéi ér- dekében, miért nem tud legalább ezen alapba annyit fizetni évenként, mint egy szegény 100—150—300 frtos tanító... De reméljük, hogy ennek is eljő tán nemsokára az ideje.

Közgyűlés megbizsa az árva-tár pénztárosát és ellen- őret, tisztázzák: nincsenek-e olyanok, kik az egyesületnek tartoznának?

A még mindig felszinen levő udvarhelyi krajcáros élő-tőke-ügy most már végleg elintéztetett. Nevezett városi egyház a papi-lak tanácskozó termét ezutánra az egyházmegyének felajánlotta díjtalanul. Köszönettel elfogadja.

A házassági törvényszék eddig üléseit felváltva tartotta Udvarhelyen és Székely-Kereszturon. A megváltozott közlekedési viszonyok, helyi alkalmatosságok azonban arra indíták a törvényszéket, hogy javaslatot tegyen arra nézve, hogy ezután állandólag Udvarhelyen tartassék. Főjegyző aa. terjeszti be e tekintetben az indítványt. A közgyűlés minden ellenmondás nélkül elfogadta.

Ezután az állam-segélyre beérkezett kérvények ellátása következett. Hat egyház, négy lelkész, tiz tanító folyamodott. Mindenik kisebb-nagyobb összegig ajánlattal és a sorrend megállapításával lett fölterjesztve.

Esperes aa. jelenti, hogy miután a rendszeresített segélyt-élvezőknél anyagi tekintetben javulás nem történt, a közgyűlés ajánlja nevezett aait. a segélyek további élvezésére. A gyűlés ilyen értelemben teszi meg fölterjesztését.

A mult közgyűlés alkalmával a mohai egyház ügyeinek megvizsgálására két közgyűlési tag volt felkérve. Azonban, minden szorgalmazás dacára, különösen az egyik, elfoglaltatásai miatt, nem jelenhetett meg a nevezett helyen. A közgyűlés most Boér Mihály és Nagy József aait bizza meg, illetőleg, kéri fel ez ügyben.

Ekkor már 19-én délelőtti 9 óra volt. Miután a gyűlés jegyzőkönyve felolvasatott és hitelesítése megtörtént, esperes aa. szívélyes és bizalomteljes szavakkal a gyűlést bezárja.

X.

Helyreigazítás.

A «Protestáns Közlöny» folyó évi 2-ik számában, «Igazgató-Tanácsunk üléséből» című rovatban, «É—n.» szilágy-szolnoki egyházmegyénk legutóbbi közgyűlésének jegyzőkönyvéből a méltóságos Igazgató-Tanács által azt olvastatja ki, «hogy az esperesi látogatásról jelentés nem tétetett!» Hogy «É—n.» honnan meríti ezt az állítását, nem tudom. De, hogy az teljes valótlan, mint a szilágy-szolnoki egyházmegye aljegyzője, az általam vezetett jegyzőkönyvnek kezeim között levő első példánya alapján, határozottan állítom. Állításom igazolása végett, ide iktatom a szóban forgó jegyzőkönyv 2-ik pontját, mely a dologra tartozó részében a következőleg hangzik.

«Aljegyző afa. bemutatja esperes afiának a folyó évi egyházlátogatás eredményéről készített terjedelmes jelentését, mely mig egyfelől kiterjeszkedik a méltóságos Igazgató-Tanácsnak az 1888. és 1889. évekre vonatkozó észrevételeire és az érdekelt egyházak által ezekre adott feleletekre, addig másfelől a legapróbb részletekre kiterjedő pontossággal világítja meg egyházmegyénk élő szer-

veinek, az egyes egyházaknak, fény- és árnyoldalait úgy a valláserkölcsei élet mezején, mint az anyagi téren, stb.»

Ezen pontban körülírt esperes-látogatási jelentésre és annak keretében elősorolt különböző, alkalom- és tárgyszerű indítványokra egyházmegyei közgyűlésünk a következő határozattal felelt.

«Egyházmegyei közgyűlésünk a felolvasott jelentést +1- domásul veszi, az előterjesztett indítványokat egyhangulag elfogadja, és főleg az utóbbit (mely ez idők szerint még csak pium desideriumként létező 6-ik egyházkerületnek részben a szilágy-szolnoki egyházmegyéből leendő kikerekítése ellen emel szót) hosszantartó éljenzéssel és helyesléssel kísérve, esperes afiának az egyházlátogatás kötelességszerű teljesítéseért, valamint az egyházi élet minden ágát felölelő, kitűnő jelentéseért, ezenel jegyzőkönyvi közönetet mond!»

Ezekből látható tehát, hogy az egyházlátogatásról esperesi jelentés tétetett, és hogy ezen jelentés tartama az 1891. évi november 25-én tartott egyházmegyei közgyűlés jegyzőkönyvébe föl lett véve. Éppen azért, mert mind ez így van, kénytelen vagyok kimondani, hogy «É—n.» referádájának ez a része sajnálatos tévedést tartalmaz, mely egyfelől kötelességmulasztással vádol a nyilvánosság előtt egy kötelességeinek végzésében kiválóan pontos közhivatalnokot, esperesem személyében; másfelől pedig a máltóságos Igazgató-Tanács tekintélye ellen intéz meg nem érdemelt támadást.

Mindezeknek elmondása után, azon hitben vagyok, hogy nagytiszt. szerkesztő úr e helyreigazító soroknak becses lapja legközelebbi számában helyet fog adni.

Tasnádon, 1892. január 18-án.

Bartha Dezső,
c. m. aljegyző.

É—n jegyü t. munkatársunkkal közölvén ez úgy nevezett Helyreigazítást, tőle e sorokat vettük: «Szerkesztő barátom! Én, mint É—n is, rendesen, a legjobb fölfogásom szerinti igazságot szoktam hirre tenni. Ezúttal, hallván az Igazgató-Tanács f. é. január 5-diki ülésében, az illető referens előadásából, a gyűlés által elfogadott javaslat premisszáját, mely szerint «1. A lefolyt évben megtartott esperesi vizitáció eredményéről és pedig egyházi törvényeink 194. §. értelmében, főtekintettel az észlelt hiányokra, hogy nagytiszteleted jelentést tett volna, az egyházmegye m. és tt. közgyűlésének, az a jegyzőkönyvből ki nem tűnik», irtam, a mit irtam. Sőt, megirhatnám, most, a ntiszt. esperes és gen. direktor aa. ez ügyben kelt 139—1892. sz. méltó rendreutalással honorált fölterjesztésének történetét is, de sem a t. aljegyző úrral, sem esperes barátommal polemizálni, nem akartván, hallgatok, s csak éppen arra kérem t. Bartha Dezső aljegyző aát. kit személyesen ismerni, nincs szerencsém, ne feledje az igen találó francia példabeszédet: a ki haragszik, annak nem igen van igaza

É—n.

TÁRCA.

Zwingli reformátori működése és jelleme.

(Felolvasatott a maros-vásárhelyi Papi Értekezlet fiókkörének N.-Ernyében, 1891. nov. 6-án tartott gyűlésén.)

(Vége.)

Erre vonatkozólag, a számtalan példa közül csak egyet hozok fel, mely egyszersmind világot vet arra az álláspontra

is, melyet Zwingli Lutherrel szemben elfoglalt. Mily szerényen s minden irigység és féltékenység nélkül nyújtja oda a pálmát németországi reformátor-társának, Luthernek, midőn őt az ur által felkent hű Dávidnak mondja, isten derek harcosának nevezi, a ki az Izrael táborában egymaga volt elég bátor, kilépni és szembemenni a Goliattal! Azt

mondja, hogy senki sem becsüli Luthert többre, mint ő, mert ez egymaga egy megszámlálhatatlan világgal több lelket vezetett istenhez, mint ő és mások. S ha mindezek mellett, a maga önállóságát és Luthertől való függetlenségét hangsúlyozza, azért teszi ezt, mert nem akarná, hogy a Krisztus tudományát, a melyet ő mindvégig prédikálni fog, valaha valaki Luthertől eredetnek mondja s azt, ezáltal gyűlöletessé tegye; és azért, mert ő más nevet viselni nem akar, csak egyet: «az én kapitányomnak, a Krisztusnak nevét, a kinek én katonája vagyok.» S éppen így kel védelmére a mások önállóságának is. «Ne kösd magad, mondja, se Pálhoz, se Péterhez, se Lutherhez, se Zwinglihez; mert kik vagyunk mi, hogy a mi véleményüinktől eltávolozni ne lehessen? Az urra nézz és tedd dolgotat serényen s még a leg tudósabbakat se szoktasd arra, hogy ők azt véljék, hogy bűn az, ha valaki nem az ő véleményüket követi.» Önmegetagadásának ereje és gondolkodásának fönsége legbámulatósabb módon mégis Lutherrel, az urvacsora felett folytatott vitájában tűnik ki. Nem akarok ez áldástalan vitával s illetőleg a marburgi sikertelen megbeszélés lefolyásával bővebben foglalkozni, mely az egyesülés utját végkép elzárta; kétségtelen, bármint szépsítük is a dolgot, hogy a nagy német reformátoron, ki e pár szót: «ez az én testem,» maga elébe írva, kimondotta itt is «máskint nem tehetek!» bizonyos homályt hagyott a marburgi találkozás. De a kímélet nem akadályoz abban, hogy Zwingli jellem-nagyságára itt is rá ne mutassak, ki dacára a szakadásnak, a kisebb rendű kérdésekben fentartotta a egységet s minden dogmatikai különbség mellett, könyezve nyújtott testvéri kezét az elváláskor annak, ki jobbát visszavonva, őt végül: «Isten igazságos ítélő székének adta át.» És nem hagyhatom említetlenül Zwinglinek oly szép és jellemző szavait: «Egy test vagyunk; Krisztus a fő, Luther a szem; miért sajnálja hát, hogy a fül, fül legyen!»

Zwingli, végül, a koronát hitére és szeretetére, önfeláldozásával, a megismert igazságért szenvedett hős halálával tette fel. Figyelemre méltó, hogy a szomorú végre, mely földi életét bezárja, már korábban s nem egyszer céloz; nem mintha kereste, óhajtott volna a vértanúság koronáját, de érezte, sejtette, hogy neki az igazságért szenvedni, áldozni kell. Már 1520-ban, tehát reformátori működésének szinte csak kezdetén, hangoztatja azt a meggyőződését, hogy az egyház valamint véren szereztetett, éppen úgy vér által fog megújítani, s hozzá teszi «a mi engemet illet, én teljes önmegadással fogok minden rosztat fogadni s csak arra kérem a Krisztust, hogy mindent erős szívvel hordozhassak el s hogy engemet, az ő edényét, törjön össze, vagy tartson meg, a mint akarja.» Nehány évvel később azt mondja: «E világ fejedelmei pénzért halált szenvednek. S hát, a mi mennyei atyánk birodalmában senki se találtnék, a ki érette harcoljon és meghaljon?»

Sejtelve valósult. A szó tetté vált. A kappeli csatán (1531. okt. 11.) a hová Zwingli honfitársait kísérte, magát és ügyét istennek ajánlva, midőn éppen egy elesett s haldokló hívéhez lehajolt, hogy a vallás utolsó vigaszát nyujtsa, egy parittyakő által homlokra találva, elesett. Fel akart kelní, azonban, egy ellenséges dárda által találva, visszahanyatlott. «Micsoda szerencsétlenség ez, így szólott, a testet megölhetitek, de a lelket nem!» Ezek voltak szavai. Holt testét az ellenség megégette s hamvait a légben szét-

szórta, de a művet, a melyért életét áldozta, megsemmisíteni, nem lehetett. Az megmaradt és fejlődik tovább-tovább és folyton. Talál ide is: «Ha emberektől van ez a dolog, megsemmisül, de ha istentől van, ti azt el nem ronthatjátok.»

Mi pedig adjunk hálát istennek a világosságért, a melyet benne meggyújtott nekünk; az evangyeliomi igazságért, a szabad protestáns szellemi életért, e drága örökségért, a melyet isten Zwingli által és a reformáció többi bajnokai által ajándékozott nekünk; hiszen, ők mindnyájan a mieink. Őrizzük meg azt a drága örökséget, a melyet Zwingli hagyott reánk. Az ő példáját követve, keressük hő vágygval az igazságot; szolgáljunk istennek és embertársainknak, mindenünk a neki adott erőknék mértéke szerint. Higyjunk, szeressünk, munkálkodjunk és oda törekedjünk, hogy az a közös kapocs, mely mindnyájunkat összefűz, ne lazuljon, hanem erősödjék s időről-időre szilárdabb legyen, hogy megvalósulhasson az ígélet: «és leszen egy akol, és egy pásztor.»

Vass Tamás.

Különfélék.

== **Hazánk délkeleti végvidékén,** Temesvárott, megalakult az ev. ref. egyház. Hol egykoron Perényi Péter udvari lelkésze, Siklósi Mihály és Petrovics Péter pártfogása alatt Szege-di-Kiss István hintette el az evangyeliumi magvakat, de a honnan a későbbi üldözések alatt a fanatizmus csak ismét kiirtotta: most újra hajtásnak indult az eszme, melyet elfojtani lehetett, megölni nem. Most templomot szándékoznak építeni és saját áldozat-készségük mellett, a hivek segélyéhez is fordulnak. Segélyre felhívó ivateket az őt református püspök ajánlatával küldték szét. Ugy véljük, hogy minden paptársunk kapott ívet és mi melegen felkérjük, hogy ne dobják félre, hanem bármí csekély összeget gyűjteni sziveskedjenek. Milyen kicsiny a makk és egész rengeteg erdő lesz belőle és cseppekből áll az ocean. Füllérek-ből, hadd, épüljen fel a temesvári ref. templom isten dicsőségére, a hivek idvességére és az egytetemes ref. egyház dicsékedésére!

== **Külföldi apróságok.** Olaszországban a közoktatásügyi miniszter elrendelte, hogy a felsőbb polgári iskolákban a Darwin kifejlődés tanát egész terjedelmében adják elő. Ezt még az ottani liberalisok is sokalják s erős hangon adnak kifejezést nem-tetszésüknek. Portugáliában még mindig erőszakoskodik a katholicizmus. Legközelebb egy protestáns embert azért ítéltek el Aveiróban, mert egy temetési menettel találkozva, kalapját a kereszt előtt el feledte levenni. Ilyen apróságok méltán vethetnek világot az ottani állapotokra. Az igaz ugyan, hogy ha úgy tennénk, mint Buffon, ki csak a pálmák lombjait vizsgálta, elmenénk az ily jelenségek mellett, de jó néha a mai szellem irányzatával a csekélyke izsópot is megnézni!

== **Nó, istennek legyen hála!** Ugy véljük, hogy nagyobb baj már nem lesz. A «Sáros-pataki Lapok» leszállott a magas paripáról és nem cicero-betűs vezércikkben érezteti velünk a magasból protektori váll-veregetését, hanem megelégszik a «Vegyes Közlemények» apróbb betűcskéivel. Ugyan, itt is táncol még a teve, mutogatja szegeletes idomait, melyek egy kicsikét nevetségesek; gúnyolódik a mi «hivatalos» jellegünkkel; sajnálni látszik az erdélyieket, hogy ilyen információban részesítettnek és fölteszi, hogy itt is vannak emberek, kiknek «a nevetésbe belefájul a szívök.» Sajnálók, ha volnának; mert a madarak azon fajához kellene számítanunk, a melyek bepiszkolják saját fészkeiket. De, ám hadd fájjon a mi szívünk; csak ne fájjon a sáros-nagy-patakiaknak a mi fejünk. Az erdélyi egyházkerület az ő szegény, lenézett és kigúnyolt voltában oly felesleges miszsiót teljesít, a melyet a nagy sáros-patakiak megaszalódott elveik szemüvegén keresztül soha észrevenni, nem akartak, és nem akarják ma sem. Hát, csak lovagoljanak tovább a vessző-paripán, de ne akarják elhitetni velünk, hogy

az valami szárnyas telivér. Mindenek felett pedig, világosítanak fel, hogy kinek van haszna ebből a vénasszonyos, hivalkodó szószátyárkodásból?

= **Új kvalifikáció.** A mezőtúri ref. lelkész, Turgonyi Lajos «erős, érces hangú» segéd-lelkészt keres. Az ajánlkozók a díjazási és ellátási feltételeket tőle meg tudhatják. Az bizonyos, hogy néma ember pap nem lehet, és a

fülemile hangját nem lehet hallani, ha a menny dörög: de tán a jó papnak egyéb kvalifikáció is kell, mint az erős, és érces hang.

Szerkesztői nyiltposta.

= **Nyén. P. L. úrnak.** Türelmet kérünk. A mi halad, nem marad.
= **T. Gy. úrnak. Szék.** Intézkedtünk. Az ígéretre számítunk.
= **R. Gy. úrnak. M.-Vásárhely.** Jó lesz, azt a dolgot elkészíteni. Megköszönjük.

HIVATALOS RÉSZ

27--1892.

FELHIVÁS

minden egyházmegye és püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség t. t. Tanácsához, kollegium Elöljáróságához és minden Pap aához.

Múlt évi szeptember 26—29. napjain tartott rendes egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvének folyamatba tett szétküldésével kapcsolatosan, felemlítve azt, hogy a kerületi közgyűlés által hozott határozatok, a jegyzőkönyv kiadásával egyidejűleg, lépnek hatályba. Igazgató-Tanácsunk felhívja az érdekeltek figyelmét a következő általános érdekű határozatokra:

1-ször, a 37. jk. sz. á. hozott határozattal, addig is, míg az egyetemes zsinat által befejezendő új szervezet alapján, egyházi törvényeink rendszeresen átalakíthatnának, egyházi törvényeink 325. §-ának a) alpontja a következő szövegben állapított meg: «A pap-, tanító- és énekvezér választásánál szavazati joggal bir minden papibér fizető gazda, ide értve az özvegyeket is, még pedig, az egész kepet, vagy annak megfelelő készpénzt fizető, egy-, a félkepet fizető két egyén egy és azon alóli mennyiséget fizetők, négyen egy szavazattal; továbbá, a c) alpontja után d) pontnak a következő szöveg beillesztését: «A mely egyházközségekben, az a-c) pontban megállapított alapon, papválasztásra jogosultak nem lennének, ottan ezen pont bevezető soraiban jelzett összes egyháztagok által általános szavazattal választandó papválasztó-gyűlés által gyakorolják úgy pap, mint tanító és énekvezér-választási jogukat. A papválasztó bizottság tagjainak száma az összes választók egynegyedében állapíttatik meg, s a fennálló gyakorlat szerint, a választó jogosultak által vagy együttesen, vagy egyházközségi körök szerint, a választók számának arányában választatnak.

A mely egyházközségekben a rendes kepe-fizetés a hivek által gyűjtött alapból, vagy fekvő átbocsátása által lett megváltás folytán szűnt meg, a kepeváltás engedélyezésével kapcsolatosan, megállapított módon gyakorolják hiveink a pap-, tanító- és énekvezér-választást.

2. 39. jknyi szám alatt a zsinati törvényeknek újabb megállapításával kapcsolatban, egyházi törvényeink átalakításának megtörténtéig, ideiglenes intézkedés-képpen kimondattott, hogy «mindazon egyházmegyékben, melyekben a számvevői és pénztárnoki teendők vitelével nem az egyházmegye jegyzője, vagy közügy-igazgatója bizatott meg, az egyházmegye tanácsának az egyházmegye számvevője és pénztárnoka is rendes szavazó tagja.»

3. a 40. jk. sz. alatt a következő határozat hozatott: «közgyűlésünk felhatalmazza az egyházmegyei közgyűléseit, hogy, a zsinati törvény értelmében, a tanácsbírák számát, a fenforgó szükséghez képest, legjobb belátásuk szerint, emelhessek határozat-hozatalra megállapított számú tagok részvételének biztosítása végett.»

4. a 42-ik jknyi szám alatt kelt határozattal kimondattott, hogy: «Összes kollégiumaink tandíjt fizető tanulóit, az erd. ref. tanárok özvegy-árvai gyámintézeti pénztár alapjába, fejenként és évenként, 60 kr. fizetésére köteleztetnek, a folyó iskolai évnél második felén kezdődőleg.»

5. a 63-ik jknyi szám alatt határozatilag kimondattott, hogy: «a készpénz-fizetéses lelkészek özvegyeire nézve, a Szent-György, s illetve a Szent-Mihály napok, a kegyévi javadalom tekintetében, csak kezdő időpontot képeznek, s ezen kezdő időtől egy teljes félévig egész, s azon túl egy évig fél fizetés élvezésére vannak jogosítva.»

Az egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyve, példányonkint,

90 kr. beküldése mellett, megrendelhető, s azt, egyházkerületünk közügyei iránt melegen érdeklődő tagjainak figyelmébe ajánljuk.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig-Tanácsának, Kolozsvártt, 1892. január 18-án tartott üléséből.

Dr. Szász Béla, *Szász Domokos*
t. b. előadó, mint h. titkár. _____ erd. ref. püspök, mint elnök
2656—1891.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi ref. iskolaszék nt. Lelkészelnökének.

A vallás- és közoktatási m. kir. miniszter úr múlt évi okt. 9 én 26,163. szám alatt kelt leiratában tudatta hatóságunkkal, hogy Ráth Mór, budapesti kiadó, Arany János Toldi, Szent-László füve, Első lopás és Jókai ördöge című költeményeiből rendkívül olcsó áron, szépen illusztrált népies kiadást rendezett, s ez által a nagy költőnek a nép és a nép gyermekei között való terjesztésre legalkalmasabb műveit még a legszegényebbek által is megszerezhetővé tette.

Nevezett kiadó ezen felül még kijelentette, hogy azon esetben, ha ama kiadványai iskolák, hatósági közegek és magáncsak által közvetlenül nála rendeltetnek meg, Toldiból minden 100 példányt 8 frt. helyett 7 frton, a többi füzetekből minden 100 példányt 4 frt. helyett 3 frt. 40 krért, a négy művet magában foglaló kötött példányokból pedig ötvenet 20 frt. helyett 15 frtért adja.

Miről azon fölhívással értesítjük a t. Címet, hogy ezen népolvasmányui kiválóan alkalmas kiadványoknak terjesztésére s könyvtáraik részére leendő megszerzésre közreműködni sziveskedjék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Ig-Tanácsától, Kolozsvártt, 1892. január 20.

Parádi Kálmán, *Dr. Kolosvári Sándor,*
tanügyi előadó. _____ elnök-helyettes.
66—1892.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erd. ref. kollegium Elöljáróságának és valamennyi erd. ref. iskolaszék nt. Lelkészelnökének.

A vallás és közoktatási m. kir. miniszter úr mult évi 56.990 szám alatt kelt leiratában tudatja hatóságunkkal, hogy az orsz. közoktatási tanács és az általa kiküldött szerkesztő bizottság jelentései alapján, a megbízása folytán Hölzel és társai magyar földrajzi intézete által kiadott Kogutovic Manó és Lócy Lajos által szerkesztett «Magyar Korona országai iskolai fali térképét» mindennemű iskolák használatára engedélyezi és ajánlja.

Intézkedett egyszersmind, hogy a m. kir. egyetemi nyomdánál eddigelő raktáron tartott Justhus Perthes kiadása fali térkép helyett a fennemlített térkép szolgáltatásuk ki az iskoláknak.

Az új térkép a pedagogia és kartografia mai kívánalmainak megfelelően van szerkesztve, a réginél nagyobb, és több szinnel van nyomva, azonfelül melléktérképül tartalmazza a főváros térképét. Ára, vászonra felhuzva, lemez borítékban, 4 frt. 75 kr. és a m. kir. egyetemi nyomdától megrendelhető.

Miről a Címet oly felhívással értesítjük, hogy a földrajzi oktatásnak emez új, kitünő segédeszközét, a tanítókkal megismertetni s az iskolák számára megszerezni igyekezzék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától Kolozsvártt, 1892. január 20.

Parádi Kálmán, *Dr. Kolosvári Sándor,*
tanügyi előadó. _____ elnök-helyettes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**